Linjalanka *110-vuotisjuhlanumero 1/ 2006*

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto n:ro 1. Perustettu 1895

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto 110 vuotta

Rakentavaa vuotta 2006 kirvesmiehille!

110 vuoden jälkeen

Helsingin Kirvesmiehet ovat toimineet 110 vuotta. Monesti tulee mietittyä, millainen on osaston tulevaisuus seuraavina vuosikymmeninä, ja mitkä ovat yleensä ammattiosastojen tehtävät tulevaisuudessa?

Historiaa tutkiessa tulee eteen selviä yhtäläisyyksiä nykyajan kanssa. Presidentinvaalikeskusteluissa niin sanottu "työväen presidentti" -ehdokkaamme on tuonut esiin, että sana luokkayhteiskunta tulisi melkeinpä poistaa tarpeettomana. Tämä julistus kummastuttaa, sillä juuri näinä aikoina tuloerot kasvavat ja kansa on jakautumassa mitä räikeimmässä määrin rikkaisiin ja köyhiin. Luokkayhteiskunta on tullut voimalla esiin ja saanut samoja piirteitä kuin viime vuosisadan alussa, jolloin kirvesmiehet ja muut työläiset taistelivat joukkovoimalla itselleen parempia elinolosuhteita mielivaltaista suurpääomaa vastaan.

Tänä päivänä ammattiyhdistysliike on samojen peruskysymysten edessä: millä ja miten onnistumme parantamaan työtätekevien ihmisten elinoloja ja turvaamaan jokaiselle sellaisen toimeentulon, jolla tulee kohtuullisesti toimeen. Asiaa on syytä pohtia, mutta ei se pelkästään pohtimalla parane. Sillä työnantajat pelaavat jo todella kovin panoksin, mitä osoittaa mm. viime kevään paperitehtaiden työsulku ja viime vuonna irtisanottujen työläisten ja luottamusmiesten määrä. Jälkimmäinen osoittaa sen, miten työnantajat pyrkivät hajottamaan työntekijöiden edunvalvontajärjestelmää ja ay-toiminnan tehokkuutta. Työnantaja laskee, että kannattaa, vaikka luottamusmiehen irtisanominen tulisi maksamaankin.

Ammattiyhdistysliikkeen tulevaisuus turvataan vain ja ainoastaan sillä, että ammattiliitot toimivat itsenäisesti irti puoluetoimistojen ohjauksesta ajaen ja valvoen aktiivisesti omien jäsentensä etuja ja työehtoja. Toisten liittojen solidaarinen tukeminen työtaistelutilanteissa kuuluu myöskin perustaviin ay-periaatteisiin. Näiden peruskysymysten ympärillä tullaan työskentelemään myöskin Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston toiminnan jatkuessa tulevina vuosina ja vuosikymmeninä.

Lopuksi lainaus Työmies -lehdestä vuodelta 1896, ammattiosastomme toiselta toimintavuodelta:

"Sillä on kieltämätön tosiasia, että tietorikas työmies on paljoa vaativampi kuin tietämätön, eikä tyydykään kaikkeen, kuten se, joka ei mitään tietoa ole saanut, eikä ymmärrystään ja älyänsä ole kehittänyt. Sivistys on työmiehellekin kovin mahtava ase."

Siis kirvesmiehet, tutustukaamme menneiden polvien kokemukseen – mielenkiintoista historiaa kerrotaan tässäkin lehdessä – ja työelämän uusimpiin virtauksiin vaikkapa liittomme netti-sivuilta!

Toivotan kaikille kirvesmiestovereille oikein hyvää ja työteliästä vuotta 2006! ■

Juha Partonen
puheenjohtaja
Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto

Tässä numerossa mm.:

2 110 vuoden jälkeen, pääkirjoitus
3 Työehtosopimus ja koehinnoittelu

Teema: 110 vuotta työtä ja toimintaa 5-42

6 Osaston 110-vuotisjuhlat
8 Kirvesmieselämää osaston perustamisaikoihin
10 Puseromiehet liikehtivät jo 1894
12 Ammattiosaston lippu
14 Urakkatyön historia 14-21
22 Timpurin työkalut kautta aikojen
26 Taistelu sosiaaliturvasta
30 Nousukauden etumies
32 Opettaako historia?
33 Itsepäiset Ykköset
34 1930-luvun suurlama
36 Ammattiosaston 11. vuosikymmen
39 Harmaan työvoiman markkinat
41 Aliurakointi johtanut tehottomuuteen
42 Onnitteluja osastolle
43 Ammattiosasto moitti Rakentajaa
44 Ammattiosaston syyskokous ja toimihenkilöt

Kannen kuva: Helsingin Kirvesmiehet kokoontuneina uuden punalippunsa ympärille HTY:n talon pihalla keväällä 1899. Tiettävästi ensimmäinen kuva ammattiosaston koko jäsenistöstä.

Työehtosopimus syntyi kitisten

Talonrakennusalan lähes kolmivuotinen työehtosopimus syntyi kitisten lakkouhan, sopimuksettoman tilan ja ylityökieltojen jälkeen viime huhtikuussa. Liitto jäi tulopoliittisten kokonaisratkaisun ulkopuolelle voidakseen korjata alakohtaisia ongelmia ja palkkakehitystä.

Korjauksia saatiin mm. aikapalkkauksen ja palkkaryhmittelyn vääristymiin. Urakkatyön ja -hinnoittelun kehittämiseksi asetettiin työryhmä, jonka johdolla on määrä uudistaa esim. kirvesmiesten urakkahinnoittelu.

Palkkojen yleiskorotus oli sopimuskauden alussa 32 senttiä ja seuraava korotus 21 senttiä 1.3.2006. Taulukkopalkkoihin hieman isommat korotukset. Urakkapalkkoja ja -hintoja korotettiin sopimuskauden alusta 2,55 prosenttia ja

Keväinen työehtosopimus toi yleiskorotuksena 32 senttiä tunnille.

1.3.2006 alkaen 1,63 prosenttia.

Palkkaratkaisu ylitti liiton laskelmien mukaan tupo-tason, mutta jäsenkentällä sitä on pidetty vaatimattomana sekä tarpeisiin että odotuksiin nähden.

Salamyhkäisyys huolestutti

Myös työehtosopimusneuvottelujen salamyhkäisyys herätti huolta. Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto totesi viime maaliskuun alussa liiton käyvän sopimusneuvotteluja siten, ettei jäsenistölle tiedoteta selkeästi neuvottelujen lähtökohdista ja neuvottelujen etenemisestä.

Jäsenistön on vaikea osallistua esim. mahdollisiin työtaistelutoimiin, jos ei tiedetä minkä takia ollaan liikkeellä. Meillä on oikeus tietää mistä neuvotellaan, ammattiosaston kananotossa sanottiin. Sen mukaan salamyhkäinen menettely ei vastaa liitossa liputettua avointa tiedotus- ja toimintalinjaa.

Pohjimmiltaan kyse on siitä minkälainen rooli ja arvo annetaan jäsenkentän aktiivisuudelle neuvottelutilanteissa. ■

Koehinnoitteluista neuvottelutulos

Urakkatyön lisäämistä, kehittämistä ja seurantaa varten perustettu Rakennusliiton ja työnantajaliiton (RT) pysyvä työryhmä saavutti 19.12.2005 neuvottelutuloksen kirvesmies-, muuraus-, laatoitus- ja raudoitustöiden urakkakoehinnoitteluista. Liiton hallitus käsittelee neuvottelutuloksen kokouksessaan 27.1.2006.

Mahdollisen hyväksyvän päätöksen jälkeen hinnoittelukokeiluja suoritetaan eri puolilla maata RT:n jäsenyrityksissä yhteisesti sovittavissa työkunnissa. Kokeilut on määrä suorittaa vuoden 2006 aikana, ja niiden tulosten perusteella osapuolet neuvottelevat tarvittavat tes-muutokset urakkahinnoitteluihin. Kirvesmiestöiden koehinnoittelut koskevat asuinrakennuksia, toisin sanoen kerros- ja rivitaloja.

Yksityiskohtaisemmat tiedot koehinnoitteluista julkistetaan järjestöjen hallintojen hyväksyvän käsittelyn jälkeen, mutta hinnoittelujen perusrakenteista voi todeta niiden sisältävän asuinrakennusten kirvestöiden osalta sisältökokonaisuuksia, kuten työn alkutila, työsisältö, lopputila, mittausmääräykset, aika-arvot ja yksik-

köhinnat kirvestyönä tai vaihtoehtoisesti kokonaisuutena eli monitoimityönä tehtynä. Yksikköhintojen tasoa kuvaa sana vähimmäistaso, joka määrittelee myös aikapalkkauksemme luonnetta erotuksena käytännön tasoon esim. pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa.

Kokeilujen käytännön toteutuksesta työryhmä sopii tammikuussa 2006. Perusmuotoina tullaan käyttämään seurantaa työkunnan oman käytännön urakkasopimuksen rinnalla tai koehinnoittelua todellisissa urakkatyösopimuksissa.

Työehtosopimuksessa määritellyn työryhmän toimeksiannon keskeisenä osana on talonrakennusalan kirves-, muuraus-, raudoitustyöhinnoittelujen rakenteen ja työsisältöjen selvittäminen ja kehittäminen. Nyt alkaneen työryhmätyön toinen vaihe on edellistä haastavampi, koska siinä käytännön kokeilujen kautta selvitetään perusteet työehtosopimuksen toimiville urakkahinnoitteluille ja sitä kautta urakkatyön määrän ja perusansiotason lisäämismahdollisuudet myös ”Kehä kolmosen” ulkopuolella. ■

Kari Lamberg
työehtotoimitsija, Rakennusliitto

KTA-pykälää ei saa vesittää

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto on vaatinut jo pitkään urakkahinnoittelun uudistamista. Nyt vireillä olevan uudistuksen odotetaan korjaavan hinnoittelun sisällön ja tason ajan tasalle.

Haasteena on joka tapauksessa urakoiden valvonnan tehostaminen. Tärkeänä pidetään myös kta-pykälän säilyttämistä. Sitä ei voida uudistamisen varjolla vesittää, mihin työnantajat näyttävät tähtäävän, kirvesmiehet sanovat. ■

Tes-muutoksia 2006

1.1.2006 alkaen talonrakennusalan työehtosopimukseen tuli joitain muutoksia mm. kulukorvauksiin:

- päiväraha säilyy entisellään eli 30,00 e
- majoituskorvaus on 1.1.2006 lähtien 55 e/vrk ja yöpymisraha 6,00 e/vrk
- työehtosopimuksen mukaiset matkakorvaukset 1.1.2006 alkaen:

työmatka	*korvaus*
yli 5 km	1,47
yli 10	2,37
yli 20	4,25
yli 30	6,19
yli 40	7,63
yli 50	9,25
yli 60	12,16
yli 70	13,76
yli 80	15,63

Työmatka on asunnon ja työpaikan välinen etäisyys säteellä mitaten. Korvaus on työpäivittäinen matkakustannusten korvaus, e/työpäivä.

- työkalukorvaus – ennallaan eli 1,68 e päivältä + korvaus omien erikoiskoneitten käytöstä.
- palkkoja tarkistetaan 1.3.2006 lukien seuraavasti:
- yleiskorotus + 21 senttiä

palkkaryhmä	*taulukkopalkka*
I	7,60
II	8,71
III	9,58
IV	10,49
V	11,49
VI	12,40

- urakkapalkat 1.3.2006 lukien + 1,63 % – sekä keskeneräiset urakat että urakkahinnoittelut. ■

Kulkuluvat pakollisiksi helmikuun alusta

Kaikilla rakennustyömaiden työntekijöillä on oltava kuvallinen kulkulupa helmikuun alusta lähtien. Luvasta pitää näkyä työntekijän henkilöllisyys ja hänen työnantajansa. Kulkuluvasta on vastuussa työmaan johtava tai valvova rakennuttaja.

Kulkulupakäytännön avulla pyritään torjumaan harmaata urakointia ja aliurakoiden luvatonta ketjuttamista sekä tehostamaan työturvallisuutta.

Jokainen työmaalla työskentelevä ilmoittautuu työmaatoimistossa ennen työn aloittamista. Henkilöt ja heidän palkanmaksajansa kirjataan kulkulupaluetteloon ja työntekijöille annetaan henkilökohtainen kulkulupa. Lupa on pidettävä työmaalla näkyvillä.

Kulkulupa varmistaa, että työmaan johto ja esim. luottamusmiehet tietävät, ketkä työmaalla työskentelevät ja liikkuvat.

Kulkulupapakko koskee sellaisia työmaita, joilla työskentelee usean työnantajan palveluksessa olevia työntekijöitä, esimerkiksi kotimaisen rakennusurakoitsijan ja ulkomaisen aliurakoitsijan palkkaamaa henkilökuntaa.

Omakotitalon tai kesämökin rakennustyömaalla kulkulupaa ei vaadita, jos taloa rakennuttaa tai korjauttaa yksityishenkilö omaan käyttöönsä. Jos rakennushankkeen, vaikkapa paritalon remontin, toteuttaa taloyhtiö, työmaalla liikkuvilla pitää olla kulkulupa. ■

Vilppu Oikarinen Uudenmaan aluepäälliköksi

Rakennusliiton Uudenmaan aluepäällikön ja -sihteerin tehtävissä aloitti vuoden 2006 alusta Vilppu Oikarinen, 44, edeltäjänsä Urho Peltosen jäätyä eläkkeelle.

Vilppu sanoo, että juuri 110 vuotta täyttänyt Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto on alueen merkittävimpiä ammattialakohtaisia osastoja. Osastolla on mittava historia rakentajien edunvalvonnassa, ja kirvesmiehet toimivat edelleen ansiokkaasti työmaiden luottamushenkilöinä ja suurten yritysten pääluottamusmiehinä Uudellamaalla. Rakentajien keskuudessa kirvesmiehillä on ollut perinteikkäästi vahva asema, ja ansiokehityksessä kirvesmiehet ovat olleet ykkösluokan porukkaa kautta aikain.

– Uutena aluepäällikkönä haluan toimia yhteistyössä niin kirvesmiesten kuin kaikkien muidenkin rakentajien kanssa. Kutsun kaikkia kirvesmiehiä mukaan toimintaan alueen eri organisaatioissa. Vain yhteistyöllä pystymme jatkossakin turvaamaan rakentajien edunvalvonnan, Vilppu Oikarinen sanoo.

Vilppu on syntynyt 26.2.1961 Hyrynsalmella Kainuussa. Hän asettui pysyvästi Helsinkiin 1982 ja teki pääasiassa muuraus- ja laattahommia noin 15 vuotta. Helsingin Muurareiden ammattiosaston hallituksen jäsenenä lähes 10 vuotta ja osaston sihteerinä. Ennen aluepäällikön pestiä hän toimi Uudenmaan aluetoimistossa aluetoimitsijana vastuualueena muurarit, laatoittajat, rapparit, kone- ja korjausmiehet, urheilu- ja nuorisotoiminta sekä ammattioppilaitosyhteydet.

Pitäkääpä yhteyttä! Vilppu vinkkaa. ■

Pakistanin rakennustyöläiset kiittävät ao:n tuesta

Olemme kiitollisina vastaanottaneet taloudellisen tukenne Pakistanin maanjäristyksen uhreille. Se tuottaa kipeästi kaivattua apua tänä tuskallisena aikana, sanotaan Pakistanin Tiilityöläisten ammattiliiton kiitoskirjeessä Helsingin Kirvesmiesten ammattiosastolle.

"Rakkaat veljet, 8.10.2005 aika päättyi tällä Pakistanin alueella. 121 416 ihmistä sai surmansa. Heidän joukossaan oli ainakin 8 745 tiilityöläistä, jotka kuolivat perheittensä mukana. Heiltä jäi 1 436 orpolasta, jotka ovat toistaiseksi hallinnon huostassa. Ammattiliittomme pyrkii järjestämään näiden lasten adoption maaliskuussa 2006."

"Toivomme, että voitte jatkaa yhteistyötä kanssamme. Kiitämme kaikkia teitä Kirvesmiesten ammattiosaston jäseniä ja virkailijoita, jotka järjestitte tämän tärkeän avun UITBB-järjestömme kautta", kirjeessä sanotaan.

Ammattiosasto lähetti maanjäristyksen uhreille 1 390 euron lahjoituksen lokakuussa. ■

Kuva: Kaupunginmuseo

Vuosisadan ensimmäinen puolisko oli hirsirakentamisen aikaa.

110 vuotta

- Helsingin kirvesmiesten työtä ja toimintaa 1895-2005

Seuraavilla teemasivuilla kerrotaan Helsingin kirvesmiesten ja heidän ammattiosastonsa 110-vuotistaipaleelta. Tuokiokuvien ohella esitetään laajempi läpileikkaus urakkapalkkauksen kehitykseen. Samoin tarkastellaan mm. sitä, miten kirvesmiehen työkalupakin sisältö on muuttunut aikojen kuluessa. Lopuksi muistellaan osaston viimeisintä, yhdettätoista vuosikymmentä, jonka historiaa ei ole vielä kirjoitettu kirjaksi asti.

Tarkastelu osoittaa jälleen, kuinka kaukokatseisia Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston perustajat olivat vuonna 1895. Ja kuinka valtavan paljon työtä ja toimintaa on tarvittu kirvesmiesten etujen puolustamiseksi kautta vuosikymmenten.

Ammattiosasto juhli arvokkaasti ja kunnioitti veteraanien uhrautuvaa työtä

110 vuotta tuli täyteen 26.11.2005

Osaston veteraaneille luovutettiin juhlassa SAK:n kultaiset ansiomerkit. Vasemmalta Lauri Mäläskä, Arvi Massinen, Pauli Hänninen, Veli Varis, Esko Sulavuori, Kalevi Sairanen ja Mauri Perä. Kuvasta puuttuvat Veikko Lehikoinen, Markus Saari ja Ahti Haapanen.

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston 110-vuotisjuhlaa vietettiin 26. marraskuuta osaston jäsenten ja ystävien lämminhenkisessä juhlassa. Juhla pidettiin HTY:n Paasitornissa. HTY:n talolla ammattiosasto on perustettukin reilut 110 vuotta sitten.

Olimme päättäneet ensin osaston toimikunnassa pitää Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston 110-vuotisjuhlat vuoden 2005 syyskokouksen yhteydessä. Syyskuun hallituksen kokouksessa totesimme kuitenkin, ettei kokousta ja juhlaa voi mitenkään pitää yhdessä. Sen jälkeen meidän olikin sitten äkkiä kahdessa kuukaudessa valmisteltava erillinen juhla.

Onneksi saimme esiintyjiksi pitkäaikaiset yhteistyökumppanimme Mettälän Lassin ja KOM-teatterin sekä varattua perinteisen juhlapaikankin keskelle vilkkainta pikkujoulukautta.

Juhlaohjelmasta vastasivat mm. Ursula Salo ja Pekka Milonoff säestäjänään Kaj Chydenius Kom-teatterista.

Juhlaan kutsuttiin osaston jäsenet seuralaisineen sekä edustajat helsinkiläisten rakennusalan osastoista, Helsingin sähkömiesten osastosta 49, Helsingin metalli 5:sta, Helsingin Leipureista sekä Turun, Tampereen, Lahden ja Hämeenlinnan kir-

Kyösti Suokas onnitteli liiton puolesta:

"Palkoista on kamppailtava edelleen"

Rakentajien palkat ovat työn vaativuuteen ja kuluttavuuteen nähden edelleen aivan riittämättömät, totesi Rakennusliiton toinen puheenjohtaja Kyösti Suokas puhuessaan Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston 110-vuotisjuhlassa.

– Historia osoittaa, että työntekijöiden asioita on aina saatu parannettua vain joukkovoimalla. Työnantajat ovat ottaneet työntekijöistä irti kaiken hyödyn täysin armotta ja taipuneet vain pakon edessä.

– Tällä hetkellä tilanne on lähtökohtaisesti aivan sama, vaikka paljon monimutkaisempi. Uuden ulottuvuuden työmarkkinoille on tuonut kansainvälistyminen. Vaikka rakentamista ei voi siirtää Kiinaan, ulkomaisia rakentajia tuodaan Suomeen polkemaan palkkoja.

– Uskallan väittää, että Rakennusliitto on tällä hetkellä aivan kohtuullisesti tilanteen tasalla. Me uskallamme haastaa työnantajat emmekä seuraa tumput suorana ulkomaisen halpatyövoiman valumista Suomeen. Sen sijaan yleisemmin ammattiyhdistysliikkeessä vallitsee jonkinasteinen uskonpuute, apatia. Jopa korkean tason keskusjärjestöjohtajat haikailevat julkisuudessa, että pitäisi saada takaisin vanhan ajan patruunahenki, jossa työnantajat huolehtivat työntekijöistään. Ei uskota enää omiin voimiin, vaan toivotaan työnantajilta hyvää tahtoa, vaikka tiedetään, ettei sitä ole.

– Raha ei ole maailmasta ja Suomesta minnekään kadonnut. Sitä on enemmän kuin on ollut koskaan. Kansainvälisillä kapitalisteilla on päinvastoin ongelmia keksiä minne rahansa sijoittavat. Oikeudenmukaisesta tulonjaosta käytävä keskustelu on sen sijaan kadonnut tyystin.

– Jos ammattiyhdistysliike ei uskalla käynnistää ja ylläpitää keskustelua oikeudenmukaisesta tulonjaosta, palaamme vähitellen yli sata vuotta sitten vallinneeseen tilanteeseen, ja ainoa toivo on, että hyväntahtoisten rikkaiden pöydältä varisisi murusia myös työläisille, Suokas sanoi.

Hänen mukaansa palkkojen parantaminen on yli sadan vuoden kamppailusta huolimatta edelleen keskeinen ammattiyhdistysliikkeen tehtävä, ja suhdannevaihteluista huolimatta palkkatason kehittymisellä ammattiliitot voivat seurata työnsä onnistumista.

– Me rakentajat emme tule koskaan luopumaan työtaisteluoikeudesta. Historia opettaa, että jos meillä ei ole voimaa, ei meillä ole pian mitään muutakaan. ■

vesmiesten ammattiosastoista. Paikalle Helsingin Työväentalon Paasisaliin saapui noin 150 juhlavierasta.

Juhlan juontajana toimi osastomme entinen jäsen trubaduuri Lassi Mettälä. Hän esitti myös omaa ohjelmistoaan, mm. Vladimir Vysotskin lauluja.

KOM-teatterin johtaja Pekka Milonoff, näyttelijä Ursula Salo ja säveltäjä Kaj Chydenius tarjosivat meille nykyään niin harvinaista "herkkua" kuin 1970-luvun työväenlauluja! Useimmat olivat Kajn säveltämiä, kuten aina yhtä komeasti kajahtava *Oppimisen ylistys*.

Juhlapuhujia oli kaksi: liitosta ja europarlamentista. Rakennusliiton toinen puheenjohtaja Kyösti Suokas muisteli ammattikuntamme kunniakasta historiaa ja totesi kivesmiesten olevan edelleen rakennusalan tärkeimpiä ammattiryhmiä.

Europarlamentaarikko Esko Seppänen selosti eräitä EU:n elimissä parhaillaan vireillä olevia huolestuttavia hankkeita. Erityisesti palveludirektiivi sekä ruotsalaisen Waxholmin ja suomalaisen Rosellan oikeusjutut uhkaavat erittäin vakavasti suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen perusoikeuksia ja sopimusjärjestelmää. Seppänen tyrmäsi myös Suomen hallitusherrojen NATO-suunnitelmat, kuten ammattiosastommekin on tehnyt.

Juhlassa luovutettiin SAK:n kultaiset ansiomerkit timpuriveteraaneille, joita osaston hallitus oli esittänyt. Ansiomerkin saivat Ahti Haapanen, Pauli Hänninen, Veikko Lehikoinen, Arvi Massinen, Lauri Mäläskä, Mauri Perä, Markus Saari, Kalevi Sairanen, Esko Sulavuori ja Veli Varis.

Arvokkaalla juhlatilaisuudella kunnioitettiin nimenomaan ammattiosastomme perustajien ja menneiden vuosikymmenten kirvesmiesveteraanien korvaamatonta työtä palkka- ja työehtojemme puolesta. ■

Seppo Eerola
osaston sihteeri

Kuva: Kansan Arkisto

Helsinkiläisiä rakennustyömiehiä 1800- ja 1900-lukujen vaihteen tienoilla.

Kirvesmieselämää Pitkänsillan pohjoispuolella

Mistä he tulivat, miten he asuivat ja elivät?

Vuonna 1870 Pitkänsillan pohjoispuolella asui vain 14 kirvesmiestä perheineen.

Mutta niihin aikoihin Helsingissä alkoi kiihkeä rakentamisen kausi, ja rakentajien määrä kasvoi enemmän kuin minkään muun työläisryhmän.

Vanha Hämeen maantie oli oikaistu ja makadamisoitu. Siitä tuli Itäinen Viertotie (nyk. Hämeentie). Sen eteläpuolelle syntyi nopeasti Sörnäisten satama sekä saha-, tupakka-, tulitikku-, tapetti- ja konepajateollisuutta.

Rakentaminen ja uusi teollisuus vetivät työväkeä maaseudulta, jonne oli muodostunut laaja tilaton ja varaton väestö. Kaupunkiin muutti rakennustyömiehiä erityisesti Pohjoisen ja läntisen Uudenmaan pitäjistä, Hämeestä, Savosta ja Pohjanmaalta.

He asettuivat asumaan sinne minne varattomina kykenivät: kaupungin ulkopuolisille kallioiselle maaseudulle, josta muodostui sellaiset kaupunginosat kuin Kallio, Kaiku, Surutoin, Harju ja Sörnäinen. Siihen asti köyhä kansa oli asuttanut kaupungin laita-alueita Katajanokalla ja Punavuoren suunnalla. Kun nämä alueet liitettiin Helsingin kaupunkiin ne tulivat kaavamääräysten piiriin, ja rakentaminen sekä asuminen kallistuivat nopeasti.

Uusi työväestö alkoi asuttaa Viertotien pohjoispuolisia seutuja, jonka ”linjoille” ja kallioisille rinteille voitiin rakentaa rakentamismääräysten liikaa häiritsemättä. Työväestöä asettui myös Pasilaan sekä kauas Toukolaan, jonne oli perustettu Arabian posliinitehdas.

Kolmessa vuosikymmenessä Pitkänsillan pohjoispuolelle kasvoi maamme suurin ja keskittynein teollisuuskeskus, vaikka suurimmat tehtaat olivatkin Tampereella. Samalla Viertotien pohjoispuolelle oli kohonnut tiivis ja omaleimainen työväen asuinalue. 1900-luvun alkaessa Pitkänsillan pohjoispuolella asui jo yli 20 000 henkeä, joista valtaosa oli maalta kaupunkiin muuttaneita työmiehiä perheineen. Enimmät olivat uusien tehtaiden työväkeä, mutta paljon oli myös rakentajia.

Vuonna 1900 Pitkänsillan pohjoispuolella asuvien kirvesmiesten, kivityömiesten, muurarien, puuseppien ja maalarien määräksi laskettiin 1 029 henkeä eli 11 prosenttia kaikista elättäjistä. Paljon enemmän oli sekatyömiehiä.

Kirvesmiehiä oli 533 henkeä, joista suuri osa oli Heikki Wariksen mukaan pohjalaisia. He olivat lähtöisin Keski-Pohjanmaan laivanrakennuspitäjistä ja olivat ammattitaitoisia ja osaavia miehiä, joista muodostui Helsingin rakennustyöväen kantajoukkoa. Heidän johdollaan monet Etelä-Suomenkin miehet harjaantuivat työmailla kirvesmiehen ammattiin ja oppivat myös vaatimaan työstä palkkaa.

Päiväpalkkaa ja urakoita

Rakentamisen jatkuessa vilkkaana työllisyys pysyi suhteellisen hyvänä lukuun ottamatta 1890-luvun alussa koettua lamaa, jonka aikana uusi rakennustyöväki joutui ensimmäisen kerran laajan joukkotyöttömyyden uhriksi.

Vilkkaan rakentamisen aikana kirvesmiesten ansiot nousivat suhteellisen hy-

Kuva: Heikki Wariksen kirjasta/ Signe Brander, KM

Näkymä Vierotieltä Kolmatta linjaa ylöspäin 1908.

viksi kesäkausina. Talvisin rakentaminen hiljeni ja silloin oli tultava toimeen kesäkauden säästöillä ja tilapäistöillä. Talvikauden työttömyydestä huolimatta rakennusalan ammattimiesten vuosiansio oli tuolloin suunnilleen yhtä suuri kuin tehdastyöväellä.

Useimmat kirvesmiehet toimivat yksin tehden mestarin kanssa sovitut työt ensin päiväpalkalla ja sittemmin tuntipalkalla. Toiset kirvesmiehet ottivat mestareilta isompia urakoita ja palkkasivat avukseen muita kirvesmiehiä. Nämä yksityisurakoiden ottajat aiheuttivat pitkään kiistaa kirvesmiesten keskuudessa, koska he pyrkivät hyötymään henkilökohtaisesti alentamalla palkkaamiensa miesten ansioita. Monista tulikin talonomistajia Kallion seudulla.

Työväen elanto oli kuitenkin yleensä hyvin niukkaa, myös kirvesmiesperheiden, kuten Raimo Parikka osoittaa osaston satavuotishistoriassa. Elämä oli jatkuvaa kamppailua sen minimielintason saavuttamiseksi, jolla kykeni elättämään itsensä ja perheensä. Lapsia oli työmiesperheillä yleensä kolmesta viiteen.

Asuntokurjutta ja -keinottelua

Asukasmäärän nopeasti kasvaessa kaupunkiin muodostui vaikea asuntopula. Muuttajat asustivat kellareissa ja ullakoilla ja etsivät kuumeisesti vuokra-asuntoja, ja sellaisiksi uusien työläiskaupunginosien talot pääasiassa rakennettiinkin. Talot olivat lähinnä kaksikerroksisia puutaloja, joissa oli toistakymmentä asuinhuonetta (asuntoa) kussakin. Asuinhuoneitten luvuksi laskettiin vuonna 1900 lähes 8 000. Yhteen liitetyt asuintalot muodostivat isoja vuokrakasarmeja, joissa sekä omistajat että asukkaat vaihtuivat vilkkaasti. Asuntokeinottelu muuttui elinkeinoksi jo tuolloin, markkinoilla häärivät vanhat ja uudet yrittäjät.

Tyypillinen työläisperheen asunto käsitti yhden vuokrahuoneen, jonka pinta-ala oli noin 16 neliömetriä. Tässä huoneessa asui isän ja äidin lisäksi kaksi tai kolme lasta ja usein myös ulkopuolisia asukkeja. Työväestö asui niin ahtaasti, että sen takia oli höllennettävä asuinhuoneita koskevia terveysmääräyksiä.

Harvoissa taloissa asunnoilla oli yhteiskeittiö, mutta useimmiten ruoka keitettiin asuinhuoneen uunissa eli kakluunissa. Vesi haettiin ämpärillä uudesta vesijohdosta eli raanasta, polttopuut liiteristä. Piharakennuksessa sijaitsi myös yhteinen pyykkihuone ja sen vieressä roskaloora, laskikaivo ja käymälät.

Ruisleipää ja silakoita

Työläisperhe söi mustaa ruisleipää ja lisukkeena silavaa, suolasilakkaa ja vähitellen halpamakkaraa. Vähän vauraimmissa kodeissa yritettiin hankkia viikoittain raavaan lihaa soppa-aineiksi. Lapsille syötettiin jauhovelliä ja kuorittua maitoa. Työttömyysaikana jouduttiin tinkimään nälkärajalle ja sen allekin.

Työväestö asui ahtaasti, epävarmasti ja epäterveellisesti, mutta vuokrat nousivat jatkuvasti. Sairastavuus ja kuolleisuus oli paljon korkeampi kuin muualla kaupungissa, ja juopottelukin aika yleistä.

Työväen asuntokurjuus kärjistyi vuosisadan vaihteeseen tultaessa, ja siitä keskusteltiin usein myös Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston ensimmäisissä kokouksissa. Osasto vaati mm. halpoja asumislainoja ja kaupungin omien vuokra-asuntojen rakentamista. Jopa oman ”työväen esikaupungin” perustaminen oli esillä. Ensimmäiset työväen asunto-osakeyhtiöt rakennettiin Pitkänsillan pohjoispuolelle jo 1890-luvulla (Rauha, Terä, Toivola, Into ja Turva).■

Lähde:
Heikki Waris: Työläisyhteiskunnan syntyminen Pitkänsillan pohjoispuolelle

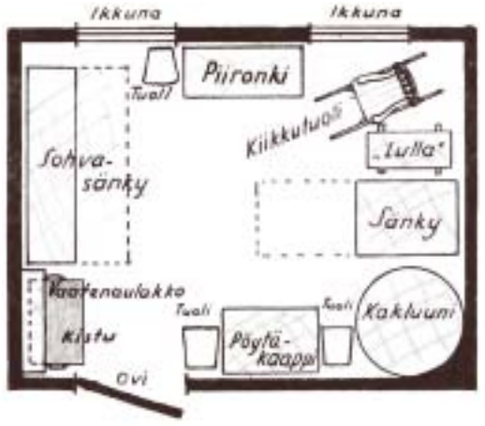

Kuva Heikki Wariksen kirjasta

Työväenasunto

Tyypillinen työläisperheen asunto 1800-luvun lopulla oli reilut neljä metriä pitka ja vajaat neljä metriä leveä vuokrahuone. Siinä asui neljä tai viisi henkeä.

Uusissa taloissa oli usein jopa kaksi ikkunaa kadun puolella, ja ne olivat jo usein kaksilasiset. Kodin lämpö saatiin kakluunista, jossa myös ruoka valmistettiin kolmijalalla.

Kuva: Kaupunginmuseo

Puseromiehet liikehtivät jo 1894

Työttömien rakennustyöläisten ensimmäiset mielenosoitukset

Suuri joukko puseromiehiä suuntasi kulkunsa Helsingin Kauppatoria kohti hieman epämääräisenä rivistönä. Joukosta kuului huutoja: ”Leipää!”

Tämä tapahtui 16.1.1894, ja kyse oli tiettävästi ensimmäisestä työttömien mielenosoituksesta Helsingissä. Joukossa oli runsaasti myös kirvesmiehiä ja muita ulkotyöläisiä eli ”puseromiehiä”.

Helsingin vilkas rakentaminen oli taittunut lamaksi ja vaikea työttömyys koetteli ulkotyöläisiä etenkin talvisin vuodesta 1892 vuoteen 1895. Aallonpohja koettiin talvella 1984, jolloin talonrakennustoiminta seisahtui jokseenkin täydellisesti. Päiväpalkat alenivat puoleen entisestä, mutta useimmat jäivät kokonaan ilman palkkaa. Mitään työttömyysturvaa ei ollut.

Työttömien määrästä ei ole tarkempia tietoja, mutta kun Helsingin työväenyhdistys kutsui työttömiä yleiseen kokoukseen selvittääkseen tilannetta, kokoukseen saapui yli 700 miestä. Heistä työttömäksi ilmoittautui 590 miestä, joilla oli itsensä lisäksi yhteensä 1 385 elätettävää. Ilmoittautuneista kirvesmiehiä oli 173, muurareita 135, kivimiehiä 97 ja hantlankareita 185. Oli paljon työttömiä, jotka eivät ilmoittautuneet ja vielä enemmän niitä, jotka eivät saapuneet kokoukseen ollenkaan. Jotkut olivat jo palanneet kotiseuduilleen pettyneinä kaupunkielämään.

Ensimmäiset työttömyystyöt

Työttömien kokouksessa valitettiin useammasta suusta, että ei ole työtä eikä ole leipää, mutta vuokraisäntä kopistaa ja uhkaa ulosajolla. Kokous asetti komitean, joka lähetettiin vaatimaan kaupungin herroilta töiden järjestämistä työttömille ja niiden antamista vain helsinkiläisille työläisille. Kirvesmiesten edustajaksi komiteaan valittiin Johan Holmgren.

Asia esitettiin pormestari Öhmanille, ja tämä puhuikin pontevasti työttömien puolesta. Asia tuli päätettäväksi viikon kuluttua 16. tammikuuta 1894. Tuolloin kaupunginvaltuusto päätti yksimielisesti myöntää yhteensä 31 000 markkaa sepelinhakkuutöihin.

Jo aamuviidestä työmiehiä oli kokoontunut Raatihuoneen pihalle odottamaan päätöstä. Lehtitietojen mukaan paikalla oli jopa 900 hengen tumma joukko. Kun

valtuuston päätös kerrottiin, kuultiin ensin ilahtuneita huudahduksia, mutta ne vaihtuivat pian nurinaan. Laskettiin, että myönnetyllä summalla työllistettäisiin vain 250-300 miestä 2-3 kuukaudeksi, ja päiväpalkaksi luvattiin vain kaksi markkaa. Lisäksi oli epäselvää, koska työt alkaisivat.

Työttömien joukko huuteli vaatimuksia niin kauan kuin valtuuston kokousta kesti. Sitten useimmat lähtivät koteihinsa, mutta kun jotkut lähtevät Kauppatorille, heitä seuraa ehkä 200-300 miehen vihaiselta vaikuttava joukko. Seuraavan päivän lehdissä väitettiin, että jotkut olivat uhanneet hyökätä Kauppahalliin ja uhkailleet herroja muutenkin. Paikalle komennetut poliisit näkivät joukon lähestyvän ja sulkivat Kauppahallin ovet ja sammuttivat valot. Työttömien joukko seisoskeli vähän aikaa hallin ulkopuolella ja hajaantui sitten eri tahoille.

"Kauppahallille!"

Mutta jo seuraavana aamuna varhain työttömiä alkoi kokoontua uudelleen Kauppatorille ja siirtyivät sieltä pian Raatihuoneelle. Kun portit olivat kiinni, kasvava joukko sulloutui poliisikamarin pihalle. Päivälehden mukaan pihalla seisoi tuntikausia ”sakea, musta mieslauma vaatien työtä ja ruokaa”.

Poliisikamarille ilmoittautui työtä tarvitseviksi noin 300 miestä, joille pian luvattiinkin, että sepelinhakkuutyöt alkavat jo seuraavasta aamusta kaupungin varastolla Kampissa. Heille kerrottiin myös, että töitä annetaan vain helsinkiläisille ja ensi kädessä perheellisille, kuten työttömät olivat vaatineetkin. Myös luvattiin lisää työtilaisuuksia mahdollisuuksien mukaan.

Tämän kuultuaan useimmat hajaantuivat poliisin kehotuksesta. Noin sata miestä jäi kuitenkin seisoskelemaan, kunnes kuului huuto: ”Kauppahallille!”

Sinne joukko taas suuntasikin sankan poliisivartion saattelemana. Hallikauppiaat sulkivat kiireesti kojunsa. Muutama työtön ehti halliin sisälle kuljeksimaan ennen kuin poliisit estivät muiden sisäänpääsyn. He jäivät seisoskelemaan hallin edustalle vaatimaan ruokaa. Jonkin ajan kuluttua tämäkin ”piiritys” hajaantui rauhallisesti. Paikalla oli runsaasti poliiseja ja myös komppania sotilaita oli asetettu valmiustilaan.

Joukkotoiminta toi tuloksia

Näitä työttömien liikehtimisiä on sanottu ensimmäisiksi mielenosoituksiksi ja myös nälkämellakoiksi. Asiaa tutkineen Sakari Heikkisen mukaan kyse ei ollut ”mellakoinnista”, vaan spontaanista ja järkiperäisestä toiminnasta työn ja leivän saamiseksi. Työttömät pyrkivät osoittamaan mieltään ja painostamaan kaupungin päättäjiä. Ja tässä he onnistuivatkin: Helsingin viranomaiset järjestivät ensimmäisen kerran laajemmassa mitassa työttömyystöitä. Myös ruuan jakelua alettiin organisoida työläisperheiden ensiavuksi.

Asian yhteydessä tulivat esiin poliittiset ja ideologiset linjaukset, jotka saivat organisoidummat muotonsa vasta myöhemmin. Kaupunginvaltuustossa oli markkinoiden ”vapautta” puoltava ryhmittymä, jonka mielestä kaupungin ei tule sekaantua työmarkkinoiden toimintaan. Ahkerat ja osaavat kyllä löytävät työtä, jos vain haluavat. Erityisen vaarallisena pidettiin sitä, että viranomaiset taipuisivat ”uhkailujen ja rettelöinnin edessä”.

Mutta oli myös sosiaalisempi ryhmittymä, jonka mielestä puutetta ja hätää tuli lievittää kiirehtimällä sellaisia töitä, jotka tulisi joka tapauksessa tehtäväksi.

Esillä oli myös ehdotus suoran taloudellisen tuen myöntämisestä kaikkein köyhimmille työttömille. Tästä luovuttiin, koska useimmat päättäjistä olivat sitä mieltä, että tuki ilman työvelvoitetta edisti laiskuruutta, työn vieroksuntaa ja huonoa moraalia työläisten keskuudessa.

Työväestöllä itsellään ei ollut äänioikeutta eikä omia edustajiaan kaupunginvaltuustossa.

Lopputulos oli, että osalle työttömiä järjestettiin töitä tiukan valvonnan alaisuudessa. Kuria kasvatettiin passittamalla kuritushuoneeseen muutama "pahimmista hulinoitsijoista".

Ideologinen jako voimistui myös työväenjärjestöjen sisällä. Työväenyhdistyksen puheenjohtaja tehtailija von Wright kannatti ”markkinoiden vapautta”, mutta yhä voimakkaampi ääni vaati ”kumartelun lopettamista” ja järjestövoiman käyttöä työläisten asian ajamiseksi. Tällä kannalla oli myös kirvesmiehiä, jotka suunnittelivat samoihin aikoihin oman ammattiosastonsa perustamista. ■

Lähde:
Sakari Heikkinen: Puseromiehet liikkeellä. Työttömien mielenosoitukset Helsingissä tammikuussa 1894

Ammattiosaston ensimmäinen perustamisyritys tyssäsi rakennuslamaan

Ensimmäisen kerran helsinkiläiset kirvesmiehet päättivät perustaa oman ammattiosaston syksyllä 1891. Perustettavan osaston jäseniksi kirjottautui 90 kirvesmiestä. Viranomaiset jarruttelivat yhdistyksen sääntöjä vuoden päivät, joten varsinainen perustamiskokous päästiin pitämään vasta marraskuussa 1892.

Silloin oli Helsingissä jo alkanut rakennusalan vaikea lama, jonka yhteydessä nähtiin myös ensimmäiset työttömien "puseromiesten" mielenosoitukset. Niihin osallistui myös kirvesmiehiä. Työttömyys ja leivänpuute ahdistivat eikä paremmasta ollut toivoa.

Samaa tahtia hiipui into ammattiyhdistyksen perustamiseen. Perustamiskokoukseen saapui enää vain 26 jäsentä ja pian jäsenet hupenivat siitäkin. Ammattiosasto yritti järjestää muun muassa työnvälitystä jäsenilleen, mutta ilman sanottavampia tuloksia. Elokuussa 1893 yhdistys lopetti toimintansa.

Mutta ajatus eli, ja reilun kahden vuoden kuluttua, 17.11.1895, ammattiosasto perustettiin uudelleen. Ja siitä asti se on toiminutkin. Tosin nimi on vaihdellut aikojen saatossa.

Ykkönen on ollut myös Kakkonen

Uusi ammattiosasto otti nimekseen *Helsingin Työväenyhdistyksen Kirvesmiesten ammattiosasto*.

Liittyessään jäseneksi Suomen Puutyöntekijäin liittoon 1908, osaston nimeksi tuli *Suomen Puutyöntekijäin liiton Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto*, ja numeroksi 2.

Liittyessään uuteen Rakennustyöväen liittoon 1925 nimeksi tuli *Suomen Rakennustyöväen liiton osasto N.o 2 Helsingin kirvesmiehet* .

Jälleen uusi liitto vuonna 1931 ja ammattiosastolle uusi nimi: *Suomen Rakennustyöläisten Liiton osasto N:o 1 – Helsingin Kirvesmiehet*. Siitä asti Ykkönen on ollutkin Ykkönen. ■

Kunniakas lippu huollossa. Helsingin kaupunginmuseon konservaattori Maarit Heikkinen korjaa pienet reiänalut muutoin hyväkuntoisesta lipusta.

"Päätettiin hankkia oma lippu, ja sen väri on punainen"

Kun Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto oli perustettu vuonna 1895, oman lipun hankinta tuli nopeasti ajankohtaiseksi. Asiasta käytiin kiihkeää keskustelua parin vuoden ajan ja sen tuloksena tehtiin päätös: osastolle hankitaan silkkinen mielenosoituslippu ja sen väriksi tulee punainen. Valmistuessaan keväällä 1899 osaston komea lippu oli kolmas punainen ammattiosastolippu maassamme.

Lipun väristä käyty keskustelu kuvasti maamme työväenliikkeessä käynnistynyttä murrosta ja kirvesmiesten roolia sosialistisen suuntauksen uranuurtajien joukossa. Siihen asti Helsingin työväenyhdistys, johon kirvesmiestenkin tuore ammattiosasto kuului, lukeutui ns. wrightiläiseen työväenliikkeen suuntaukseen. Teollisuudenharjoittaja Julius von Wrightin mukaan nimetty työväenliike ymmärsi työväestön vaikeaa asemaa, mutta pyrki sen paranteluun työläisten ja työnantajien yhteistyönä. Toivo pantiin työnantajien valistamiseen ja heidän hyväntahtoisuuteensa.

Hyväntekeväisyysharrastelu ei kuitenkaan tyydyttänyt ankaran riiston alla eläviä työläisiä. He alkoivat irrottaa järjestöjään työnantajien holhouksesta ja muovata niistä itsenäisiä luokkajärjestöjä aivan 1890luvun -lopulla. Ulkomailta kantautuneet sosialistiset aatteet valtasivat alaa ja innostivat työläisaktiiveja.

Porvarillisten kansalaisjärjestöjen ja wrightiläisten työväenyhdistysten lippujen pohjaväri oli tuolloin vaalea, usein valkoinen, ja sillä esim. sinisiä ja vihreitä kuvioita. Mutta itsenäistyvät työväenjärjestöt ottivat värikseen punaisen, joka oli jo kansainvälisen työväenliikkeen tunnusväri. Punalipusta tuli vallankumouksellisen työväenliikkeen tunnus myös meillä.

Maamme ammattiosastoista ensimmäisenä punalipun hankki tiettävästi Helsingin konetehtaalaisten ammattiosasto vuonna 1898, toisen Turun puusepät saman vuoden lopulla. Kolmantena punalipun saivat Helsingin kirvesmiehet siten, että lippu valmistui kevättalvella ja se vihittiin käyttöönsä Mäntymäellä kesäkuun alussa 1899.

Missä on alkuperäinen lippu?

Tämä alkuperäinen lippu on kuitenkin kadonnut eikä sen kohtalosta ole tietoja. Lippu esiintyy vuonna 1899 ja 1915 otetuissa valokuvissa, ja se oli käytössä ainakin vuoteen 1918 asti. Vallankumouksen tappion jälkeen kirvesmiesten lippu kätkettiin Pakilassa sijainneen omakotitalon ullakolle. Ilmeisesti lippu siis säilyi, vaikka vakoiset voittajat hävittivät ammattiosaston muun omaisuuden.

Helsingin kaupunginmuseon tietojen mukaan lippu kätkettiin toisen kerran vuonna 1930, kun ammattiosasto lakkautettiin lapualaisterrorin seurauksena. Tästä kätköpaikasta ei ole tietoa eikä myöskään siitä, mitä kätketylle lipulle tapahtui.

Uudelleen perustetun ammattiosaston pöytäkirjassa joulukuulta 1933 mainitaan lyhyesti, että ”osaston toimikunta on hankkinut osastolle lipun ja luovuttaa sen osastolleen ilman korvausta”.

Seuraavan kerran lippuasia esiintyy pöytäkirjoissa vasta vuoden 1950 joulukuussa. Tuolloin ”toimikunnalla oli tilai-

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston alkupeäinen lippu Työväenkalenterin valokuvassa vuodelta 1915.

suus tutustua nyt valmistuneeseen osaston uuteen lippuun". Lippu päätettiin ottaa osaston käyttöön heti, vaikka sen varsinainen vihkiminen oli määrä pitää myöhemmin.

Tällä hetkellä ammattiosastolla on olemassa kaksi lippua, joista toinen on niin sanottu käyttölippu. Se on tosin silkkiä, mutta halvempaa ja karkeampaa tekoa kuin osaston arvokas juhlalippu. Tätä juhlalippua on pidetty usein osaston alkuperäisenä lippuna. Sitä se ei kuitenkaan ole, sillä vuoden 1899 lippu oli silkkiä, siinä oli alakieleke ja sen kuviointi oli erilainen.

Alkuperäisen lipun kohtalo ja nykyisen juhlalipun alkuperä ovat edelleen hämärän peitossa. Kertokaa, jos kuka niistä tiennee!

Taidokas käsityö

Ammattiosaston juhlalippu oli viimeksi esillä osaston 110-vuotisjuhlassa marraskuussa. Tällä hetkellä se lepää konservaattori Maarit Heikkisen työpöydällä Helsingin kaupunginmuseossa.

Ammattiosasto lahjoitti lippunsa kaupunginmuseolle vuonna 1999 sillä ehdolla, että saa sen tarvittaessa käyttöönsä. Museossa lippua on säilytetty kunniapaikalla museon sisääntuloaulan vitriinissä. Nyt se on huollossa ja siitä teetetään alkuperäiskopio käyttölipuksi.

– Tämä on ilman muuta taidokas käsityö. Se on yksinkertaisen kaunis, mutta sisältää hienoja yksityiskohtia etenekin kirjailussa. Lippu on hyvää villakangasta, joka kestää paremmin kuin alkujaan hienompana pidetty silkki, Maarit Heikkinen kertoo.

– Lippuun on kirjailtu käsin villalangalla kirvesmiehen työkalut – vääntöpora, kirves ja saha – sekä kuusenlehvät. Niiden yksityiskohdissa on käytetty silkkilankaa, mikä antaa kuvioihin hienon kiillon ja kolmiulotteisen vaikutelman. Ammattiosaston nimikirjaimet ja perustamisvuosi on kirjailtu kokonaan silkkilangalla. Nämä tunnustyökalut ovat ammattikunnan lipulle luonteenomaisia, kuten tietysti punainen värikin.

– Lippu on hyväkuntoinen ja hyvin pidetty, mutta aina se käytettäessä kuluu valon, pölyn ja lämmön yhteisvaikutuksesta. Nyt on havaittavissa pieniä reiänalkuja, jotka korjataan puhdistuksen jälkeen. Samalla on tarkoitus teettää näköiskopio, jota voidaan pitää esillä ja käyttää esim. ammattiosaston tilaisuuksissa. Tämä alkuperäinen lippu voidaan sitten taltioida museon ryijylaatikostoon, jossa se toivon mukaan säilyy mahdollisimman pitkään, Maarit Heikkinen sanoo.

Ammattitaidon ja yhtenäisyyden symbolit

Järjestölipun tarkoituksena on yhdistää, koota ja innostaa yhteistoimintaan järjestön jäsenistöä. Ammattiosaston lipussa jäsenistön omaleimaisuutta ja identiteettiä ilmaisevat ammattikunnan keskeiset työkalut. Ne kertovat jäsenistön myös arvostavan ja jatkavan käsityöläisen ammattitaidon perinnettä.

Osaston nimikirjaimia reunustavat ristikkäiset kuusenlehvät, jotka symboloivat yhteistä toimintaa ja yksimielisyyttä, kuten ammattiosastojen lipuissa usein käytetyt yhteenliitetyt kädetkin. Niiden kaareva muoto viittaa myös nousevaan aurinkoon, josta tuli toivon ja paremman tulevaisuuden tunnus työväenliikkeen lipuissa vuoden 1905 jälkeen.

Alkujaan ammattiosastojen liput olivat ammattikunnan itsenäisyyttä korostavia ja itsesuunniteltuja. 1920-luvulla alkoivat yleistyä ammattiliittojen valtakunnalliset liput, joiden yheisiin tunnuksiin liitettiin ammattiosaston tunnuskirjaimet ja -kuvio. ■

Miksi punainen?

Lipusta tekee aatteellisen nimenomaan sen punainen väri. Punaista on käytetty ammoisista ajoista symboloimaan voimakkaita tunteita tai ominaisuuksia. Pirjo Kaihovaaran mukaan punalipun merkityssisältöön kuuluvat valta, voima ja vapaudet, mutta myös varoitus ja mobilisointi.

Vallankumouksellinen työväenliike omaksui punalipun taistelulipukseen Ranskan vallankumousten perintönä 1800-luvun lopulla. Se yhdisti kaikkien maiden proletariaatit luokkataisteluun vapauden, veljeyden ja tasa-arvon toteuttamiseksi, mikä edellytti kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen korvaamista työväenvallalla.

Suomessa uutta aikaa enteilivät punaiset käsivarsinauhat, joita kirvesmiehet kantoivat ensimmäisen kerran Helsingin rakennustyöläisten lakkomarssilla vuonna 1895. Seuraavan vuoden mielenosoitusretkellä kirvesmiesten, kivimiesten, muurarien ja suutarien ammattiosastot korvasivat sinivalkoiset nauhat punaisilla von Wrightin kiellosta huolimatta.

Kun Helsingin kirvesmiehet sitten päättivät hankkia punaisen lippunsa vuodenvaihteessa 1898-99, he samalla irtisanoutuivat symbolisesti porvareista ja liittyvät työväenluokan kansainväliseen taistelurintamaan.

Ensimmäisen kerran osaston punalippua kannettiin Helsingin työväestön mielenosoitusretkellä (vapunpäivän edeltäjä) kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina 1899.

Sen jälkeen kirvesmiehet ovat kokoontuneet lippunsa taakse vuosikymmenten ajan vappumarsseilla, mielenosoituksissa, kokouksissa ja erilaisissa juhlatilaisuuksissa. Aina tämä ei ole onnistunut, koska porvaristo kielsi punaisten lippujen käytön kansalaissodan jälkeen vuonna 1919. Samoin tehtiin 1930-luvulla, kun porvaristo yritti nujertaa työväen ammatillisen ja poliittisen toiminnan lapuanliikkeen voimin.

Mutta aina kirvesmiehet ovat tehneet uuden lipun, jos vanha on hävinnyt tai hävitetty. ■

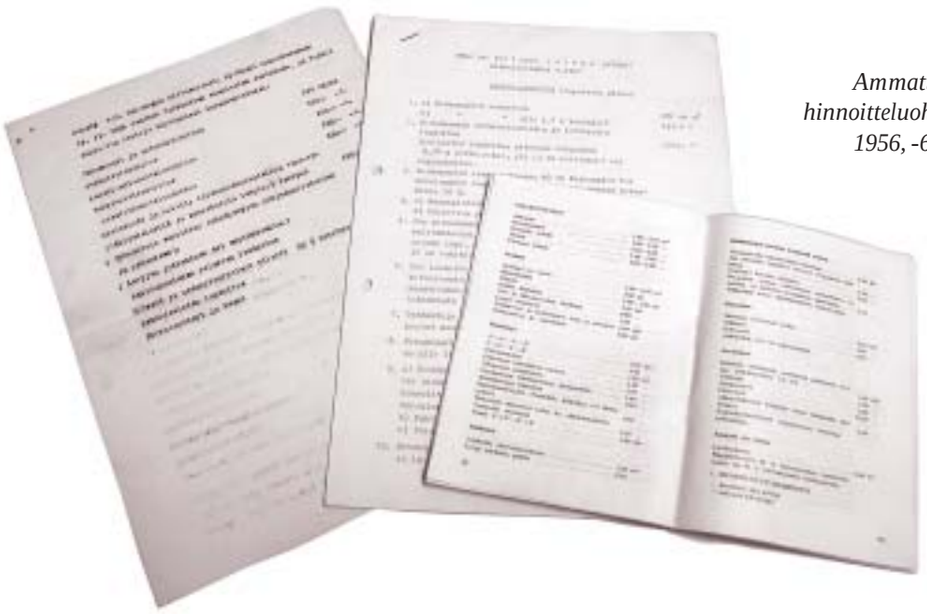

Ammattiosaston hinnoitteluohjeita vuosilta 1956, -62 ja -67.

Urakkatyön historia

Kapitalistien nylkyrikeksinnöstä kirvesmiesten elinkeino

Viimeisten vuosikymmenten aikana kirvesmiehet ovat tehneet ansionsa nimenomaan urakkatyöllä ja urakkatyökunnat ovat olleet kirvesmiesten lujin nyrkki kun on puhuttu palkoista ja työehdoista. Näin ei suinkaan ole ollut aina, sillä ammattiosaston perustamisen aikoihin urakkatyöhön suhtauduttiin hyvin kielteisesti. Vielä vuonna 1921 kirvesmiesten ammattiosasto kielsi jäseniltään urakkatyön tekemisen. Tämän jälkeen asia oli arka ja nosti intohimoja vielä vuosikymmenten ajan.

Ensimmäinen ”palkkauudistus” oli se, kun Helsingin rakennustyömailla siirryttiin päiväpalkasta tuntipalkkaan ja palkka alettiin maksaa viikoittain lauantaisin. Tämä tapahtui tappiollisen työaikataistelun lopettamissopimuksen yhteydessä vuonna 1896. Siihen asti palkka oli määritelty yleensä päiväpalkkana ja se oli maksettu kahden viikon välein. Tuntipalkkaan siirtyminen ehkäisi jossain määrin työnantajien pyrkimyksiä lisätä jatkuvasti työmäärää ja venyttää työpäivää kiinteän päiväpalkan puitteissa.

Tämän jälkeen päähuomio kohdistui alimman tuntipalkan korottamiseen, mutta samalla mestareiden tyrkyttämä urakkatyö alkoi kaihertaa kirvesmiesten välejä. 1800-luvun lopulla oli tavallista, että rakennusmestari antoi rakennuksen puutyöt urakaksi jollekin kirvesmiehelle, ja tämä puolestaan pestasi töihin muita kirvesmiehiä eli päiväläisiä kiinteällä päivä- tai urakkapalkalla. Urakanottaja piti mahdollisen voiton itsellään, jos kohta kuittasi tappionkin.

Tämä synnytti närää, koska urakanottaja pyrki hyötymään teettämällä työt muilla mahdollisimman halvalla. Urakanottaja asettui näin työnantajan asemaan ja monasti yhteisiä palkkaliikkeitä vastaan. Monista urakanottajista tulikin myöhempinä vuosikymmeninä rakennusmestareita ja yrittäjiä – nykyisten aliurakoitsijoiden edeltäjiä siis.

Järjestelmä aiheutti kiistoja ja hajotti kirvesmiesten rivejä. Heti kun ammattiosasto oli perustettu vuonna 1895, sen piirissä alettiin vaatia urakkatyön lopettamista ja ylimääräisen riistoportaan poistamista työnantajien ja työläisten välistä.

Sakkiurakkaankin petyttiin

Samalla kehiteltiin sujuvampia urakkatyön muotoja. Ensimmäisen kerran urakkatyö otettiin sakille eli urakkatyökunnalle samaisena vuonna 1895 kivimiesten toimesta. ”Sakkiurakka” otettiin yhteisesti ja sakin kaikki jäsenet olivat tasavertaisia keskenään. Se herätti innostusta, ja urakkasakkeja muodostettiin myös kirvesmiesten keskuuteen.

Ammattiosaston piirissä oli esillä ajatuksia urakoiden ottamisesta myös osastolle itselleen ja jopa oman rakennusliikkeen perustamisesta. Rakennusliikkeellä oli jo nimikin: ”Ahkera”. Nämä osuustoiminta-aatteen inspiroimat ehdotukset eivät kuitenkaan johtaneet käytännön toimiin.

Myöskään lupauksia herättänyt sakkiurakka ei vetänyt pitemmän päälle. Into laantui kun ei päästy toivottuihin ansioihin. Sen sijaan etumiehet joutuivat hankalaan välikäteen urakkakiistoja selvitellessään. Syyksi mainittiin vaikeus sopia urakkatyön hinnoista, koska jokaisella työmaalla oli erilaiset olosuhteet. Kun lisäksi ”uusia työvaiheita ja -aineita otettiin jatkuvasti käyttöön” pääsivät työn-

Kuva: Kaupunginmuseo

1920-luvun työmaa Helsingissä, ilmeisesti harjakaiset, koska herrojakin paikalla.

antajat sanelemaan itselleen edullisia urakkasopimuksia. Mitään tariffeja ei ollut eikä myöskään keinoja hintojen määrittämiseksi omatoimisesti.

Urakkatyön kielto

Arvostelu kiihtyi, ja vuoden 1898 kesällä kirvesmiesten yleinen kokous vaati urakkajärjestelmän lopettamista kokonaan. Kokouksen päätöksellä painetussa Eetu Salinin kirjoittamassa lentolehtisessä urakkatyö mainitaan ”kapitalistien nylkyrikeksinnöksi”.

Mutta päätös ei toteutunut, kun työnantajat tarjosivat yksityisurakoita entiseen tapaan halukkaiksi tietämilleen kirvesmiehille. Vuonna 1901 osasto saattoi vain lausua jäsenilleen toivomuksen, että nämä ottaisivat ainoastaan yhden miehen urakoita, joista selviävät omin voiminsa. Seuraavana vuonna lisättiin, että jos suurempia urakoita otetaan, ne on otettava sakkiurakoina, joihin otetaan vain osaston jäseniä.

Työmailla tunteet kuumenivat entisestään, kun urakkatyötä tekevät alkoivat tehdä ylipitkiä työpäiviä (10-tuntinen työpäivä oli saavutettu 1897) ja polkea ansiotasoa. Samalla osaston jäsenet jakautuivat eriarvoisiin ryhmiin: urakkatyötä tekeviin ja niihin, jotka eivät urakkasakkeihin mahtuneet. Lisäksi osaston ulkopuoliset kirvesmiehet ottivat millaisia urakoita tahansa ja painoivat palkkatasoa alaspäin.

> *”… Samassa kokouksessa keskusteltiin urakkajärjestelmän poistamisesta. Onhan selvää kuinka haitallisesti urakkatyö vaikuttaa työmiesten palkkasuhteisiin kiihoittamalla keskinäistä kilpailua. Ja sitä paitsi urakkatyö on oikea kapitalismin nylkyrikeksintö, mutta sen poistaminen ei ole muutoin mahdollista jos ei jokainen kirvesmies liity ammattiosastoonsa.. ”*
>
> Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston lennäkki 1989 / Eetu Salin

Suurlakon nousutunnelmissa ammattiosasto teki vuoden 1906 keväällä jämerän päätöksen, että vapunpäivästä urakkatyö lopetetaan kokonaan. Seuraavana vuonna kirvesmiehet irtisanoivat työehtosopimuksensa. Uuteen sopimukseen vaadittiin palkankorotuksen ohella urakkatyön kieltoa. Asiasta päätti ammattiosaston kokous, johon osallistui noin 600 jäsentä. Heistä vain 10 kannatti urakkatyön jatkamista. Kirvesmiehet asettuivat nyt siis hyvin yhtenäisesti urakkakiellon kannalle.

Rakennusmestarit eivät tähän suostuneet, mutta esittivät tariffikomitean perustamista laatimaan hinnoittelua urakkatyölle. Kirvesmiehet pitivät tätä vesitysyrityksenä ja aloittivat lakon. Yli kuusiviikkoinen lakko päättyi tappioon eikä urakkatyötä saatu kielletyksi. Urakkatyö todettiin kuitenkin vapaaehtoiseksi asiaksi, josta osapuolet sopivat keskenään. Yhteinen tariffikomitea päätettiin perustaa.

Ensimmäiset hinnoittelut

Ilmeisesti mestareilla oli jo varsin valmiit näkemykset, koska kuusimiehinen tariffikomitea laati yksityiskohtaisen esityksen verraten nopeasti. Tämä esitys herätti kovaa arvostelua Kirvesmiesten ammattiosastossa, minkä seurauksena tariffikomitea erosi kokonaisuudessaan.

Tilalle asetettu uusi komitea korotti useita hintoja, ja sen esitys hyväksyttiin ammattiosastossa vuoden 1908 helmikuussa. Sen sijaan rakennusmestarit eivät tätä 22 kohtaista esitystä hyväksyneet. Esimerkiksi ”vasojen armeeraus eli ponnistuslankkujen lyönti lossijen ja kiilojen kanssa” kaatui 25 pennin riitaan. 10 pennin riita kaatoi puolestaan sellaisen asian kuin ”lisäkaton laudoitus höylätyistä laudoista puhtaasti lyötynä sekä höylällä puhdistetuista laudoista”.

Epäonnistumisesta huolimatta hinnoittelutyö lisäsi huomattavasti kirvesmiesten tietoisuutta ja muodosti pohjan

tulevalle kehitykselle. Olihan se ensimmäinen yritys saada villi tilanne hallintaan ja muodostaa yhteinen näkemys siitä, millä hinnoilla urakkatyötä tehtäisiin.

Vuonna 1910 tehtyyn työehtosopimukseen urakkahinnoittelu sitten saatiin mukaan, kun työllisyystilanne oli kohentunut. ”Hinnoittelukirja uudisrakennuksen puutöistä” oli tosin selvästi supistettu osaston esittämästä, mutta käsitti silti hinnan 98 työvaiheelle. Tämä työehtosopimus oli ammattiosaston tekemä ja vain Helsingin seutua koskeva. Sen hinnoittelua käytettiin mallina, kun kirvesmiestöitä pyrittiin hinnoittelemaan muualla maassa paikallisten ammattiosastojen toimesta.

Urakkahinnoittelu kuitenkin menetettiin kun rakennusmestarit kieltäytyivät ”tekemästä sopimuksia sosialistien kanssa” vuoden 1912 työselkkauksen jälkeen. Sopimukseton tila jatkui vallankumousvuoteen 1917 asti. Tänä aikana ammattiosasto pyrki pitämään kiinni vanhan sopimuksen määräyksistä eikä suurempia romahduksia ilmeisesti päässyt syntymään, vaikka monilla työmailla työnantajat alensivatkin palkkoja ja venyttivät työpäivää.

Ansiotason alenemista kiihdytti myös urakkasakkien keskinäinen kilpailu, jota setvittiin ammattiosastossa tavan takaa. Lopulta hyväksyttiin päätös, jonka mukaan ”urakkasakkien toimintaa rajoitettaisiin ja laadittaisiin säännöt, joita urakoita ottaissa olisi noudatettava”. Tiukassa äänestyksessä päätös päätettiin toteuttaa vasta kahden vuoden jälkeen, mitä taas arvosteltiin asian vesityksenä.

Käsittely toi esiin sen pitkällisen ristiriidan, että urakkatyö nähtiin periaatteessa ja ammattiosaston näkökulmasta kielteisenä, mutta käytännössä se tarjosi kirvesmiehille parempia ansiomahdollisuuksia kuin aikatyö – tai niin asia ainakin koettiin. Pitävää urakkatyön säätelyä ei saatu aikaan, vaikka sen tarve tunnustettiinkin.

Urakkatakuu ja venttatunnit

Kirvesmiesten ammattiyhdistystoiminta elpyi hämmästyttävän nopeasti ensimmäisen maailmansodan ja vuoden 1918 verilöylyn jäljiltä. Rakentamisen vilkastuessa ammattiosasto käynnisti palkkaliikkeen ja alkoi tavoitella uutta työehtosopimusta jo keväällä 1920. Sen vaatimuksena oli kuuden markan alin tuntipalkka ja uusi avaus urakkapalkkaukseen: ”… jos työt tehdään urakalla, niin silloin urakkatyössä 20 % koroitus tuntipalkan etuantina ulosottaessa”. Lisäksi esitettiin uuden urakkahinnoittelun ja odotusajan palkan määrittelemistä.

Kuva: Osaston arkisto

Helsinkiläinen kirvesmiestyökunta urakoimassa Valtaffin tehtaita Käkisalmessa 1929.

Esitykset osoittavat, että ammattiosaston suhtautuminen urakkatyöhön oli muuttunut. Urakkatyön lopettaminen näytti ilmeisesti mahdottomalta, ja lopettamisen sijasta se haluttiin nyt hallintaan.

Työnantajat eivät suostuneet sopimukseen, mutta taipuivat lakkouhan edessä ulkopuolisen välitysmiehen ehdotukseen. Tämä vuoden 1920 sopimus sisälsi 6 markan vähimmäistuntipalkan ja siitä lasketun 20 prosentin urakkatakuun. Ensimmäisen kerran sovittiin myös odotusajan palkasta: urakkatyön estyessä työnantajan oli joko ”kohta maksettava lopputili” tai annettava työtä työntekijän aiemmalla tuntipalkalla.

Uutta urakkahinnoittelua ei kuitenkaan saatu aikaiseksi. Sen takia Puutyöntekijäin liitto (johon ammattiosasto oli liittynyt perustajajäsenenä) julkaisi ammattiosaston valmisteleman oman hinnoittelun vuoden 1921 alussa. Sen perusteluissa varoitettiin urakkasakkien keskinäisen kilpailun turmiollisuudesta: ”Koska työntekijät saattavat vapaakilpailun vallitessa polkea hinnat paljonkin nälkärajan alapuolelle, ja kun työ, hintoja halventamalla, ei vähääkään lisäänny, on keskinäistä kilpailua aina vältettävä”.

Työttömyyden kasvu antoi uutta intoa työnantajille, jotka irtisanoivat työehtosopimuksen vuoden 1921 keväällä. Ammattiosasto puolestaan päätti, ettei kirvesmiestöitä tehdä enää urakalla. Päätös syntyi täpärästi äänin 109–105, ja osaston piti pian perääntyä kannastaan. Työn puute ja kasvava hätä pakotti monen kirvesmiehen ottamaan urakkatyötä, koska sen avulla pääsi ainakin lyhyellä tähtäimellä hieman parempiin ansioihin.

Vuoden 1926 historiallinen sopimus

Ammattiosasto julkaisi jälleen oman hinnoittelunsa vuonna 1923. Hinnoittelun valvomiseksi perustettiin komitea, jonka tuli tarkistaa jäsenten urakkatarjoukset. Samalla päätettiin rankaisumenettelystä hinnoittelupäätöksen rikkomistapauksissa. Rankaisutoimiin ryhdyttiinkin vähän päästä, vaikka erottamisiin asti ei ilmeisesti menty kertaakaan. Urakoiden omatoiminen valvonta alkoi saada muotojaan.

Nousukauden koittaessa rakennustyöläisille tarjoutui uusi tilaisuus palkkaliikkeisiin vuosikymmenen puolivälissä, ja vuonna 1926 saavutettiin ennennäkemättömän laaja työehtosopimus. Sopimus oli paikallinen – Helsingin seutua koskeva – mutta allekirjoitettiin liittojen välisenä.

Kuva: Osaston arkisto

1930-luvun lopulla rakennettu Olympiastadion oli ennen näkemättömän laaja ja vaativa laudoitustyö. Helsinkiläiset kirvesmiehet hoitivat sen kunnialla.

Kirvesmiestöiden urakkahinnoittelusta sovittiin sopimuksen osana ja sovitut hinnat julkaistiin työehtosopimuksen liitteenä. Mukana oli myös jo 1920-sopimukseen sisältynyt urakkatakuu, joka takasi urakkatyössä vähintään 20 prosenttia sopimuksen alinta aikapalkkaa korkeamman ansiotason.

Kirvesmiestyöt jaettiin nyt ensimmäisen kerran kahteen palkkaryhmään. Ylempään ryhmään määriteltiin valmistustyöt ja alempaan betonilaudoitus- ja telinetyöt.

1920-luvun lopulla rakentaminen jatkui vilkkaana, mikä tiesi kirvesmiehille myös suhteellisen hyviä urakoita. Mutta jo vuosi 1929 enteili synkkiä aikoja: edessä oli suurlaman sekä lapualaisterrorin raskaat vuodet. Ammattiosasto lakkautettiin, työehdot saneltiin ja palkat poljettiin pian puoleen entisestä.

Työkauppojen valvonta käyntiin

Uusi nousukausi alkoi viritä 1930-luvun puolivälin jälkeen ja 1936 Kirvesmiesten ammattiosasto teki esityksen työehtosopimusneuvottelujen aloittamisesta. Työnantajat eivät tähän suostuneet, vaan antoivat yksipuolisen palkkalupauksen. Työnantajat lupasivat maksaa vähintään 8–9 markkaa tunnissa ja urakkapalkkana 70 prosenttia vuoden 1929 urakka-ansiosta.

Toimeliaisuus vilkastui nopeasti mm. olympiakisapaikkojen rakentamisen seurauksena. Kirvesmiesten urakkatyökunnat alkoivat nousta entistä vahvempaan asemaan vaativien työkohteiden myötä.

> *”Miesten hillitön keskinäinen kilpailu, jolla muutenkin pieniä palkkoja yhä alennetaan, alkaa työläisvaimojen keskuudessa herättää oikeutettua suuttumusta.”*
>
> Palkkatyöläinen 17.11.1933

Osasto suositteli ettei työkuntiin otettaisi järjestäytymättömiä työntekijöitä ja velvoitti kaikki työkunnat tarkistuttamaan urakkasopimuksensa osastossa. Valvonnan tehostamiseksi osastossa oli elvytetty urakkasopimusten valvontajaosto – tosin sen kolmesta jäsenestä kaksi, Mahrberg ja Korpijärvi, pidätettiin ja tuomittiin ”valtiopetoksen valmistelusta”.

Urakoita kyettiin kuitenkin kontrolloimaan valvontajaoston sekä työmaaluottamusmiesten ja sittemmin (Helsingin alueen) yleisluottamusmiehen aktiivisuuden tuloksena. Myös etumiehet ymmärsivät yhteisen valvonnan merkityksen ja edistivät ansiokkaasti sekä järjestäytymistä että palkkaliikkeitä. Kuukausikokouksissa puheenjohtaja ilmoitti, minkä työmaiden urakkasopimukset oli tarkistettu ja asiallisiksi havaittu. Suurempia riitoja ei ainakaan pöytäkirjojen mukaan enää esiintynyt.

Työkauppojen valvonta sekä kiinteä yhteydenpito työmaille merkitsi edunvalvonnan tehostumista käytännössä.

Työehtosopimuksia ei kuitenkaan saatu aikaan koko 1930-luvun aikana. Työnantajat vain tekivät palkkalupauksiinsa pienehköjä tarkistuksia niin aikapalkkojen kuin urakkahintojenkin osalta. Markkinatilanne ja osaston oma valvonta saivat aikaan sen, että sekä järjestäytyminen että ansiot nousivat ennätystasolle 1930-luvun loppua kohti.

Viimeisenä rauhankesänä 1939 työnantajien palkkalupaukset olivat jo saaneet tosiasiallisen sopimisen luonteen. Urakkatöissä noudatettiin likimain Helsingin vuoden 1926 hinnoittelua. Sitä sovellettiin myös muualla maassa korjattuna määräprosentilla alaspäin.

Vielä välirauhakesänä 1940 kirvesmiehet käynnistivät muiden rakennustyöläisten rinnalla palkkaliikkeen. Sen tuloksena solmittiin palkkasopimus, jolla mm. urakkahintoja tarkistettiin 10 prosenttia. Sen jälkeen sotasäännöstely, lakkokielto ja vasemmistoaktiivien vainot hiljensivät ammattiyhdistystoiminnan, kunnes sodan jälkeen koitti uusi aika.

Uusi aika – uudet urakat

Toisen maailmansodan päättyminen Natsi-Saksan (ja Suomen) tappioon avasi vankiloiden portit vasemmistoaktiiveille ja nosti työväenliikkeen uuteen kukoistukseen vuoden 1944 jälkeen. Kiivas jälleenrakennus tarjosi uusia urakoita myös kirvesmiehille.

Palkka- ja hintasäännöstely jatkui, mutta tuntipalkkoja saatiin korotettua suhteellisen reippaasti. Sen sijaan urakoista sopiminen otti lujille liittotason tes-neuvotteluissa. Kirvesmiehet vaativat urakkahinnoittelun perusteellista uudistamista, ja se pyrittiin ulottamaan yhtenäisenä koko maahan.

Kesällä 1945 hyväksytty sopimus oli rakennusalan ensimmäinen valtakunnallinen työehtosopimus, ja se loi pohjan koko nykyiselle sopimusjärjestelmälle. Sopimus kertoo myös kirvesmiesten uudesta asenteesta urakkatyötä kohtaan. Nyt lähdettiin siitä, että urakkatyö on ensisijaista, ja kaikki hinnoitellut työt pyritään tekemään urakkatyönä. Urakkahinnoittelua laajennettiin ja hintoja korotettiin 40 prosenttia. Hinnoittelemattomia töitä urakalla tehtäessä tuli päästä vähintään 30 prosenttia parempaan ansioon kuin tuntityössä. Urakkamääräyksiä täsmennettiin myös mm. odotustuntien, urakan keskeytymisen ja ulosoton osalta.

Kuva: Osaston arkisto

Yhteisrintamaa tiivistetään.
Kirvesmiesten maatakäsittävä kokous Turussa 1946.

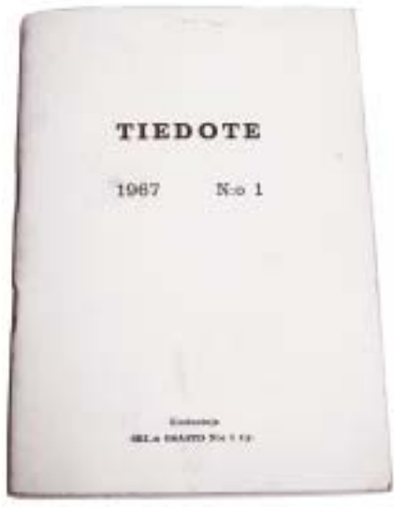

Vuoden 1967 hinnoitteluvihko.

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto tosin vaati jo työehtosopimuksen allekirjoittamisen aikoihin suurempia palkankorotuksia kiihtyvän hintojen nousun perusteella. Liiton johto ei vaateisiin reagoinut, mikä oli eräänä syynä johdon vaihtamiseen vielä samana syksynä.

Urakkapalkkaus oli kuitenkin lyönyt läpi. Kirvesmiestöistä tehtiin valtaosa urakalla, ja urakkapalkat määräsivät pitkälle alan ansiotason. Huomattavia tarkistuksia tehtiin vielä vuosien 1947-48 työehtosopimuksiin.

Valtakunnallisten työehtosopimusten myötä hinnoittelutyön pääpaino siirtyi liittotasolle. Ammattiosasto teki kyllä jatkuvasti hinnoitteluesityksiä kirvesmiesten maatakäsittävälle kokoukselle, joka lähetti ne edelleen liitolle tes-tavoitteiksi.

Sopimustoiminnan takeltelu johti kuitenkin siihen, että ainakin Helsingin seudulla käytännön ansiot, ja erityisesti urakkapalkat, nousivat tuntuvasti kirjapalkkojen yläpuolelle: ”Kunnon urakassa palkan piti olla kolminkertainen kirjapalkkaan verrattuna”. Tosin urakkapalkat vaihtelivat herkästi työllisyystilanteen ja muiden olosuhdetekijöiden perusteella, ja hintojen nousu söi koko ajan palkkojen ostovoimaa.

Ansiotason pudotuksia koettiin laskukausina 1940-luvun lopussa ja yleislakon jälkeen vuosina 1957-58. Työttömyyden lisääntyminen kiristi väistämättä myös urakkatilannetta, ”koska näinä aikoina on urakkatarjouksia tehty alle hinnoittelusopimustenkin, joka on meidän työläisten elinehtojen polkemista”.

Urakkapalkka – yhteinen etu?

Kirvesmiestöiden urakkapalkka perustuu työsuoritukseen, joka mitataan kappaleina tai pinta-aloina. Kunkin työvaiheen yksikköhinta määritellään urakkahinnoitteluissa, joita ammattiosasto on laatinut jäsentensä noudatettavaksi ja sovittavaksi työnantajien kanssa. Nykyisin hinnoittelut sisältyvät rakennusalan työehtosopimukseen, mutta ammattiosaston omia hinnoittelusuosituksia tarvitaan edelleenkin.

Työnantajat suosivat perinteisesti urakkatyötä, koska se kannusti työläisiä lisäämään työtehoaan. Samalla hukka ja työnantajan valvontakulut vähenivät.

Työnantajien oppaissa pidettiin perusteltuna korottaa palkkoja esimerkiksi 10 prosenttia, jos se lisäsi työponnisteluja vähintään vastaavasti. Yleistä ansiotasoa urakoiden katsottiin alentavan, jos urakkasakit kilpailevat vapaasti keskenään, mitä pidettiin tavoitteena.

Kirvesmiehille urakkatyö puolestaan tarjosi parempia ansioita. Tämän edellytyksenä oli urakkasakkien kilpailun estäminen urakkahintojen määrittelyn ja työkauppojen valvonnan avulla. Samoin työkunnassa tuli kunnioittaa reilun työvauhdin periaatetta ettei viedä edellytyksiä tulevilta urakoilta.

Nämä periaatteet ymmärrettiin jo kirvesmiesten ammattiosaston perustamiskokouksessa 110 vuotta sitten. ■

Vuonna 1953 ammattiosasto tiukensi otettaan, kun työkuntien etumiehet laativat hinnaston, jota työkaupoissa oli määrä noudattaa. Uudelleen perustetun hinnoittelujaoston tueksi asetettiin tarkkailijat, joiden tehtävänä oli tarkastaa laudoitustyökuntien tekemät urakkasopimukset. Rikkomuksia esiintyi ja osasto kehotti jäseniään karttamaan sellaisia työryhmiä, jotka eivät noudattaneet etumiesten laatimaa hinnastoa. Asian vatvominen osoitti, että urakkatilanne hiersi jälleen ammattiosaston ja monien työkuntien välejä.

Läpimurto 1960-luvulla

1960-luvulla kiihtyi sekä rakentaminen että rakennusalan teknologinen kehitys. Se vaati myös kirvesmiesten edunvalvonnan voimaperäistä kehittämistä. Hinnoittelu lähti vauhtiin heti vuosikymmenen alun työtaistelujen siivittämänä.

Ammattiosaston hinnoitteluorganisaatiota kehitettiin siten, että parhaimmillaan oli toiminnassa ainakin laudoitus-, suurmuotti- ja elementti-, teline- ja vesikatto-, sisävalmistus- sekä mineriittijaostot aikapalkka- ja tes-jaostojen ohella. Jaostot seurasivat oman alansa kehitystä, keräsivät tietoja ja tekivät ehdotuksia. Niiden pohjalta ammattiosaston toimikunta tai kuukausikokous hyväksyi hinnoitteluohjeita ja tes-esityksiä liitolle.

Tes-esitysten käsittely oli varsin perusteellista: jaostojen valmistelemat ammattiosaston esitykset käsiteltiin mm. aluejärjestön kirvesmiesjaostossa, kolmen (myöhemmin viiden) kaupungin kirves-

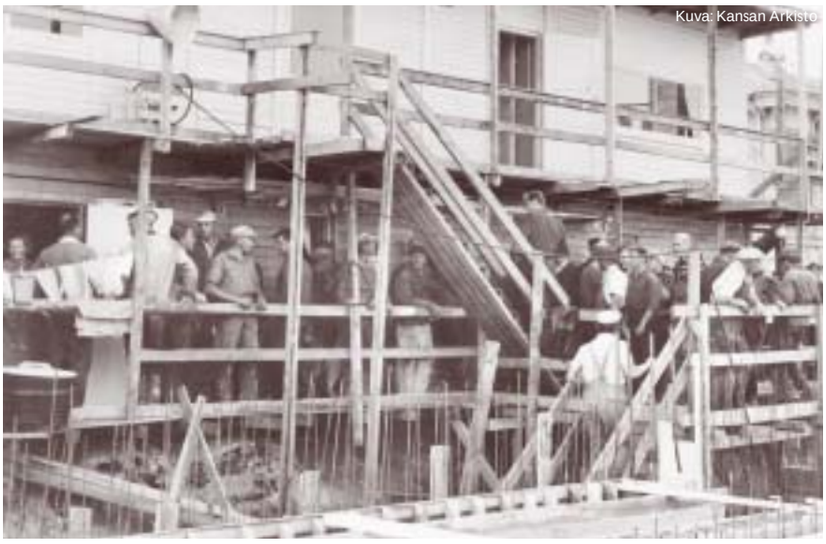
Kuva: Kansan Arkisto

Tilipäivä 1960-luvulla helsinkiläistyömaalla.

miesten kokouksessa, liiton maajaostossa ja kirvesmiesten maatakäsittävässä kokouksessa. Viimein ne hyväksyttiin liiton hallinnossa virallisiksi esityksiksi tesneuvotteluihin. Joka portaassa esityksiä käsiteltiin vakavasti ja muokattiin eteenpäin. Tuloksena oli kirvesmiesten itsensä valmistelemat ja heidän näkemyksiään mahdollisimman hyvin vastaavat ehdotukset.

Se, mitä työehtosopimuksiin kulloinkin saatiin kirjatuksi, ei suinkaan aina tyydyttänyt Helsingin kirvesmiehiä. Omia hinnoitteluohjeita tarvittiin siis edelleen, myös siksi, että suuri osa kirvestöistä jäi virallisen hinnoittelun ulkopuolelle.

Käytännön palkkakehityksen ratkaisi yhä helsinkiläisten kirvesmiesten oma aktiivisuus – se millaisiin työkauppoihin etumiehet päätyivät käytännön tilanteissa. Tasoon vaikutti taito laskea yhä monimutkaisemmaksi käyviä urakoita, tieto saavutetuista hinnoista sekä päättäväisyys pitää kiinni yhteisistä eduista. Yhteistä tietoisuutta vahvistivat säännöllisiksi muodostuneet etumiesten kokoukset ja urakanlaskennan koulutus.

Työkuntien ”kultakausi”

1960-luvun alussa päätettiin jälleen, että kaikki työkaupat käytetään osaston kautta. Homma kävi kaikkineen niin monitahoiseksi, että osastoon palkattiin 1967 oma toimitsija hoitamaan erityisesti hinnoittelun kehittämiseen ja urakkakauppojen ohjaamiseen liittyviä tehtäviä. Tehtävään palkattu Mauri Perä siirtyi pian liittoon ja hommaan tarttui Erkki Välimaa, jolla tekemistä piisasi.

Liittotasolla kirvesmiestöiden hinnoittelun kehittäminen oli hyytynyt 1960-luvun kuluessa. Työehtosopimuksen hinnoitteluun tehtiin enää lähinnä yleiskorotuksia vastaavat prosenttitarkistukset, ja ne jäivät yhä pahemmin jälkeen käytännön tarpeista. Vuodesta 1968 aloitetut tulopoliittiset sopimukset asettivat entistä tiukemmat raamit liittojen sopimuksille. Osastotason ja työmaatoiminta-

Kiista yhteisurakasta

Kappale- tai pinta-alaperusteiseen yksikköhinnoitteluun perustuva kirvesmiesten urakkatyö on aika ajoin selitetty vanhanaikaiseksi. 1960-luvulla se pyrittiin korvaamaan ns. yhteisurakalla. Sitä ajoi voimakkaasti Rakennusliiton johto, mutta Helsingin Kirvesmiehet panivat yhtä tiukasti hanttiin.

Yhteisurakan ideana oli, että urakka sovitaan mahdollisimman suuresta kokonaisuudesta – mieluummin koko rakennustyöstä. Taustalla oli rakennustekniikan kehityksestä käyty keskustelu. Siitä vedettiin yksioikoinen johtopäätös, että perinteiset työtavat katoavat ja ammattikuntien rajat liudentuvat kun rakentaminen muuttuu ”teolliseksi”. Yhteisurakkaa mainostettiin solidaarisena – se kun tekisi kaikista työntekijöistä yhtä urakkaporukkaa ja tasaarvoisia keskenään.

Kirvesmiehet huomauttivat, että yhteisurakan sisälläkin työntekijät jaotel-

LINJALANKA

Olkeistavaara Boässtyy

Liittotoimikunta hyväksyi yhteisurakan

Ensimmäinen Linjalanka selosti laajasti yhteisurakkakysymystä. Asia oli esillä jatkuvasti 1960-luvun lopulla.

taisiin eri palkkaryhmiin eikä sen avulla pystytä työnantajalta mittaamaan enempää palkkamarkkoja työntekijöille. Kokemukset viittasivat päinvastoin siihen, että työ saattaisi kyllä tehostua, mutta suurimman hyödyn korjaisi työnantaja. Alimmat palkat saattaisivat hieman kohota, mutta ammattimiesten alentua samalla kun heiltä vietäisiin oman työnsä kontrollin ja kamppailun mahdollisuus.

Siinä olikin yksi kipupiste. Yhteisurakkaan sisältyisivät kaikki työt anturasta sisäänmuttoon. Työt tehtäisiin urakalla ja kiinteällä kokonaishinnalla. Valtaisan laaja sopimus tehtäisiin järjestöjen kesken – ei työkunnan ja työnantajan. Sopiminen siirtyisi toimitsijoiden konttorityöksi, mikä hävittäisi ammattimiesten omat kontrolli- ja vaikutusmahdollisuudet.

Helsingin Kirvesmiehet pitivät parempana perinteisen yksikköhinnoittelun kehittämistä ja laajentamista elementti- ja aputöiden suuntaan. Kyse oli samalla työläisvaltaisen toimintalinjan puolustamisesta.

Vuosien myötä yhteisurakkaintoilu laantui, mutta se repi pahoin Rakennusliiton sisäisiä suhteita. Nyttemmin yhteisurakka-ajatus elää lähinnä monitoimiurakan nimellä. Sitä varten työehtosopimuksessa on omia hinnoittelumääräyksiään ja sitä käytetään jonkin verran lähinnä erikoiskohteissa. ■

Kuva: Veikko Koivusalo

Ulosmarssi Salmisaaren voimalaitos-työmaalta 1982. Myös urakka-epäselvyyksiä jouduttiin välillä setvimään työtaistelutoimin.

ta tulivat yhä tärkeämmäksi.

Paljolti Erkki Välimaan johdolla Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto kehitti voimaperäisesti omaa urakkahinnoitteluaan sekä työkauppojen valmistelua ja valvontaa. Osaston hinnoittelusta tuli pätevä ja tunnustettu ohje pääkaupunkiseudun työkunnille. Sen avulla ansiotaso kyettiin nostamaan selvästi ns. tupo-raamien yläpuolelle. Samaan suuntaan vaikuttivat liittotason lakkojen (1971 ja -73) ohella erittäin aktiiviseksi virinnyt työmaatoiminta, jolla korjattiin usein myös urakkatyön epäkohtia. Yhteys osaston ja työkuntien välillä toimi luontevasti, järjestö ja jäsenistö muodostivat tiiviin ja toimivan kollektiivin.

Toiminta oli tuloksellista, ja kirvesmiesten palkat nousivat suhteellisen tasaisesti 1970- ja 1980-lukujen ajan. Vuosikymmenten puolivälin tienoille sattuneet lamakaudetkaan eivät aiheuttaneet kuin väliaikaisen notkahduksen. Urakkakirvesmiesten keskituntiansiot säilyivät lähes kaksinkertaisina työehtosopimuksen ylimpään kirjapalkkaan nähden.

Urakka-ansiot vetivät nousuun myös aikapalkkoja – etenkin kun ammattiosasto piti tavoitteena nostaa kirvestöiden tuntipalkat samalla tasolle kuin urakoiden ulosotto eli 90 prosenttiin urakkapalkasta. Näin jatkui aina 1990-luvun lamaan asti.

Urakkainnoittelua kehitetään tes:n pohjalta

Kirvesmiestöiden urakkahinnoittelu sisältyy nykyisin liitteenä talonrakennusalan työehtosopimukseen. Hinnoittelu-vihkossa mainitaan viitisen sataa nimikettä sisäkattotyöt mukaan lukien.

Hinnoittelun vikana on se, että se on jäänyt pahasti jälkeen nykypäivän tasosta ja tarpeista, varsinkin pääkaupunkiseudulla.

Hinnoittelun jälkeen jäämisestä ollaan niin paljon yksimielisiä, että viimeksi tehtyyn työehtosopimukseen sisältyy kohta ”Rakennusalan urakkatyön lisääminen, kehittäminen ja seuranta sekä valtakunnallisten urakkahinnoittelujen toimivuuden selvittäminen”.

Tarkoitusta varten on perustettu Rakennusliiton ja työnantajaliito yhteinen työryhmä, jonka laatimaa koehinnoittelua on määrä kokeilla tämän vuoden

aikana. Työryhmän tulisi valmistaa kokeilujen pohjalta yksityiskohtaisemmat esityksensä urakkatyön edistämisestä ja mm. kirvesmiestöiden hinnoittelusta työehtosopimukseen liitettäväksi.

Hinnoittelu on tarkoitettu valtakunnalliseksi, joten ilmeisesti Helsingin Kirvesmiehillä on edelleenkin syytä varautua myös oman paikallisen hinnoittelun tehostamiseen ja valvontaan. (Katso sivu 3) ■

Kuva: TA-arkisto

2000-luvun urakkasakki: Riku Havenath, Heikki Hirvonen, Juhani Aro, etumies Markku Nousiainen, Heikki Huopalainen ja Aki Husso Viikissä 2005.

Sopimuspalkka

Sitä ennen koettiin vielä yksi merkittävä kehitysvaihe, kun eräissä yrityksissä otettiin käyttöön ns. sopimuspalkka 1980-luvun lopulla. Taustalla oli yritysten pyrkimys vakinaistaa ammattimiehiä ja hallita kustannuksia. Yhä useampi kirvesmies meni töihin firmaan eikä vain työmaalle yhtä urakkaa tekemään. Työt otettiin ja hinnoiteltiin edelleen urakoina, mutta hinta jaettiin arvioidulla tuntimäärällä. Palkka maksettiin näin saatuna tuntipalkkana. Tätä palkkaa sanottiin sopimuspalkaksi.

Kun työ valmistui, työpäällikkö osoitti seuraavan työkohteen, jossa tehtiin samankaltaiset työkaupat. Kirvesmiehet olivat näissä tapauksissa saavuttaneet ikään kuin vakinaisen työntekijän aseman. He olivat lähes jatkuvassa työsuhteessa, palkan määrä laskettiin urakkahinnoittelun pohjalta ja maksettiin tuntipalkkana.

Vuosikymmenten kamppailulla tavoiteltu suhteellisen vakaa ja kohtuupalkkainen työsuhde häämötti kirvesmiesten näköpiirissä. Kapitalistisen talouden lamasyöksy murskasi kuitenkin kerralla suotuisilta vaikuttaneet näköalat 1990-luvun alussa.

Aliurakoitsijoiden esiinmarssi

Lamaa ja suurtyöttömyyttä hyväksi käyttäen rakennusalan työnantajat myllersivät nopeasti työmaiden käytännöt ja työsuhteiden pelisäännöt. Työt pilkottiin ja työkuntien sijalle haalittiin aliurakoitsijoita, joita kilpailuttamalla hinnat painettiin alas.

Kirvesmiesten kannalta ympyrä oli ikään kuin sulkeutunut. Ammattiosaston perustamisen aikoina työnantajat pyrkivät syrjäyttämään ammattimiehet ja työkunnat yksityisten urakanottajien avulla, nyt samaan pyritään aliurakoinnilla.

1900-luvun alkaessa Helsingin kirvesmiehet kävivät vuosikymmenten sitkeän kamppailun epätervettä urakointia vastaan – ja lopulta saivatkin urakkatyön tekemisen ja -palkkauksen kohtuulliseen hallintaan. Näin tapahtuu myös 2000-luvulla. ■

Kapitalistien nylkyrikeksintö?

Karl Marxin mukaan kappale- eli uarakkapalkka ei ole muuta kuin aikapalkan muutettu muoto, samoin kuin aikapalkka on työvoiman arvon eli hinnan muutettu muoto. Aikapalkkaa käytettäessä työ mitataan sen välittömällä pituudella, kappalepalkkaa käytettäessä sillä tuotemäärällä, joksi työ määrättynä ajanjaksona kiteytyy.

”Kun kappalepalkka on tietty, työläisen mieskohtainen etu panee hänet jännittämään työvoimansa äärimmilleen, mikä puolestaan helpottaa kapitalistia työn voimaperäisyyden kohottamisessa. Työläisen mieskohtainen etu vaatii niin ikään pidentämään työpäivää, koska sen kautta hänen päivä- tai viikkopalkkansa kohoaa.

Jos työpäivän pituus on (lailla) rajoitettu pääoma voi tehostaa työvoiman käyttöä vain sen voimaperäisyyttä lisäämällä. Tällöin kappalepalkka alenee samassa suhteessa kuin kappaleeseen käytetty työaika vähenee.”Nostaessaan yksityisiä palkkoja yli keskitason, kappalepalkkaus pyrkii alentamaan itse tätä tasoa.”

Lisäksi kappalepalkka helpottaa loisien tunkeutumista kapitalistin ja työläisen väliin eli työn väliurakalle antoa. Toisaalta se antaa kapitalistille mahdollisuuden tehdä sopimuksen päätyöläisen kanssa määrätystä hinnasta kappaleelta, josta tämä ottaa itse ja maksaa apulaisensa. "Tässä pääoma riistää työläistä siten, että työläinen riistää työläistä".

Marx katsoi, että kappalepalkka on kapitalistista tuotantotapaa parhaiten vastaava työpalkan muoto.

Hän tarkasteli kappalepalkkaa(kin) kapitalistisen talousmekanismin ”puhtaan” toiminnan näkökulmasta. Tendenssien toteutumiseen vaikuttaa kuitenkin väliintulo esim. ammattiyhdistysten tai valtiovallan toimesta. Siten urakkapalkankin merkitys riippuu lopulta siitä kuinka hyvin ammattiyhdistysliike kykenee hinnoittelemaan ja kamppailemaan urakkatyön ehtojen puolesta.

Marx pani merkille kappalepalkan ristiriitaisen luonteen: toisaalta se antoi kapitalisteille mahdollisuuksia riiston tehostamiseen, toisaalta se saattoi kehittää työläisten itsenäisyyttä ja työn kontrollia, mikä ennakoi työväenluokan kasvua "vapauttamaan itsensä ja koko maailma!" ■

Isolla piilukirveellä eli leuhulla viimeisteltiin hirren pinta ja annettiin hirsitalolle sen viimeinen silaus. Leuhu annettiin vain taitavimpien hirsimiesten käteen.

Piilukirveestä impulssinaulaimeen

Timpurin työt ja työkalut kautta aikojen

Kun Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto perustettiin 110 vuotta sitten, piilukirves, käsisaha ja hirsikaira eli vintilä kuuluivat jokaisen timpurin työkalupakkiin. Nämä hirsirakentajan keskeiset työvälineet kuvattiin myös ammattiosaston lippuun vuonna 1898. Nykykirvesmiehen pakista näitä kaluja ei enää tahdo löytyä.

Kirvesmiehen työkalut ovat tietysti kehittyneet rakentamistavan ja -tekniikan rinnalla. Pääasiassa niin päin, että rakennusteknistä keksintöä varten on kehitelty soveltuvat työkalut. Toisaalta uusien työkalujen kehittyminen on jouduttanut monien rakennusmateriaalien ja -tekniikoiden yleistymistä. Joka tapauksessa rakentamistapa, rakennustekniikka ja työkalut ovat kehittyneet rinta rinnan, kun Suomea on rakennettu.

Hirsitalo ja salvumiehen pakki

Alkeellisimmat kodat ja kammit saatettiin tehdä jopa ilman minkäänlaisia erityisiä työkaluja, mutta pian opittiin hirsitekniikka ja puun työstöön alettiin käyttää kirvestä, nuijaa ja talttaa. Kirveestä tuli hirsirakentajan tärkein työkalu vuosisadoiksi. Kerrotaan, että esimerkiksi Kizin saaren kuuluisia kirkkoja rakennettaessa ainoana työkaluna käytettiin kirvestä.

Hirsitalo oli tyypillinen suomalainen rakennus halki vuosisatojen. Aina 1880-luvulle asti tehtiin jokseenkin kaikki talot hirsirunkoisina. Rakennuspuuksi valittiin suoraa, korkealle oksatonta mäntyä eli honkaa, joka kuorittiin tai veistettiin (tai sahattiin) hirsiaihioksi, pelkaksi. Hirsikehän nurkka tsalvottiin suora- eli pitkänurksi tai lukkonurkaksi. Ylähirsi varattiin (muotoiltiin) alemman mukaan ja sen alapintaan veistettiin varaus. Rako tilkittiin sammaleella, sittemmin pellavalla tai hampulla.

Salvumiehen työkalut

Ennen kuin joku salvumieheksi otetaan tulee hänen osaman käyttää ja olla varustettuna seuraavilla työkaluilla nimittäin:

1. työkirves,
1. piilikirves,
1. käsisaha,
1. malkuri,
1. naulnäveri,
1. tasa ja 1. silohöylä,
1. ponttihöylä,
1. haka,
1. vara,
purasin
sekä vasara ja hohtimet.

Maistraatin ohjesääntö salvumiehille vuodelta 1824

Hirsiseinä sidottiin pystysuunnassa vaarnatapeilla ja pinnat viimeisteltiin useimmiten piilukirveellä eli leuhulla, jolloin ne saivat hienon aaltomaisen muotonsa. Myöhemmin hirsitaloja alettiin vuorata ulkoa laudalla (joskus päreillä) ja maalata. Sisäpuoli saatettiin vuorata pahvilla ja tapetilla.

Maaseudulla hirsirakentamisen taitajia löytyi joka kylältä. Kaupungeissa ja vaativammissa kohteissa vaadittiin ammattitaitoisia salvu- eli kirvesmiehiä. Kansanomainen hirsirakentaminen kehittyi Suomessa erittäin taidokkaaksi ja tasokkaaksi, joksin aikalaiskertomuksissa monia maaseudun asumuksia moititaan myös kehnostu kyhätyiksi.

Hirsitalo on lämmin, hengittävä ja terveellinen. Se on myös hyvin kestävä, sitkeä ja korjauskelpoinen.

Ensimmäinen salvumies. Ensimmäinen tunnettu piirros suomalaisesta hirsirakentajasta on julkaistu 1600- ja 1700 -lukujen vaihteessa ilmestyneessä Erik Dahlbergin kuvakirjassa.

Hirsinurkka

Hirsitalo väistyi lopullisesti rankarakenteisen lautatalon tieltä vasta maailmansotien jälkeen. Mutta edelleenkin rakennetaan hirsitaloja. Tosin harvemmin enää kirvesmiesten käsityönä, kun tahtovat tulla tehtaalta koneellisesti työstettyinä.

Puuta säästävä rankarakenne

Eristetäytteinen rankarakenne alkoi yleistyä meillä jo 1920-luvulta, kun sahaus ja naulojen valmistus kehittyivät ripeästi teolliseksi toiminnaksi. Lopullisesti sahatavarasta naulaamalla rakennettu rankatalo löi läpi toisen maailmansodan jälkeen, kun jälleenrakennuskauden puolitoistakerroksisia nousi kuin sieniä sateella kautta maan.

Rakennustarvikkeista oli huutava pula, talot tehtiin lähes pelkästään puusta. Kirvesmiehillä riitti taas kysyntää.

Rankatalojen runkorakenteena käytettiin yleensä 4-6 tuuman soiroa tai neljän tuuman piirua, sittemmin myös liima- ja kertopuuta. Runko jäykistettiin vinolaudoituksella, sittemmin rakennuslevyllä. Vinolaudan sisäpuolelle runkoa vasten asennettiin tiivisteeksi rakennuspaperi tai -pahvi.

Ulkovuoraus tehtiin pysty- tai vaakalaudoituksena, sisäpuolelle pahvi tai rakennuslevy, pintaan maalaus tai tapetti.

Periaatteellinen ero massiiviseen hirsitaloon nähden oli siinä, että nyt runko- ja eristävä rakenne erotettiin toisistaan.

Talosta teki lämpimän eriste, jolla runko-ontelot täytettiin. Eristeenä käytettiin sahanpurua, johon saatettiin sekoittaa lastuja tai turvetta.

Rankarakenteisen talon etuna on keveys, muunneltavuus ja ennen muuta yhä harvinaisemmaksi käyneen tukkipuun säästö. Toisaalta sahauksen kehittyminen tarjosi rakentajille sekä sahatavaraa että purua.

Sittemmin purun syrjäytti mineraalivilla ja muovipohjaiset eristeet, joiden kanssa alettiin käyttää myös muovisia höyrynsulkukalvoja. Tämä merkitsi puutalon rakenteen oleellista muutosta, koska nyt talon vaippaan liittyi hengittämätön kerros. Monien mielestä höyrynsulkukalvolla varustettua taloa ei pitäisi enää nimittääkään puutaloksi.

Kirvesmiehen työtä uusi rakentamistapa muutti melkoisesti. Kirvestä tarvittiin vähemmän, mutta, mutta vasaraa sitäkin enemmän. Vaikka ovet, ikkunat ja komerot tulivat yhä useammin tehtaalta, niitä tehtiin työmaalla hyvinkin vielä 1950-luvulla ja paikoin sen jälkeenkin. Ne oli-

Moottorisaha on pitänyt pintansa jo kolmisenkymmentä vuotta.

vat enemmän puusepän alaa, mutta luettiin usein kirvesmiestenkin urakkaan. Sitä varten työkalupakkiin tarvittiin esim. useita erilaisia höyliä.

1950-luvun pakki

Kirvesmiehen tyypilliset 1950-luvun työkalut olivat :

- *kirves, vasara, sorkkarauta,*
- *puuporia (keskimäärin 20 kappaletta) ja poranvarsia, vinka,*
- *talttoja (keskim. 10 kpl.),*
- *käsisha (mieluummin Sandviken),*
- *kaarisaha, sahaviiloja,*
- *ainakin neljä erilaista höylää (mieluummin Stanley),*
- *pumppumeisseli,*
- *teroitusvälineet,*
- *hohtimet, tongit,*
- *roppupora,*
- *suuntapiiri, vesivaaka,*
- *metrimitta, teräsmittanauha ja*
- *vaatrausletku.*

Teräsbetoni ja tehovehkeet

Teräsbetonirakenteet alkoivat yleistyä jo maailmansotien välisenä aikana isommissa ja erikoiskohteissa, mutta niidenkin läpilyönti tapahtui vasta toisen maailmansodan jälkeen. Ideana oli, että yhdistämällä betoni ja teräs saatiin muotoiltava ja erittäin kestävä rakenne. Perustukset, pilarit, palkit ja laatat valettiin betonista, mikä tarjosi kirvesmiehille runsaasti työtä, nyt laudoittajina. Laudoitustyökunnista tuli erittäin vahvoja ja tärkeitä työläiskollektiiveja niin kirvesmiesten kuin koko työmaan kannalta.

Ehkä aikakauden suurinta muutosta merkitsi suurmuottien ja elementtirakentamisen käyttöönotto, mikä yleistyi 1960-luvun lähiörakentamisen myötä. Se vähensi laudoituksen osuutta, mutta uutena työvaiheena tuli elementtiasennus. Puutalojakin alettiin koota yhä enemmän tehdasvalmisteisista elementeistä.

Rakentamisen teollistuminen ilmeni myös tehdasmaisen esivalmistuksen lisääntymisenä ja uusien materiaalien käyttöönottona lähes kaikissa työvaiheissa. Yhä suurempi osa rakentamisesta siirtyi työmaalta tehtaisiin. Nosturin tulo työmaille vähensi oleellisesti telinekirvesmiehen töitä. Samoin kuljetuskalusto sekä moottorityökalut kehittyivät vauhdilla.

Työkalujen runsautta

Myös kirvesmiehen työkalupakkiin ovat ilmestyneet monenmoiset moottorivehkeet. Ehkä merkittävin on moottorisaha, joka korvaa paljolti sekä kirveen että käsisahan. Kirvestä ei enää välttämättä pakista löydy eikä aina käsisahakaan. Tilalle on ilmestynyt mm. erilaisia muottikaluston käsittelyssä tarvittavia työkaluja.

2000-luvun työkalupakki

Nykypäivän timpurin peruskalustoon kuuluu mm.:

- *käsisaha ja moottorisaha,*
- *vasara ja naulapussi,*
- *kirves (?),*
- *porakone, poranteriä (puu-, betoni-, metalli- ja rasiateriä),*
- *talttoja ja ruuvimeisseleitä,*
- *kulmaviivain, linjalanka, luoti, värilanka, kyniä, liituja,*
- *vatupassi, mittoja,*
- *viiloja, kipsihöylä*
- *lukonkiristäjä, hylsysatsi, kiintoavaimia ja*
- *muita pienempiä käsityökaluja.*

Sähkötyökaluja ovat mm.

- *käsi- ja pöytäsirkkeli,*
- *kuviosaha,*
- *kutteri (höylä),*
- *porakone, poravasara, ruuvinväännin,*
- *hiomakone ja kulmahiomakone.*

Naulaimina käytetään paineilmanaulainta ja nyttemmin impulssinaulainta konenauloineen. Viime aikoina ovat yleistyneet myös laser- ja digitaaliset mittalaitteet.

Nykykirvesmiehen kaikki työkalut eivät mahdu perinteiseen pakkiin, joten autokin on käytännössä välttämätön paitsi kulkupelinä myös työkalujen kuljetuksen kannalta. Enää ei kirvesmies kanna työkalupakkia olalla työmaalle, kuten tapahtui aina 1970-luvulle asti.

Kuka maksaa?

Tavanomainen nykypakillinen maksaa jo vähintään tuhat euroa ja enimmillään useita tuhansia. Kaikkia työmaalla tarvittavia työkaluja ei tietenkään tarvitse itselleen hankkia, koska suuremmat ja erikoisemmat työkalut hankkii työehtosopimuksenkin perusteella työnantaja. Se, miten kirvesmiehen omien työkalujen käyttö korvataan on sopimuskysymys.

Voimassa olevan työehtosopimuksen mukaan kirvesmiehen yleinen työkalukorvaus on 1,68 euroa työpäivältä. Omien erikoistyökalujen käytöstä on lueteltu erilliset korvaukset, joita tulee pitää sopimuksen takaamana miniminä.

Tällaisia työkalukorvauksia ovat muun muassa : moottorisaha 4,40 (euroa/pvä), sähkömoottorisaha 2,20, iso porakone 2,20, kuviosaha, jyrsin 2,20, poravasara 3,75, jiiri- ja pöytäsirkkelit 5,50, kompressori ja naulain 8,25.

Työehtosopimuksen mukaan työnantaja hankkii työntekijälle myös työhaalarit ja turvakengät. ■

Vasara on nyt Vaughan...

Helsinkiläisen kirvesmiehen vyöstä roikkuu edelleen jokseenkin perinteinen vasara, vaikka konenaulainkin kuuluu lähes vakiokalustoon.

Vasara on mielellään Vaughan, yleisimmin 24- tai 26-unssinen. Vaughanin etuina pidetään pään varmaa ja joustavaa kinnitystä varteen sekä varren reilua kavennusta. Tarvittaessa sillä voi sipaista siivun laudansyrjästä, jos ei juuri satu kirves käteen.

Konenaulaimina on yleistynyt kaasupatruunalla toimiva impulssinaulain. Sen käsittely on paineilmanaulainta sujuvampaa, koska ei tarvita kompuroita johtoineen. Impulssinaulain on tosin hieman hitaampi kuin kompuravehje.

Kuva: Alfred Kolehmainen

Suomalainen asumus kautta aikojen

- kota, pohjaltaan pyöreä pistekota, ja kammi, käytetty tuhansia vuosia,
- hirsitalo, periytyy ainakin 2000 vuoden takaa,
- rankarakenteinen lautatalo, keksitty 1832, meille 1920-luvulla,
- elementtipuutalo, toisen maailmansodan jälkeen,
- kivitalo: luonnonkivi, tiili 1600-luvulta, teräsbetoni 1900-luvulta,
- elementtikerrostalo 1960-luvulta.

Rakentajat eturivissä, kun Suomeen taisteltiin sosiaaliturva

Suomessa elettiin vielä 1950-luvulla paljolti maa- ja metsätaloudesta, jolloin maalainen elämäntapa tarjosi myös perhe- ja sukuyhteisöön perustuvat sosiaaliset turvaverkkonsa.

Sen sijaan kaupunkien työväestö eli niukasti ja kärsi puutteetta erityisesti työttömyys- ja lamakausien aikana. Ennen toista maailmansotaa työväki pidettiin kurissa oikeistoterrorin ja rikkurikaartien voimalla. Sodan jälkeen aikaansaatiin lapsilisä, ja se olikin ainoa säännöllinen sosiaalitulo lapsiperheille.

Aina 1960-luvulle asti sosiaalinen turvajärjestelmä oli vaatimaton ja epätasainen. Liitoilla oli omat työttömyyskassansa, mutta niiden etuudet olivat pieniä ja vielä supistuivat työttömyysaikoina. Runsaasta miljoonasta palkkatyöläisestä vain vajaa viidennes kuului ammattiliittoon.

Suurissa teollisuusyrityksissä toimi henkilöstön ja työnantajien yhdessä rahoittamia sairauskassoja, joiden etuudet olivat nekin vaatimattomia eivätkä ulottuneet perheenjäseniin.

Vanhuusturvan osalta laki lähti siitä, että ensisijaisesti lasten tuli elättää työkyvyttömät vanhempansa. Työnantajien tuli maksaa tarveharkintaista eläkettä vain sellaiselle työntekijälle, joka oli palvellut työnantajaansa yhtäjaksoisesti vähintään 20 vuotta ja jonka lapset eivät kyenneet täyttämään elatusvelvollisuuttaan. Työssä käytiinkin niin kauan kuin ikinä jaksettiin, koska säästöjä ei pienistä palkoista kertynyt. 1950-luvun lopulta kansalaisilla oli oikeus pieneen kansaneläkkeeseen, mutta se ei Punaisen Ristin tutkimusten mukaan turvannut edes minimitoimeentuloa kaupunkien eläkeläisille.

Kaupunkien rakennustyöläiset olivat tämänkin vaatimattoman sosiaaliturvan väliinputoajia. Talvikaudet merkitsivät työttömyyttä kaikkein ammattitaitoisimmillekin rakentajille, sairauskassoja ei vaihtuvilla työmailla ollut eikä juuri kenellekään kertynyt myöskään kahdenkymmenen vuoden työsuhdetta, jotta työnantajien eläkevelvoite olisi astunut voimaan.

Kuva: Kansan Arkisto

Rakennustyöläisten mielenosoituskulkue 20.2.1958.

Hattukeräys työmaalla sosiaaliturvana

Vaikka työväenliike oli jo vuodesta 1899 vaatinut yleistä kaikkia koskevaa sosiaalivakuutusta, sellaista ei oltu saatu aikaan vielä vuoteen 1958 mennessä. Työmiesten oli pakko löytää omat selviytymiskonstinsa. Rakennusmiehet turvautuivat ennen muuta palkkaliikkeisiin. Rakennusalan tuntipalkat olivatkin yleensä keskipalkkoja paremmat, ja kirvesmiesten palkat rakennusalan paremmasta päästä. Suhteellisen hyvällä tuntipalkalla kom-

Kuva: Kansan Arkisto

Rakennustyöläisten mielenosoitus Hakaniemessä työttömyysturvan puolesta 3.6.1959.

pensoitiin työn kausiluontoisuutta ja väistämättä eteen tulevia työttömyysjaksoja. Vuosiansiot jäivät yleensä huonommiksi kuin ympärivuotista työtä tekevillä.

Työtovereitten sairaustapauksissa rakennustyöläiset turvautuivat hattukerä-yksiin työmailla. Se olikin tärkein sosiaaliturvan muoto läpi vuosikymmenten. Kirvesmiesten ammattiosasto saattoi myös avustaa omista varoistaan erityiseen pulaan joutuneita jäseniään.

Väinö Myllyniemi toimi Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston sihteerinä 1950-luvulla. Hänen tyttärensä Marja Myllyniemi kertoo työläisperheen elinoloista tuoreessa kirjassa *"Taistelu sosiaaliturvasta"*. Marjan isä, äiti ja hänen kolme sisarustaan asuivat 25 neliömetrin yksiössä Kalliossa. Marjan äidillä oli kova työ saada kuukausittain vuokrarahat kasaan. Leipurilta ostettiin edellisen päivän leipää, ja voita jatkettiin vedellä. Raha ei tahtonut riittää seuraavaan tiliin. Koulunsa Marja kävi äitinsä liian isoilla lonksuvilla monoilla.

Monilla meni vielä paljon huonommin. Marja muistaa, miten Kallion katujen varsilla näki usein häädettyjä perheitä, joiden tavarat oli nostettu taivasalle.

Ay-väen joukkoliike

Vuoden 1956 yleislakon jälkeen oikeisto aloitti ankaran hyökkäyksen. Yleinen ilmapiiri koveni, ja hallitus päätti lykätä lapsilisien maksua kevättalvella 1957. Mutta kovia kokeneet työläisäidit suuttuivat ja aloittivat vastarinnan. Eduskunnan portaita kipusi monta äitilähetystöä, Helsingin rakennusalan naisten lähetystö ensimmäisten joukossa. Eduskuntaan vyöryi kirjelmiä ympäri maata. Niissä vaadittiin lapsilisien lykkäyshankkeen perumista. SKDL:n eduskuntaryhmä alkoi jarruttaa asiaa pitkillä puheilla ja puhuikin niin kauan, että yöllä 1.7.1957 eduskunta joutui toteamaan, ettei lapsilisien lykkäyspäätöstä voitu tehdä. Maratonkeskustelu radioitiin, ja kansalaiset kuuntelivat sitä kuin jännitysnäytelmää.

Siitä alkoi sosiaaliturvataistelu. Seuraavana keväänä rakennus-, elintarvike- ja metallin piirijärjestöjen järjestämiin mielenosoituksiin osallistui lähes 20 000 työläistä, ja kesän 1958 vaaleissa eduskuntaan saatiin vasemmistoenemmistö.

Kirvesmiesten ammattiosasto oli mukana Helsingin ay-väen yhteistoiminnassa, joka pommitti eduskuntaa lähetystöillä, mielenosoituksilla ja kirjelmillä. Yli 60 vuoden vitkuttelun jälkeen haluttiin vihdoin saada kaikkia koskeva sosiaalivakuutus, johon sisältyy työttömyysturva, eläketurva ja sairausvakuutus.

Työväestön joukkovoima

tukemaan vuosilomalain ja työttömyysvakuutuslain kiireellistä ratkaisua!

1000 tamperelaista

Kutsumme Eduskuntatalolle

TYÖVÄESTÖ! NYT ON TEKOJEN AIKA!

Kutsu mielenosoitukseen

Aluksi koko vasemmisto, työväenpuolueet ja ay-liike, tavoitteli yleistä kaikkia

koskevaa *työttömyysvakuutusta*, jonka kustannukset tulisivat työnantajien ja valtion maksettavaksi. Kiihkeiden vaiheiden jälkeen osa sosiaalidemokraateista liittoutui kuitenkin oikeiston kanssa työttömyysturvan toteuttamiseksi ansiosidonnaisena. Työnantajille kyse oli rahasta: oli halvempaa osallistua 200 000 järjestäytyneen työttömyysturvan maksamiseen kuin rahoittaa koko kansaa koskevaa vakuutus.

Sen sijaan vasemmisto ja erityisesti rakennusalan liitot ja ammattiosastot vastustivat kassalinjaa jyrkästi, koska se olisi jättänyt heidän maaseutusukulaisensa turvan ulkopuolelle. Köyhä maaseutu, metsien ja jokivarsien tukkityömaiden kausityöläiset, hevosmiehet ja pienviljelijäperheet oli se yhteisö, johon suurin osa kaupunkien nuorta työväestöä edelleen samaistui.

Kirvesmiesten kanta

Vanhan Työväenpuolueen Forssan puoluekokouksessa 1903 työttömyysongelmasta alusti Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston puheenjohtaja Matti Hälleberg (Paasivuori). Hän asettui sille kannalle, että yhteiskunnassa, jossa tuotanto perustui yksityisomaisuuteen ja vapaaseen kilpailuun, työttömyyden torjuminen oli periaatteessa mahdotonta. Alustaja esitti kyllä toimenpiteitä, jotka poistaisivat työttömyyttä: työpäivän lyhentäminen 8-tuntiseksi, ylityön sallimisen ainoastaan poikkeustapauksissa, alimman tuntipalkan määräämisen, työttömyysvakuutuksen aikaansaamisen, kunnallisten työnvälitystoimistojen perustamisen sekä valtion ja kuntien toimesta järjestettävien töiden aikaansaamisen. (Soikkanen 1961)

Suomalaisten turvarahasto

Suomalaisella työntekijällä on turvanaan moderni sosiaalivakuutus. Kun lasketaan yhteen karkein keskiarvoin pelkästään työttömyysturvan arvo 500 päivän ajalta, sairasajan päivärahat 300 päivältä ja 20 vuoden eläke, saadaan summaksi noin 300 000 euroa, miltei kaksi miljoonaa mummon markkaan. Se on jokaisen suomalaisen "turvarahaston" suuruus. Sen ovat meille hankkineet suomalaiset ammattiosastot ja liitot sitkeällä toiminnallaan 1950- ja 60-lukujen taitteessa.

Työsuhde-eläkejärjestelmän aikaansaaminen oli vasemmistoenemmistöisen eduskunnan seuraava suuri projekti. Suurin riita liittyi kausityöläisten eläkeoikeuteen, jota osa vasemmistoa oli valmis lykkäämään. Tällöin Rakennustyöläisten liitto järjesti valtakunnallisen mielenosoituslakon ja rakennusalan ammattiosastot kirjelmien ja lähetystöjen vyöryn. Helsingissä marssittiin rakennustyöläisten johdolla, minkä tuloksena työeläkettä on kertynyt myös rakennus- ja muille kausityöläisille vuodesta 1962 alkaen.

Sairausvakuutusjärjestelmä säädettiin vuonna 1963. Tällöin eduskuntaan oli palautunut porvarienemmistö, mutta ilmapiiri oli muuttunut sosiaaliturvalle suotuisaksi. Eduskunta hyväksyi sairausvakuutuslain vain kokoomuksen vastustaessa. Kokoomus oli yrittänyt vanhaa konstia – se oli pyrkinyt rakentamaan kompromissin vain työpaikkojen sairauskassojen varaan, mutta sosiaalidemokraatit eivät enää lähteneet sille tielle.

Seuraavana vuonna eli 1964 hyväksyttiin työehtojen runkosopimus, joka sisälsi asteittaisen siirtymisen *40-tuntiseen työviikkoon* vuoteen 1970 mennessä. Lisäksi jo keväällä 1960 oli saatu kolmas kesälomaviikko ja eduskunta ratifioi ILO:n *samapalkkaisuussopimuksen* vuonna 1962. Siten vanhan Työväenpuolueen sosiaaliohjelma oli pääosin toteutettu – 60 vuoden jarrutuksen jälkeen, mutta lopulta hyvin nopeasti, noin neljässä vuodessa.

Tämän sai aikaan laaja joukkoliike, joka oli saanut alkunsa äitien ja SKDL:n eduskuntaryhmän lapsilisäkamppailusta. Uudistukset toteutettiin vasemmistopuolueiden ollessa oppositiossa, mutta niiden eduskuntaryhmien nojautuessa tiiviisti ay-liikkeen ulkoparlamentaariseen joukkotoimintaan.

Kamppailun tuloksena yhteiskunnan voimasuhde muuttui siten, että sosiaaliturvasta ja hyvinvointivaltiosta tuli yleisesti hyväksytty tavoite useiksi vuosikymmeniksi.

Viime vuosien suunta on ollut huolestuttava, kun mm. eläkemaksuja on siirretty työntekijöiden maksettaviksi ja sosiaalivakuutuksen tasoa nakerrettu kautta linjan. Kirvesmiesten ja muiden työläisten hankkimaa sosiaalista turvaa yritetään mitätöidä. Nyt on aika puolustaa tätä kamppailujen kautta saavutettua arvokasta perintöämme. ■

Päivi Uljas

Kuva: Kansan Arkisto / Yrjö Lintunen

Ensimmäiset sairausvakuutustoimistot avattiin vuonna 1964.

Kuva: Kansan Arkisto

Hätäaputöissä 1950-luvun lopulla.

Rakennustyöläiset liikehtivät

Kirvesmiehet ja muut Helsingin rakennustyöläiset olivat hankkimassa suomalaisille sosiaaliturvaa monella tavoin 1950- ja 60-lukujen taitteessa.

Heidän ammattiosastonsa ja rakennusalan yhteiskokoukset lähettivät eduskuntaan suuria lähetystöjä. Rakennus-, elintarvike- ja metalliosastojen aluejärjestöt sekä muutaman vuoden toiminut 68 ammattiosaston yhteiselin järjestivät useita 10 000–20 000 hengen mielenosoituksia.

Mielenosoitukset olivat näyttäviä ja ehkä uhkaaviakin Arkadianmäeltä katsottaessa. Kulkueet lähtivät liikkeelle eri puolilta Helsinkiä eri työpaikkojen työläisten marssiessa omissa joukoissaan. Lehtitietojen mukaan ”Hietalahdesta lähtenyt telakkatyöläisten kulkue ja Hakaniemestä lähtenyt itäosien kulkue kohtasivat minuutilleen Postitalon kulmalla ja vyöryivät kohti eduskuntataloa, jossa heitä odotti jo se väki, jonka kulkue oli tullut Mannerheimintietä pohjoissuunnasta”.

Rakennustyöläiset rakensivat talkoilla kaikki upeat kulkuerakennelmat, lavat ja tarjoilupöydät.

Työmaiden lähetystöjä eduskuntaan 1957-1961

Rakennustyöläiset vauhdittivat sosiaaliturvakamppailua myös työmaakokouksilla, joiden julkilausumat vietiin eduskuntaan. SKDL:n eduskuntaryhmän arkistoon on kirjattu ainakin seuraavat helsinkiläisten rakennustyömaiden työläisten lähetystöt vuosilta 1957-1961:

1957
21.3. Kettutien rakennustyömaa: vakauttamisohjelma
21.3. Rakennusliike Köyriön työmaa: sama
29.6. rakennuksilla työskentelevät naiset: lapsilisien puolesta
29.6 Rakennusalan naisten kokous: lapsilisien puolesta
24.10. Vesisäiliötyömaan rakentajat: hallitusasiaa
25. 10. Oy Palkin rakennustyöläiset: hallitusasiaa
26.10. Rakennusliike Euraman työläiset: sama
31.10. Porintien rakennustyöläiset : sama
26.11. Pohj. Munkkiniemen rakentajat: työttömyyskysymys
5.12. Pitkäkosken vedenpuhdistuslaitoksen rak.työmaa: sama

1958
8.1. Pitkäkosken rak.työmaa: A Honkasen vapauttamisen puolesta
15.1. Tynnyrintekijänkadun työmaan työläiset: Vangittujen vapauttamisen puolesta
14.4. Väinö Korolaisen rak.työmaan työläiset työttömyyskysymys
6.5. Herttoniemen kirkon työmaa: työttömyyskysymys ja tal. politiikka
9.5. Korolaisen työmaan rakentajat: työttömyyskysymys
15.6. Rak. ja ins.tsto Kujala: työttömyysvakuutuksen puolesta
8.7. Rakennustyömaa Ulvilantie 29: sama
5.8. Siilitie 13 työläiset: hallitus- ja sosiaalikysymys
2.9. Ulvilantie 29 rakennustyöläiset: Otto -Wille Kuusisen viisumiasia
23.10. Katajanokan makasiinirak. työläiset: työttömyys- ja hallituskysymys
23.10. Katajanokan laiturirak. työläiset: sama

1959
8.1. Pitkäkosken vedenpuhdistuslaitoksen rak.työmaa: hallitus- ja sosiaalipolitiikka
8.1. Kätilöopiston rakennustyöläiset: sama
8.1. Hanasaaren voimalaitostyömaan rakentajat: taloustilanne ja hallituskysymys
8.1. Sompasaaren rakennustyöläiset: sama
8.1. Laatubetoni Oy:n työläiset: sama
12.2. Kanneltie 15 rak.työmaa: työttömyysvakuutus
29.5. Ulvilantie 29 rakentajat: sama
21.5. Etelä-Kaarelan rakennustyöläiset: sama
8.10. Rakennustyöpaikkojen lähetystö: sama
15.10. Etelä-Kaarelan rakennustyöläiset: sama
20.10. Ulvilantie 29 rakentajat: sama
3.11. Haka Oy:n työläiset: sama
5.11. Simonkatu 8-10 korjaustöissä olevat: sama
10.11. Et-Haagan rakennustyömaiden työläiset: sama
12.11. yhdeksän rakennustyömaan työläiset : sama
17.11. Palkki Oy:n työntekijät : vastustettiin ulkoseitsikkoon liittymistä
26.11. Palkki Oy Lauttasaarentie 5 työmaa: työttömyysvakuutus
11.12. Saarankatu 6-8 rak.työmaa: sama

1960
26.1. Presidentinlinnan korjaustyöläiset: työttömyysvakuutus
1.3. Hakan rakennustyöläiset: sama
3.3. Suomen Pankin rakentajat: työolosuhteita koskevat asiat
10.3 Luoteisväylä 24 rakennustyöläiset: työttömyysvakuutus
10.3. Palmberg oy:n rakentajat: sama
10.3. Ristolantie 15-17 rakentajat: sama
10.3. Kulosaarenpuistotie 52 rakentajat: sama
10.3. Herttoniemen talousosakekaupan rakentajat: sama
10.3. Rakennusliike Arvosen 70 työläistä: sama
10.3. Rakennusliike Törnqvistin työläiset: sama
10.3. Mäkiö Oy:n rakennustyöläiset: sama
10.3. Otto Wuorion työläiset Svinhuvudinkatu 1 ja 6: sama
10.3. Yhdysrakenne Oy Poutamäentie 14 rakentajat: sama
10.3. Lumikintie 3 rakennustyöläiset: sama
10.3. Mikonkatu 8 rakennustyöläiset: sama
10.3. Widingin rakennustyöläiset sama
10.3. Puolimatkan työmaa III linja 15 rakennustyöläiset: sama
10.3. Kulosaaren Puistotie 44 rakentajat: sama
10.3. Saarankatu 6-8 rakentajat: sama
10.3. Roihuvuoren yhteiskoulun rakentajat: sama
10.3. Postisäästöpankin rakennustyömaa: sama
7.4. Ristolantie 15-17 rakentajat: vuosilomalain uudistaminen
12.4. Rakennustyöläiset Etelä-Konala: sama
12.4. Suomen Pankin rakennustyömaa: sama
5.5. Klaavutie 9 rak.työmaa: työttömyysvakuutus

1961
9.3. Kanavakatu 2 työmaan työläiset: 40-tuntinen työviikko & työsuhde-eläke
23.3. Klaavuntie 5-7 työläiset: sama
6.4. Elannon meijerityömaan rakentajat: sama
6.4. Palkki Oy:n työläiset Porvoonkatu: sama
6.4. Hitsaajankatu 5 työläiset: sama
6.4. Lämpötekn. laboratorion rakentajat: sama
6.4. Kanavankatu 2 rakentajat: nuorison oikeudet & 40 tuntinen
6.4. Hesperian sairaalan rake.työmaa: 40-tunt. työviikko ja sosiaaliset lait
6.4. Karjalankatu 2 rakentajat: sama
6.4. Pursimiehenkatu 25 työläiset: sama
6.4. Puotilantie 6 rakennustyöläiset: sama
20.4. Vespertie 6 rakennustyöläiset: sosiaaliset lait
27.4. Korjanlahden rakennustyömaa: sairausvakuutuslain puolesta
27.4. Arguksen rakennustyöläiset: 40-tuntinen ja sosiaaliset lait
19.5. Korolaisen työmaa Tukholmankatu 8 : 40 tuntinen ja työeläkelaki
26.5. Vilhovuorenkatu 8 rakentajat: työsuhde-eläkelaki
30.5. Vuorio Oy kirjapainon rakentajat: sama
5.10. 5 rakennustyömaan lähetystö: 40-tuntinen ja sairausvakuutuslaki
12.10. Puolimatkan Fredrikinkatu 54 työntekijät: 40-tuntinen ja sairausvakuutus
23.11. RL Otto Wuorion työläiset: sama ■

Viimeinen suuri työkunta? Helsingin Oopperatalon työkunta 1989. Etumiehinä Ahti Haapanen, Kalevi Sairanen ja Aimo Tikeli.

Nousukauden etumies:

Taisteltava on – ilman ei mitään saada!

– Kyllä työnantajat lamavuosina löivät pahasti alas ammattityön ja rakennusalan systeemit. Siinä sitä korjaamista riittää näköjään vielä vuosiksi, sanoo Kalevi Sairanen, viimeisten "hyvien vuosien" etumies ja Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston takavuosien puheenjohtaja. Nyt hän tarkkailee maailman menoa valppaana eläkeläisenä Tapanilan omakotitalostaan.

Kalevin viimeinen työmaa oli Helsingin Oopperatalon työmaa, jossa hän toimi sekä etumiehenä että pääluottamusmiehenä 1980-luvun lopulla. Oopperatalon kirvesmiestyökunta lienee viimeinen suuri kirvesmiestyökunta – ainakin näillä näkymin.

– Joo, me otettiin aika rohkea homma, kun otettiin niin iso työ. Siinähän oli monta eri työvaihetta kun tehtiin Oopperatalon koko runkovaiheen laudoitustyöt. Se tuntui aika vaikealta hallitakin, mutta me pantiin tavallaan yhteen neljä eri työkuntaa, joilla vetovastuu vaihteli työvaiheitten mukaan.

– Laskettiin kovasti hintoja kun tehtiin urakkatarjousta, ja vähän piti pyöristellä ylöspäinkin, kun oli niin erikoisia ratkaisuja. Mutta läpi meni, kai siksi, että työnantaja halusi vaativan kohteen luotettavien ammattimiesten käsiin.

– Siinä oli sitä perinteistä kirvesmiesmeininkiä, johon minä olin kasvanut jo pienestä. Työt aloin isän apuna kotipuolessa Ruokolahdella.

– Siihen aikaan miehet ottivat tutun kaverin työkuntaan mukaan, jos huomasivat, että siinä on kirvesmiehen vikaa. Minutkin ottivat oppiin siinä 1950-luvun alussa ja sanoivat, että ”tää Sairasen Väinön poika pitää opettaa kirvesmiehen tavoille”. Sitten pantiin eri töihin vuoron perään, että oppi vähitellen monipuolisen ammattitaidon.

– Kiertelin ensin töissä Etelä-Karjalassa kunnes päädyin laudoitustöihin tänne Helsingin seudulle. Ykköseen liityin 1964. Enimmäkseen laudoitusurakkaa se minun työurani sitten olikin.

Hinnoittelu on perusasia

- Urakkatyöllä me kirvesmiehet on yritetty ansiotasoa kohentaa ja saatukin aina välillä korjausta. Silloin pelaa paremmin kun kyetään hinnoittelemaan tarkasti ja tietoisesti – ettei tingitä hinnoista eikä lähdetä liian isoihin köntteihin eikä epämääräisiin kokonaisuuksiin.

– Hinnoittelu on kirvesmiestyön kannalta ensiarvoista, sillä siitähän se leivänkannikka on kiinni. Sitä varten meillä oli toimiva hinnoittelujaosto ja osaston toimitsija, Välimaan Erkki, sitä pyöritti. Koottiin valppaasti kokemuksia ja tietoja, että voitiin kehitellä edelleen, kun työt ja hintatasot muuttuivat ja mutkistuivat koko ajan. Se vaatii jatkuvaa prässäystä kenttätasolla, että pysytään sovituissa raameissa.

– Sittenhän lama löi kerralla miehet

työttömäksi ja työkuntia hajalle, kun työnantaja painoi päälle ja pirstoi rakennusalan systeemit. Tietysti se kolhi pahoin myös ammattiosastomme toimintaa. Mutta onneksi on hengissä pysytty ja pyritään lisäämään aktiivisuutta. Osastotaso on ilman muuta tärkeä muutenkin ja varsinkin urakkatyön kannalta. Vaikka hinnoittelun painopiste on taas liittotasolla, on työehtosopimus niin pahasti jäljessä, ettei siitä kai käytännössä ole paljon apua.

– Nyt on työkunnat harventuneet ja pienentyneet, mutta ovat tärkeässä asemassa edelleenkin. Ja voi olla niinkin, että työnantaja lopulta ymmärtää, ettei siitä hyvä seuraa, kun ammattitaito rapistuu ja laatu kärsii. Kyllähän sen moni mestari jo tunnustaa työmaatasolla, että paremmin sujuisi perinteisten työkuntien voimin…

Varokaa nuoret miehet hosumasta!

Urakkatyö on ollut viime vuosikymmenet avainasemassa, mutta on siinä Kalevin mukaan huonotkin puolensa.

– Kyllä työvauhti tahtoo kiihtyä liikaa. Eihän sitä nuorempana huomaa eikä malta hidastaa, kun pitää tehdä ansioita. Mutta se tulee eteen iän myötä. Harvahan meistä selviää ehjänä vanhuuseläkkeelle. Minulla on työperäinen olkavamma ja kulumia vasarakädessä, ja samanlaisia vikoja kai joka miehellä.

Kalevi Sairanen Rakennusliiton 14. edustajakokouksessa 1983.

– Että varokaa nuoret miehet hosumasta liikoja!

– Nimittäin kuluttavia ovat nämä nykysysteemitkin. Vaikka kovasti on koneistettu, ei se itse työ niin kovin paljon ole muuttunut. Sähkötyökaluja on tietysti iso joukko, mutta suurin merkitys on varmaan moottorisahalla. Sitten on muottikalusto muuttunut huomattavasti, kun ensin tuli vanerit. Siihen oli lyötävä paljon lujempaa kuin laudan läpi. Sitten vihonviimeisenä nämä suurmuotit, ja alettiin hakata rautoja moskalla…

– Vaikka on koneita ja menetelmiä, joiden pitäisi säästää työtä, työvauhti tuntuu vain kiihtyneen. Näinhän kapitalismi pelaa, jos ei kyetä ay- ja työväenliikkeen voimin panemaan hanttiin ja kamppailemaan parempia elinoloja työväestölle.

– Siitä se on kiinni: kamppailun tuloksena on kaikki edut saatu – ilman ei mitään. Taas olisi taistelun aika.

Oikea puutalo!

Että mikäkö on komein rakennus, missä kädenjälkeni näkyy?

– No tietysti tämä Oopperatalo on eräänlainen monumentti. Mutta ehkä parhaita rakennuksia ovat 1950-luvun koulut, joita tehtiin useampiakin Etelä-Karjalan suunnalla. Ne on kokonaan puusta, kunnon purueristeet, harjakatot ja oikeat rakenteet muutenkin. Kunnat ovat pitäneet ne hyvässä kunnossa, ja ovat komeita rakennuksia edelleenkin.

– Kyllähän me tehdään, mitä arkkitehdit piirtelee, mutta oikea talo on aito puutalo. Se on hengittävä, terveellinen, kestävä, – ja kaunis! kirvesmies Sairanen innostuu.

Kalevi toimi Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston puheenjohtajana vuosina 1976–79.

– Mutta päähomma minulla oli hinnoittelujaoston vetäjänä. Sen kautta me siihen aikaan tilejä hankimme. Nykyisin Kalevi vaikuttaa mm. Kirveskerho 55:ssä.

– Sinne vaan turisemaan kovia, kaikki kirvesmiesveteraanit, Kalevi toivottaa. ■

Solidaarisuuden perinne

Suomen Taloushistoria -kirjassa on omistettu pitkä pätkä taitaville pohjanmaalaisille kirvesmiestyökunnille, jotka jo 1700-luvulla kiersivät Tukholmaa myöten rakentamassa kirkkoja. Osa rakentajista päätyi Helsinkiin.

1900-luvun alun nousukaudella kirvesmiehiä muutti Helsinkiin edelleen Pohjanmaalta, mutta vielä enemmän köyhistä vasemmistolaisista kunnista Uudeltamaalta ja Itä-Hämeestä.

Toisen maailmansodan jälkeen Helsinkiin suorastaan tulvi työväkeä, mutta nyt tultiin enemmän itäisestä Suomesta, Kainuusta ja Lapista.

Kerta toisensa jälkeen köyhien perheiden pojat ja tytöt tulevat kaupunkiin onneaan etsimään, ja monet heistä päätyvät rakennuksille tai elintarviketehtaisiin. Ensimmäiset työpaikat on löydetty jo pitkään juuri näiltä aloilta.

Ennen 1960-lukua ensimmäisen polven kaupunkilaistyöläiset joutuivat erityisen vaikeaan asemaan, koska he olivat menettäneet perhe- ja sukuyhteisön muodostaman turvaverkon eikä julkista sosiaaliturvaa ollut olemassa. Tämä tilanne saattaa selittää sen, miksi juuri rakennus- ja elintarviketyöläiset ovat olleet niin aktiivisia taistelussa paremman sosiaaliturvan puolesta.

Tänä päivänä muiden alojen työläiset arvostavat suuresti sitä työtä, mitä rakentajat nyt tekevät saadakseen työvoimakeinottelun kuriin ja ulkomaalaisille työntekijöille ihmisarvoisen kohtelun.

Ehkäpä selitys rakentajien solidaarisuudelle ja yhteisöllisyydelle onkin siinä, että työmaiden kulttuuria ovat muokanneet kautta vuosikymmenten maaltamuuttajat, jotka itse ovat kokeneet muuttajan epävarmuutta ja oppineet auttamaan ja tukemaan muita.

Kenties juuri muuttajatausta on auttanut rakennusalan ammattijärjestöjä omaksumaan solidaarisen asenteen niin oman maan vähäosaisia kuin muiden maiden kärsiviä kohtaan – nyt erityisesti sitä ulkomaista työvoimaa kohtaan, jota työnantajat pyrkivät käyttämään häikäilemättä hyväkseen. ■

Osaston historiankirjoittaja kahlasi läpi sadan vuoden aineistot

Paljon on muuttunut, vai onko?

Helsingin kirvesmiesten historiakirja *"Sata vuotta naulan kantaan"* ilmestyi reilut kymmenen vuotta sitten ammattiosaston täyttäessä tasan sata vuotta. Historian kirjoittaja valt. lis. Raimo Parikka paini kirjan kimpussa tiiviisti vuoden päivät. Hän pitää urakkaansa mielenkiintoisena ja opettavana.

– Se antoi erinomaisen kuvan kirvesmiesten rohkeasta ja sitkeästä toiminnasta omien etujensa ja samalla muidenkin työläisten etujen puolesta. Todella kunnioitettava taival ay-toiminnan nostamisessa ja ylläpitämisessä läpi vuosikymmenten! Noihin vuosikymmeniin mahtuu hyvin vaikeita ja vaarallisia aikoja, jos kohta myös nousukausia ja iloisen rakentamisen vuosia.

Historia tosiaan opettaa, Raimo Parikka sanoo.

Eroaako kirvesmiesten satavuotishistoria jotenkin muista ay-historioista?

– Historiankirjana se poikkeaa tavanomaisista järjestöhistorioista ehkä siinä, että kokousten ja esim. johtoelinten valintojen sijasta päähuomio haluttiin keskittää kirvesmiesten toimeentuloon ja toimintaan ansiotasonsa kehittämiseksi. Sen tutkimiseen löytyi hyvää tilastoaineistoa kaupungin ansiotilastoista. Sotien jälkeiseltä kaudelta oli saatavilla myös tärkeää muistitietoa. Ansiokehitystä on tietysti käsitelty myös ammattiosaston aiemmissa historiikeissa.

– Näiden pohjalta keskeiseksi teemaksi nousi kirvesmiesten palkanmuodostus sekä siihen vaikuttaneet tekijät, ennen muuta ammattiosaston sekä luottamus- ja etumiesten sinnikäs toiminta mahdollisimman suotuisan ansiokehityksen turvaamiseksi. Tämä ehkä arkinenkin aherrus on mielestäni kaikkein tärkeintä ay-toimintaa, kaiken ay-toiminnan perusta. Kuitenkin järjestöhistoriat kuittaavat sen usein hyvin vähällä.

– Historiankirjoituksen kannalta tässä on kyse "arjen historiasta" tai paikallishistoriasta, joka kuvaa rajatun teeman kautta myös yleisempää historiallista kehitystä – ay-liikkeessä ja koko maassa. Tällaista näkökulmaa ay-historiaan on avannut esimerkiksi Kari Teräs tutkimuksissaan Turun työläisten ay-toiminnasta. Samaan pyrimme myös äskettäin valmistuneessa Elintarviketyöläisten satavuotiskirjassa.

Mitä johtopäätöksiä voidaan sitten tehdä kirvesmiesten satavuotisesta ay-kokemuksesta?

– Historia osoittaa ilman muuta, että kirvesmiesten kuten muidenkin työläisten palkat ja elinolot riippuvat hyvin suoraviivaisesti heidän järjestäytymisestään ja painostusvoimastaan. Talouskehitys ja suhdanteet asettavat luonnollisesti rajansa, mutta käytännön työehdot muotoutuvat nimenomaan ay-kamppailun voimasta näiden rajojen puitteissa.

– Yksi selvä johtopäätös onkin, että kautta vuosikymmenten nimenomaan vahvat urakkatyökunnat ovat kulkeneet palkkaliikkeen kärjessä. Ne ovat olleet työmarkkina-asemaltaan suhteellisen vahvoja ja muodostaneet yhtenäisen ja eduistaan tietoisen porukan. Juuri he ovat kyenneet viemään palkkaliikettä eteenpäin ja saavuttamaan muita paremmat ansiot.

– Mutta kyse ei ole ryhmäitsekkyydestä, sillä vahvempien ryhmien vedossa myös muut rakennustyöläiset ovat kyenneet kohentamaan omia ansioitaan. Monesti rakennusalan esimerkki on kannustanut muuta ay-liikettä. "Etujoukon" rooli näkyy selvästi rakennusalan sisäisessä kehityksessä, mutta sama mekanismi toimii myös laajemmin eri alojen välillä: vahvemmat avaavat tietä heikommille.

– Tämä on historiallinen kokemus, joka näyttää ikävästi unohtuneen viime vuosikymmenien tulopoliitikoilta, kun solidaarisuuden nimissä vahvempia liittoja on vaadittu tinkimään vaateistaan ja tyytymään matalatasoisiin palkkaratkaisuihin. Sillä on katkaistu kärki koko työväenluokan kamppailulta ja turvattu suuret voitot työnantajille.

– Kirvesmiestöissä vahvaa edunvalvontaa rakennettiin nimenomaan työkuntien kautta, ja juuri ammattiosastolla oli keskeinen rooli kollektiivisen hinnoittelun ja valvonnan kehittämisessä. Tätä toimintaa historiankirjassa selvitetään, mutta minulle jäi sellainen vaikutelma, että jotain jäi vielä varastoon. Ehkä veteraaneja pitäisi haastatella lisää näistä asioista.

Entä 11. vuosikymmen, onko historia jatkunut?

– Tietysti historia on jatkunut ja erittäin paljon on muuttunut timpurien satavuotishistorian kirjoittamisen jälkeen eli viimeisten kymmenen vuoden aikana. Koettu suurlama myllersi monin tavoin

rakennusalaa ja rakennustyöläisten työ- ja elinehtoja. Tämän kauden historia on oikeastaan kokonaan kirjoittamatta, mikä olisi tärkeä tehtävä niin kirvesmiesten osalta kuin ay-liikkeen kannalta yleisemminkin.

– Toivonkin, että vielä tallessa oleva materiaali säilytetään tulevaa historiankirjoitusta varten. Pöytäkirjojen ja muun virallisen aineiston ohella hyvin tärkeää on kirvesmiesperinteen tallentaminen muiden dokumenttien, henkilökohtaisten muistelujen ja valokuvien muodossa. Etenkin työkuvista on kova pula. Varsinkaan varhaisempien aikojen kirvesmiestyöstä ei ole olemassa juuri lainkaan valokuva-aineistoa, mutta aika harvassa ovat työn kuvat uudemmiltakin ajoilta.

– Paljon on siis muuttunut, mutta yleisesti ottaen työmarkkinoiden perusmekanismit ovat säilyneet hämmästyttävän samankaltaisina läpi vuosikymmenten. Palkat, tes, urakat, työaikakysymykset, järjestäytyminen ja työläisten vaikutusmahdollisuudet – nämä asiat askarruttivat kirvesmiesten ammattiosaston perustajia 110 vuotta sitten. Samat asiat puhuttavat ja huolettavat ammattiyhdistysaktiiveja edelleenkin, Raimo Parikka sanoo. ■

Historiakirjaa saatavilla

Ammattiosastomme maineikasta satavuotishistoriaa *"Sata vuotta naulan kantaan"* on edelleen saatavilla. Raimo Parikan kirjoittama teos sisältää 303 sivua osastomme ja alan historiaa mielenkiintoisesti esitettynä.

Kirjan hinta jäsenille on 16 euroa. Saatavana toimistolta torstaipäivystyksen aikaan tai ottamalla yhteyttä osaston toimihenkilöihin.

1 1 1 Itsepäiset Ykköset

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto on numeroltaan ykkönen kuten myös Helsingin Leipomotyöntekijäinkin ammattiosasto. Leipomon ammattiosasto on perustettu vuonna 1888, siis juuri ennen kuin kirvesmiesten ensimmäinen osasto. Jotakin näissä ykkösissä on erilaista kuin muissa ammattiosastoissa.

Itse olen huomannut kulttuurieron työskennellessäni elintarviketyöläisten Etelä-Suomen aluejärjestössä. Uudemmissa osastoissa kysytään usein, mitä mieltä liitto on, jotta voidaan olla samaa mieltä. Tällaista ei tapahtunut koskaan Ykkösessä, leipomoporukassa. Jos liitolla oli sama kanta kuin leipureilla, hyvä niin. Jos liiton työntekijät olivat erehtyneet olemaan eri mieltä, leipurit kävivät usein ja porukalla oikaisemassa erehtyneitä. Ja sana oli yleensä selkeä…

Historiantutkijat ovat raportoineet käsityöläisten radikalismista jo vuosisatojen takaa. Kiertävien käsityöläisten mukana ovat kulkeneet erilaiset reseptit ja työmenetelmät, kerettiläis- ja valistusaatteet – myös työväenaate – miltei kaikkiin Euroopan kolkkiin. Käsityöläisten erityisluonnetta on selitetty mm. siten, että ammattityöläiseltä työn suunnittelu ja valmistaminen vaatii eräänlaista kokonaisnäkemystä, mikä sitten suuntaa ihmisen muutakin ajattelua ja toimintaa. Ammattiylpeä työntekijä otti myös herkästi kantaa huonoon kohteluun ja vääryyksiin.

1800-luvun lopulla perustetut ensimmäiset suomalaiset työväenyhdistykset olivat nimenomaan työnantajien perustamia. Nämä wrightiläiset työväenyhdistykset pyrkivät parantamaan työväenluokan asemaa hyväntekeväisyystoiminnalla ja samalla ehkäisemään työläisten luokkatietoisuutta ja heidän itsenäisiä vaatimuksiaan. Juuri kirvesmiehet, maalarit, muurarit, leipurit ja muut helsinkiläiset käsityöläisperinteen kantajat olivat ensimmäisinä radikalisoimassa ammattiosastojaan.

Juuri he saivat aikaan myös sen, että koko vanha Työväenpuolue nosti tunnuksen "Irti porvareista" ja suuntautui luokkataistelulinjalle Forssan kokouksessaan 1903. Samat ammattiosastot olivat määrittelemässä koko työväenliikkeen sosiaaliturvatavoitteet samaisessa kokouksessa – ne jotka toteutettiin 60 vuotta myöhemmin.

Vanhimmat ammattiosastot ovat olleet siis perustamassa työväenpuolueita ja valtakunnallisia ammattiliittoja, kirvesmiesten osasto kolmeakin eri ammattiliittoa. Vanhat osastot ovat perustaneet liiton, eikä päinvastoin! Varmaan tästä seurannut itsetietoisuus, ja sukupolvelta toiselle siirtyvä toimintakulttuuri saa edelleenkin Ykköset suhtautumaan liittoihin kuin pahankurisiin kasvatteihinsa – alinomaa niitä täytyy ohjata, holhota ja ojentaa.

Kirvesmiesten osasto, kuten muutkin vanhat ammattiosastot, muodostivat punakaarteja 1918. 1930 ne kiellettiin Lapuan lailla. Osastot osallistuivat rauhanoppositioon ja niiden aktiiveja vainottiin jatkosodan aikana. Sotien jälkeen samat osastot olivat ensimmäisinä taistelemassa ystävyys- ja yhteistyöpolitiikan sekä sosiaaliturvan puolesta. 1970-luvulta alkaen ne ovat arvostelleet harjoitettua tulopolitiikkaa ja vaatineet työläisille suurempaa osuutta. Ne ovat siis olleet piikkinä oikeistopolitiikan lihassa myös koko valtakunnan mitassa.

Ja nyt 2000-luvulla juuri Kirvesmiesten ja Leipurien ammattiosastot, kuten muidenkin vanhojen osastojen aktiivit, ovat olleet järjestämässä Maailman sosiaalifoorumin suomalaista toimintaa. Tavoitteena on koota maailmanlaajuiseen puolustustaisteluun uusliberalistisen globalisaation kaltoin kohtelemia kansalaisia ja järjestöjä mahdollisimman laajalti.

Kun ammattiosastot ovat olleet etummaisina 1890-luvulla ja edelleen 2000-luvulla, voidaan varmasti puhua pitkästä traditiosta – itsepintaisuuden, radikalismin ja taisteluhenkisyyden toimintakulttuurista. Ykkösissä on sitä jotakin. ■

Päivi Uljas

Kuva: Osaston arkisto

Suurlaman kynnyksellä. Rakennustyöläisiä Katajaokan työmaalla 1929.

Suurlama runteli rakentajia jo 1930-luvulla

Vasta 1990-luvun lama syöksi yhtä syvälle

Rakennusala on ollut kautta vuosikymmenten hyvin suhdanneherkkä, joten nousu- ja laskukausien vaihtelut ovat tuntuneet välittömästi sekä työtilaisuuksien määrässä että tilipussin paksuudessa. Mutta todellisen suurlaman Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto on kokenut kahdesti olemassaolonsa aikana: ensimmäisen 1929–34 ja toisen 1990-luvun alussa. Ensimmäisestä suurlamasta toivuttiin suhteellisen nopeasti, toisesta toipuminen tuntuu ottavan kovemmalle.

Rakentajat suurlaman uhreina

Kautta kapitalistisen maailman puhjennut suurlama vaimensi vilkkaan rakentamisen Helsingissä vuodesta 1929 alkaen. Kaikkein eniten lamasta kärsivät helsinkiläiset rakentajat.

Lamaa edelsi rakentamisen korkeasuhdanne, mutta rahoituksen ehtymisen seurauksena uudisrakentaminen alkoi hiipua jo vuoden 1928 lopulla. Tälläkin kertaa rahahanat ruuvattiin kiinni Suomen kansantalouden velkaantumisen varjolla. Varsinainen lamakausi kesti yli neljä vuotta, vuoden 1929 syksystä kevääseen 1934. Valmistuneiden rakennusten määrä oli alhaisimmillaan vuonna 1934, vain noin 15 prosenttia vuoden 1928 huippuluvuista.

Kaupungin järjestämistä hätäaputöistä huolimatta pahimmillaan työttömänä oli noin 75 prosenttia rakentajista.

Rakennustyöläisten reaaliset vähimmäistuntipalkat laskivat lamavuosina yli kolmanneksen ja kirvesmiesten urakkapalkat yli 60 prosenttia. Rakennustyöläisen oli vaikea tulla näillä palkoilla toimeen, varsinkin kun tili tuli lyhyissä pätkissä, jos tuli ollenkaan. Työttömyyden takia kirvesmiesten vuosiansiot alenivat vielä reilusti enemmän kuin tunti- ja urakkapalkat. Köyhyys lisääntyi, rakentajaperheet velkaantuivat, useat joutuivat häädetyiksi asunnoistaan.

Nälkärajan yläpuolella pysymiseksi turvauduttiin kaikkiin käytettävissä oleviin keinoihin: sukulaisiin, hätäaputöihin, kasvimaahan, panttilainaan, velkaantumiseen, hyväntekeväisyyteen, julkiseen ruuanjakeluun ja köyhäinapuun, jopa kerjäämiseen, varkauteen ja prostituutioon – johonkin näistä tai eri keinojen yhdistelyyn. Monilla köyhyys jatkui vielä vuosia laman jälkeen. Helsingin huoltovirasto velkoi perheiltä saamisiaan vielä vuonna 1946, samoin panttilainaamo, kauppiaat ja vuokraisännät…

> *"Yleistä hätää ja työväestön heikkoa järjestäytyneisyyttä ovat hyväkseen käyttäneet niin työnantajat kuin poliittinen taantumus polkien palkat ja työehdot miltei olemattomiin, harjoittaen työmaa ja poliittista terroria kaikella tavalla ja mitä julkeimmin."*
>
> Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston toimintakertomus vuodelta 1932

Ammattiosasto lakkautettiin

Laman aikana kapitalistit kiihdyttivät myös työväestön poliittista painostusta. Suomen Ammattijärjestö SAJ ja sen jäsenjärjestöt lakkautettiin vuoden 1930 kesällä Helsingin raastuvanoikeuden päätöksellä. Myös Helsingin Kirvesmiesten

Helsingin raastuvanoikeuden päätös, jolla lakkautettiin mm. Kirvesmiesten ammattiosasto 1930.

ammattiosasto lakkautettiin ja sen omaisuus takavarikoitiin. Ammattiosastoa syytettiin valtiopetoksen valmistelusta ja yhteydenpidosta maanalaiseen kommunistiseen puolueeseen. Tällä verukkeella tuomittiin vankeuteen myös kaksi ammattiosaston aktiivia vuonna 1935.

Sosiaalidemokraatit olivat perustaneet uusia ammattijärjestöjä vanhojen rinnalle jo ennen niiden lakkauttamista. Helsingin kirvesmiehille oli perustettu ”ei kommunistinen” rinnakkaisjärjestö jo 1929.

Lapuan lakia toteutettiin myös työlainsäädännössä, kun syksyllä 1930 säädettiin laki ”työrauhan suojelemiseksi”. Sillä vaikeutettiin entisestään lakkojen järjestämistä ja laillistettiin niiden murtaminen. Maassa oli toiminut jo vuosia Pihkalan kaartina tunnettu lakonmurtajajärjestö, jonka kirjoilla oli tuhansia ”lentäviä” lakonmurtajia.

”Joustavaa” palkkapolitiikkaa

Laman alettua työnantajat irtisanoivat Helsinkiä koskeneen rakennusalan työehtosopimuksen ja alensivat palkkoja rankasti. Käytännössä työnantajat sanelivat palkkatason. Samalla he ajoivat läpi ajatustaan palkkojen joustavuudesta ja palkkojen määräytymisestä ”henkilökohtaisten ominaisuuksien” perusteella. Samoista töistä alettiin maksaa erilaisia palkkoja ja kasvattaa palkkaeroja työntekijöiden välillä.

Vaikka järjestäytyneet työnantajat romahduttivat palkkatason, aivan villiksi he eivät halunneet tilannetta päästää, sillä hekin joutuivat kilpailemaan vähistä rakennustöistä hämäräyrittäjien kanssa. Näillä taas ei ollut mitään rajaa palkkojen ja urakkatarjousten polkemisessa.

Työtilanteen alkaessa hiljalleen elpyä työnantajat alkoivat antaa yksipuolisia palkkalupauksia vuodesta 1934 alkaen. Esimerkiksi kirvesmiehille luvattiin palkka, joka olisi noin 30 prosenttia alle vuoden 1929 tason. Palkkalupaukset uudistettiin vuosittain, mutta työehtosopimusta työnantajat eivät suostuneet solmimaan ennen toisen maailmansodan päättymistä.

Työnantajat pyrkivät vaikuttamaan sopivasti mitoitetuilla ja ajoitetuilla palkkalupauksillaan myös rakennustyöläisten mielialoihin. Hajota ja hallitse -politiikalla estettiin työläisten yhteistoimintaa ja lietsottiin keskinäistä kilpailua. Vuonna 1935 kirvesmiehet tavallaan hyötyivät tästä, kun työnantajat nostivat kirvesmiespalkat samalle tasolle kuin muurareilla – ne olivat ennen lamaa noin 10 prosenttia pienemmät. Työnantajat pyrkivät näin estämään muurarien ja kirvesmiesten yhteisen palkkaliikkeen – ja onnistuivatkin tässä vähäksi aikaa.

Lamasta toivuttiin muutamassa vuodessa

Lama taittui ja rakentaminen alkoi vilkastua vuoden 1934 lopulla. Vaikka vuosittaiset palkankorotukset olivat pieniä, alkoi rakentajien reaaliansiotaso nousta työllisyyden paranemisen ja hitaan inflaation ansiosta. Lamaa edeltänyt taso saavutettiin kirvesmiesten urakkapalkoissa ja vähimmäistuntipalkoissa muutamassa vuodessa. Rakentaminen vilkastui ja nousu jatkui suhteellisen tasaisesti talvisodan syttymiseen asti.

Vaikka lama oli ennen näkemättömän syvä, siitä toivuttiin suhteellisen nopeasti. Sekä työllisyys että palkat palautuivat vuoden 1929 tasolle noin vuoteen 1938 mennessä.

Myös järjestäytyminen lisääntyi, mutta ei saavuttanut 1920-luvun lopun tilannetta, jolloin ammattimiesten järjestäytyminen lähenteli 80 prosenttia. Kirvesmiesten ammattiyhdistystoiminta virisi ja palkkaliikkeitä kehiteltiin vuodesta 1937 alkaen. Työelämän suhteissa, työmenetelmissä ja työprosesseissa lama ei johtanut mihinkään merkittäviin muutoksiin. Työmaatoiminta normalisoitui suunnilleen entisiin uomiinsa. Esimerkiksi kirvesmiesten urakkatyökunnat palasivat pian työmaille, ja nousukauden sekä suurten laudoitustöiden ansiosta heidän asemansa vahvistuivat entiselleen, ehkä ylikin, 1930-luvun lopulla.

Suomen taloushistoriassa 1930-luvun lamaa voidaan verrata syvyydessä ja kestossa vain 60 vuotta myöhemmin koettuun 1990-luvun alun lamaan. Sekä rakennustyöläisten työttömyys että palkkatason pudotus olivat samaa luokkaa. Molempiin liittyi myös poliittisen taantumuksen esiinmarssi ja työväenliikkeen painostus, joskin 1930-luvulla se oli avoimen väkivaltaista.

Pitkät varjot

Molemmat lamat jättivät jälkeensä pitkät varjot. Selkeä ero on kuitenkin siinä, että 1930-luvun lamasta toivuttiin 1990-luvun lamaa nopeammin.

1990-luvun laman jäljiltä maahan jäi sitkeä suurtyöttömyys, mikä vaikeuttaa rakennustyöläisten edunvalvonnan ja esimerkiksi palkkaliikkeiden mahdollisuuksia edelleenkin. Ehkä vielä enemmän rakennustyöläisten työmarkkina-asemaa ja neuvotteluvoimaa on heikentänyt rakentamistavan muutos, jonka työnantajat ovat ajaneet läpi: rakennustyöt on pirstottu, aliurakointia lisätty ja vakinaisia työntekijöitä sekä urakkatyökuntia karsittu. Tilalle on tuotu aliurakoitsijoita sekä pätkä- ja vuokratyöntekijöitä, usein ulkomailta. Myös järjestäytynyt työvoimarikollisuus on ulottanut lonkeronsa suomalaisille rakennustyömaille. Tästä runtelusta toipuminen on yhä kesken.

”Toipumisesta” puhuminen on joka tapauksessa kyseenalaista, koska on valtava määrä rakennus- ja muita työläisiä, jotka eivät toipuneet koskaan kapitalistisen laman aiheuttamista kärsimyksistä – ei nyt eikä 1930-luvulla. ■

Lähteinä:
Matti Hannikainen: Rakentajat suhdanteissa
Raimo Parikka: Perheet laman kourissa,
Sata vuotta naulan kantaan

"Osastomme 11. vuosikymmen oli melko murheellista aikaa"

Työnantaja silpoi työt ja työmaat

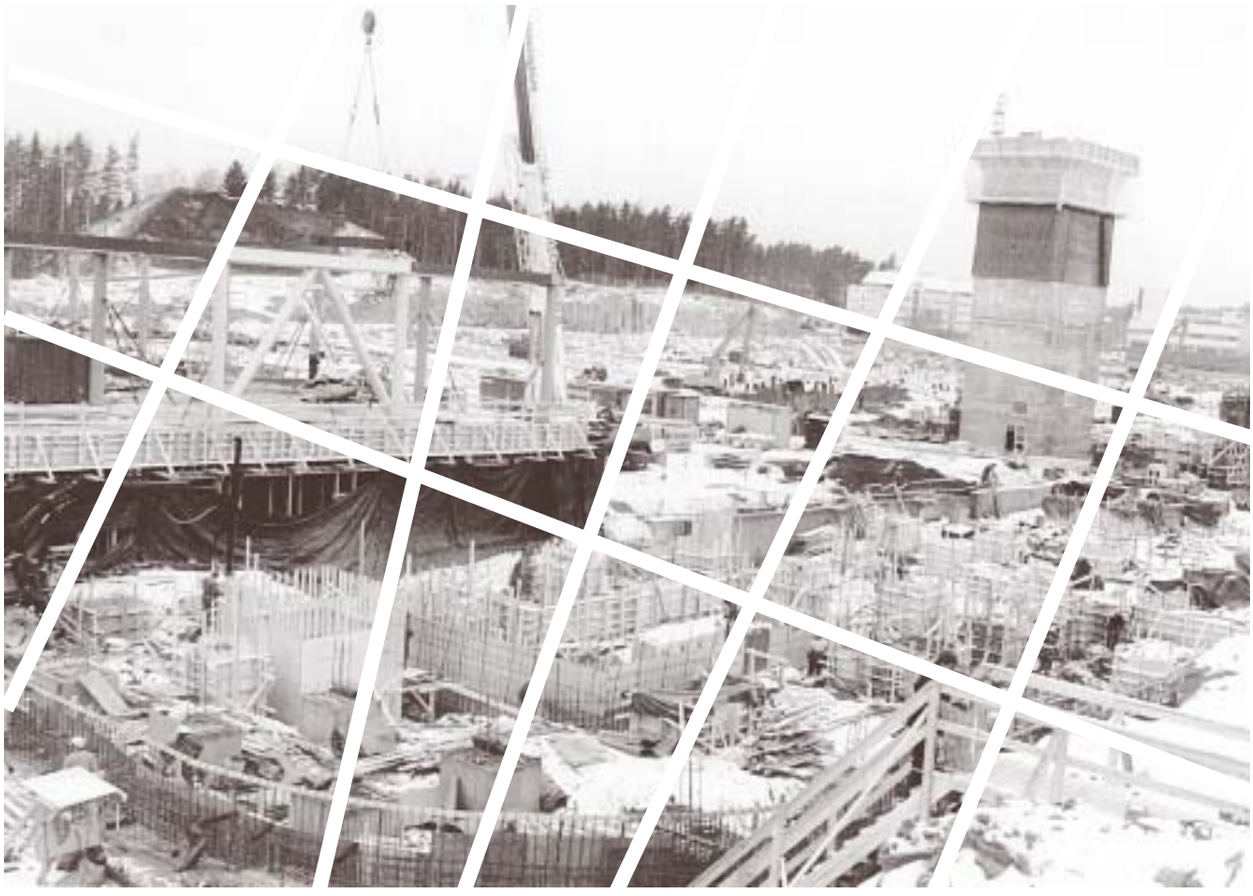

– Ammattiosastomme historian 11. vuosikymmen oli aika murheellinen, koska sen aikana kärsittiin maamme taloushistorian syvimmästä lamasta. Lisäksi työmailla toteutui rakentamistavan muutos ja töiden silpominen, jonka työnantajat ajoivat läpi 1990-luvun lamavuosina, tiivistää Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston luottamusmies Matti Piirainen.

Matin vaativana urakkana oli toimia ammattiosaston puheenjohtajana laman jälkeiset vuodet 1996–2001.

– Muut urakat olikin lamavuosina vähissä ja palkat pohjalukemissa. Osastomme jäsenistä oli pahimmillaan työttömänä yli puolet ja palkat oli myös painettu puoleen entisestä. Itse olin pisimmillään toista vuotta kortistossa. Työt olivat lähinnä remonttitöitä ja pienissä pätkissä. Eihän silloin ay-toiminnallakaan juuri ollut vetovoimaa.

Ay-johto alistui perusteitta

1980-luvun lopulla elettiin rakentamisen hyviä vuosia, mutta buumi päättyi seinään, kun Suomen poliittiset päättäjät ensin "vapauttivat" rahamarkkinat ja sitten sulkivat rahoituksen ja devalvoivat markan äkkipäätöksillään 1990-luvun alussa. Yrityksiä kaatui kuin heinää ja työttömyys räjähti ennen näkemättömän laajaksi.

Ahon-Viinasen hallitus käynnisti hevoskuurit, joilla laman taakka sysättiin työläisten harteille kapitalistien voittojen pelastamiseksi. Hallitus esitti STK:n linjausten mukaisesti mm. työttömyysturvan rajua heikentämistä, ansiotason alentamista sekä lakko-oikeuden ja työehtosopimusten yleissitovuuden mitätöintiä. Myös yksityistäminen ja julkisen sektorin

supistaminen kuului hallituksen ”kriisipolitiikkaan”.

SAK:lla oli sen verran puhtia, että se torjui työttömyysturvan ja työläisten toimintaoikeuksien pahimmat heikennykset mm. yleislakkouhan avulla.

– Vaikka työttömyys oli laajaa, väki liikkui heti, kun puolustettiin työttömyysturvaa ja perusoikeuksia. Hapuilusta huolimatta SAK:kin pani räikeimmille hankkeille hanttiin. Se sai myös meidän ammattiosastomme täyden tuen.

– Valitettavasti ryhti lysähti samalla kun sosdem puolue meni hallitukseen. Sitten alettiin myötäillä Lipposen hallitusta, vaikka sen talouspolitiikka jatkui entisellään, talousministerinäkin sama mies, kokoomuksen Iiro Viinanen.

– Hallitus saneli raamit matalatasoisille tulopoliittisille ratkaisuille ja valtiontalouden leikkauspolitiikalle. SAK:n johto hyväksyi tämän, vain jossain kohtaa vähän vikisten. Siinä tuli hyväksyttyä myös ns. lakkosakkojen kymmenkertaistaminen – työläisvastainen ”uudistus” jos mikä.

– Tulopoliittiset ratkaisut mitoitettiin sellaisiksi, että kapitalistit kuorivat suuret voitot, mutta palkankorotukset jäivät mitättömiksi. Jo sovitut korotukset jopa siirrettiin ja tehtiin nollatupokin. Reaaliansioihin saatiin 1990-luvun puolivälin jälkeen vähän nousua lähinnä verohelpotuksilla, jotka sitten ajoivat julkisen sektorin pysyvään ahdinkoon.

Rakennusliiton johto tupo-kuorossa

– Erityisen murheellisena seurasimme sitä, kun Rakennusliitonkin johto alkoi intoilla tupo-ratkaisuja. Vuonna 2000 se toimi jopa päänavaajana yhdessä Metallin kanssa, kun tupo-linja piti ajaa läpi liittokohtaisina ratkaisuina.

– Siinä tapahtui niin, että ay-johto alistui hallituspolitiikan myötäilijäksi eikä lähtenyt ajamaan työläisten asiaa. Tulos on se, että voimakkaan nousukauden tuotos jaettiin kapitalisteille, jotka ovat nostaneet ennätysmäisiä osinkoja ja muita voittoja. Kansantulo on jaettu uudelleen, mutta nyt pääoman eduksi ja työväestön tappioksi.

– Ammattiosastona me tuimme kaikkia ay-liikkeen puolustuskamppailuja, mutta sittemmin myös arvostelimme ay-johdon alistumista. Lamavuosina yritimme viestittää jäsenille, että urakoihin pyrittäisiin ja ansioista pidettäisiin kiinni niin pitkälle kuin mahdollista.

Lamavuosien luotsi. Matti Piirainen toimi ammattiosaston puheenjohtajana ensin vuosina 1983–86 ja sitten 1996–2001.

Pilkotut työt ja työmaat

1980-luku oli ehkä rakentamisen parasta aikaa. Työllisyys oli hyvä, kirvesmiehillä riitti urakoita ja ansioissakin päästiin eteenpäin. Juuri kun tulevaisuus näytti lupaavalta, lamasyöksy muutti kaiken.

Materiaalien sekä työmenetelmien ja työkalujen kehitys on muuttanut kirvesmiestyötä kautta ammattiosaston historian, etenkin toisen maailmansodan jälkeisellä kaudella. Tästä huolimatta kirvesmiestyö pysyi periaatteessa samankaltaisena ammattityönä, jota toteutettiin pääasiassa työkuntien urakkatyönä. Vasta 1990-luvulla työprosessit muuttuivat radikaalisti.

– Tuntui kuin olisi joutunut toiselle planeetalle, kun menin ensimmäiselle lamanjälkeiselle suurelle työmaalleni Espoon Isoon Omenaan 1990-luvun puolivälin jälkeen.

– Työmaa oli uuden tyyppinen projektijohtotyömaa eikä siellä ollut pääurakoitsijaa ollenkaan. Sen sijaan työt oli pilkottu ja ketjutettu ties kuinka moniin aliurakoihin. Aliurakoitsijoiden miehiä tuli ja meni eikä kokonaisuus ollut kenenkään hallinnassa. Entisajan työmaaporukkaa ja -henkeä ei enää ollut. Jokainen yritti vain selviytyä kiireen kaupalla omasta siivustaan ja sitten alta pois.

– Pisimmillään rakennustöiden ositus on näissä projektijohtourakoissa, jotka tuotiin maahamme Viitosten liikeideana. Sillä on toteutettu lähinnä suurempia erikoiskohteita.

– Sen sijaan asuntopuolella toteuttajina ovat edelleen enimmäkseen isot rakennusliikkeet. Holtitonta aliurakointia harrastavat nekin, mutta ehkä touhu on vähän selkeämpää, kun työmaalla sentään on pääurakoitsija ja sillä omaakin väkeä.

Riistämisen strategia

– Näkisin, että tässä on taustalla työnantajien strateginen muutos, jonka ne ajoivat läpi lamaa ja suurtyöttömyyttä hyväksi käyttäen. Vielä 1980-luvun lopulle rakennusliikkeet toteuttivat kohteet pääasiassa omina töinään ja satsasivat omaan väkeen sekä perinteiseen työkuntaurakointiin.

– Nyt työkohteet pilkotaan mahdollisimman pieniksi aliurakoiksi, jotka kilpailutetaan ja ketjutetaan äärimmilleen. Riskit siirretään aliurakoitsijoille, ja ne kilpailevat verissä päin, mikä houkuttaa työvoimakeplotteluun. Niinpä työmailla häärii jos jonkinlaista yrittäjää, vuokrafirmaa ja halpatyövoimaa työvoimarikollisiin asti.

– Tällä pelillä urakkahintoja ja -palkkoja on painettu alas, ja suuryritykset ovat tehneet muhkeita voittoja, kuten kvartaalikapitalismin henkeen kuuluu. Harvat ovat voittaneet monien kustannuksella.

Kirvesmiesten yhteydenpito on jatkunut kautta vuosikymmenten. Viiden kaupungin kirvesmiesten kokous 1889 Turussa.

Tässä suhteessa 1990-luvun riistämisen strategia kai toimii.

Kahminta kostautuu

– Mutta väittäisin, että työnantajien politiikka on hyvin lyhytnäköistä, ja se kostautuu rakentamisen laadun ja osaamisen heikkenemisenä. Tämä näkyy rakennustyön tuottavuuden heikkona kehityksenä, mikä ilmenee työnantajien omista tilastoistakin.

– Rahastamisen strategia on tähdännyt pikavoittoihin, mutta rapauttanut työmaatoiminnan ja ammattitaidon todellisen kehittämisen. Tämän myöntävät jo monet työmaamestaritkin. He näkevät, että ammattimiesten työkuntien vetämänä talo nousee sujuvammin kuin aliurakointivouhotuksella. Laatu paranee, tehokkuus ja menetelmät kehittyvät, ja lopulta kohteen kokonaistaloudellisuus paranee.

– Uskon, että rakennusyritysten on pakko ottaa tämä tosiasia huomioon, koska halpatyö tulee lopulta kalliimmaksi. Tulevaisuus on niiden rakentajien, jotka ottavat tosissaan laadun ja työmaatoiminnan kehittämisen. Silloin osataan taas arvostaa esimerkiksi kirvesmiesten ammattitaitoa.

Perinteen katkos

1990-luku tuotti myös sen pulman, että kirvesmiesperinne pääsi katkeamaan.

– Nythän kävi niin, että lama vei suuren osan vanhemman polven kirvesmiehistä työttömyyskortiston kautta eläkkeelle. Heidän joukossaan oli paljon kokeneita työkuntien miehiä – etumiehiä ja ay-aktiiveja. Heidän mukanaan työmailta katosi valtava määrä kokemusta, tietoa ja taitoa, kun uusia kirvesmiehiä ei enää voitu kouluttaa työkuntien kautta.

– Tämä perinteen katkeaminen on varmasti osasyynä siihen, että työnantaja on päässyt niskan päälle. Mutta ei muu auta kuin opetella uudelleen ammattityön ja edunvalvonnan taidot – siitähän se kirvesmiesten pärjääminen on ollut aina kiinni!

Toverit ulkomaalaiset

Yksi 1990-luvun suuri muutos oli myös kansainvälistyminen, jonka myötä ulkomaiset työntekijät ovat lisääntyneet tuhatmäärin Helsingin seudun työmailla.

– Ongelma syntyy siitä, kun ulkomaalaisia käytetään alipalkattuna halpatyövoimana, mitä harrastavat monet aliurakoitsijat sekä työvoiman vuokrausliikkeet.

– Liittohan on asiaan puuttunut ja käynyt ansiokasta kamppailua työvoiman väärinkäyttöä vastaan. Lähinnä on vaadittu työehtosopimuksen vähimmäisehdot myös ulkomaisille työntekijöille. Tähän liittyy kuitenkin se pulma, että pääkaupunkiseudulla tulisi maksaa alueen käyvän palkkatason mukaan – pelkkä vähimmäistuntipalkka merkitsee käytännössä alipalkkausta ja syrjintää.

– Jos ulkomaisille työntekijöille maksetaan pienempiä käytännön palkkoja kuin suomalaisille, seuraava lama putsaa kyllä meidät "suuripalkkaiset" lopullisesti kortistoon. Näin käy ellei kamppailla sen puolesta, että kaikille tämän alueen työntekijöille maksetaan tämän alueen palkat.

– Ehkä tärkeintä on ulkomaalaisten itsensä rohkaiseminen ottamaan selvää, pitämään puoliaan ja järjestäytymään.

11. vuosikymmen

1990-2005 pähkinänkuoressa:

- rakentamisen romahdus, lama ja suurtyöttömyys,
- taistelu työttömyysturvan, työehtosopimusten yleissitovuuden ja toimintaoikeuksien puolesta,
- ay-liikkeen alistuminen tulopoliittisiin sopimuksiin, myös Rakennusliiton johto innokkaaksi tupo-junailijaksi,
- yritysten kansainvälistyminen, pääomien vienti ja tuonti,
- ennätykselliset voitot yrityksille, historian suurin tulonsiirto työltä pääomalle,
- työnantajien uusi strategia: oman väen vähentäminen, töiden pilkkominen ja ulkoistaminen, aliurakoiden kilpailutus ja ketjutus,
- silpputyöt, työvoiman vuokraus ja värväys ulkomailta, työvoimarikollisuus,
- hidas toipuminen lamasta, ayliike suurten haasteiden edessä.

Tähän pääsemiseksi meidän tulisi osata lähestyä heitä paljon aktiivisemmin, tiedottaa työehdoista ja ottaa ylipäänsä vastaan työtovereina. Ehkä pitäisi opiskella vähän kieliäkin...

Onko mikään muuttunut?

– Paljonhan on muuttunut, mutta toisaalta hyvin vähän. Tänään ovat esillä sellaiset työelämän perusasiat kuin palkka, työaika, työvauhti ja urakkatyön asema. Täsmälleen samat asiat olivat esillä 110 vuotta sitten, kun Helsingin Kirvesmiehet perustivat ammattiosastonsa. Ja se perustettiin nimenomaan ratkomaan näitä ongelmia.

– Koska ongelmia ei ole ratkaistu, kamppailu jatkuu. Yhteiskunnan perusmekanismit, työn ja pääoman suhteet, ovat näköjään entisellään kaikesta ns. kehityksestä huolimatta. Mitään emme saa ellemme itse toimi ja aja asiaamme aktiivisin toimenpitein. Tämän vahvistaa ammattiosastomme 110-vuotinen kokemus täysin kiistattomasti. ■

Ammattiosaston toimihenkilöt 1990-luvulla

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston puheenjohtajina toimivat 1990-luvulta seuraavat toverit:

- Kari Lamberg 1990–95
- Matti Piirainen 1996–2001
- Jorma Alakoski 2002–2003
- Juha Partonen 2004–

Sihteerinä toimivat:

- Heikki Riekkinen –1992
- Antero Tolonen 1993–2001
- Seppo Eerola 2002–

1990-luvulla luotiin harmaan työvoiman markkinat

Harmaa työvoimabisnes aloitettiin rakennusalalla 1990-luvun lopulla. Sen juuret juontuvat suomalaisten suuryritysten Venäjällä 1990-luvun alussa toteuttamiin sotilaskylähankkeisiin. Näissä projekteissa käytettiin epämääräistä työvoimaa Venäjältä ja muista maista. Kiinalaisesta työntekijästä laskutettiin dollari päivältä. Rahaliikenne hoidettiin suomalaisten yritysten kautta.

Hankkeiden yhteydessä suomalaisyritysten työpäälliköt ja muu johtoporras tutustuivat venäläisiin ja virolaisiin alan miehiin. Kotiin palattuaan he jatkoivat tuottoisaa yhteistoimintaa ja alkoivat organisoida työvoiman tuontia Suomeen. Virolaisia ja venäläisiä reissumiehiä alkoi ilmestyä ensin suomalaisille telakoille ja sitten rakennustyömaille 1990-luvun loppupuolella. Siitä asti ulkomaisen työvoiman käyttö on jatkunut ja laajentunut.

Nykyhinta 5 euroa tunnille

Helsingin seudun rakennustyömailla pyörii jatkuvasti työvoiman kauppiaita, jotka tarjoavat palveluksiaan ”kilpailukykyiseen hintaan”. Nykyisin on tyypillistä, että lähetetylle työntekijälle maksetaan noin 5–6 euroa tunnilta nettona, mutta ei mitään muuta. Suomen lainsäädännön mukaan ulkomaiselle työntekijälle kuuluvat samat työehdot kuin suomalaisillekin, eli palkan tulisi olla minimissään kaksin-kolminkertainen. Vähän päästä tulee esiin tapauksia, joissa ammattityöntekijöillä on teetetty pitkää päivää yhdenkin euron tuntipalkalla.

Veroja ja sosiaaliturvamaksuja harmaasta työvoimasta ei makseta mihinkään maahan. Petoksia peitellään mutkikkaiden yrityskytkösten, kuittikaupan ja kaksoislaskutuksen avulla.

Halpatyövoiman tuontia pyörittää suomalais-virolais-venäläinen verkosto käyttäen apunaan vanhoja suhteitaan suomalaisiin rakennusliikkeisiin. Välitys tapahtuu useimmiten Viroon tai Venäjälle rekisteröityjen urakointi- ja työvoiman vuokrausliikkeiden nimissä.

Takapiruina ovat yleensä suomalaiset liikemiehet. Työvoimakeinottelun kova ydin on ammattirikollisten käsissä, kuten viimeaikaiset oikeusjututkin osoittavat

Liitto käy jatkuvaa sissisotaa

Työehtotoimitsija Esko Auvisen mukaan Rakennusliitto käy jatkuvaa sissisotaa harmaata taloutta ja työvoimarikollisuutta vastaan.

– Se on suoraa toimintaa työmailla ja samalla yhteistyötä niiden rakennusalan toimijoiden ja viranomaisten kanssa, jotka pyrkivät ehkäisemään työvoiman väärinkäyttöä. Ajatuksena on, että pyrimme tukemaan ja auttamaan Suomeen töihin tulleita, jotta he saisivat työehtosopimuksen edellyttämät työehdot kuten heille kuuluu.

– Käytännössä tartumme epäilyttäviin tapauksiin aina, kun sellaisia tulee ilmi, ja vaadimme selvitykset työehdoista ja työnantajavelvoitteiden suorittamisesta. Mikäli asia ei selviä, rötöstelevän yrityksen työt julistetaan yleensä saartoon. Se kestää siihen asti, että tyydyttävät selvitykset on saatu. Saartopäätöksiä tehdään liitossa jatkuvasti.

– Viime aikoina on päästy jonkin verran eteenpäin myös säädös- ja viranomaispuolella. Helmikuun alusta tulee voimaan kulkulupapakko, joka auttanee torjumaan harmaata touhua työmaatasolla. Äskettäin annettiin myös lakiesitys, joka lisää tietojen saantia täällä toimivista ulkomaisista yrityksistä ja parantaa niiden valvontamahdollisuuksia.

– Myös viranomaisyhteistyötä ja resursseja on jossain määrin kohennettu. Esim. rikospoliisi on kyennyt tehostamaan talousrikollisuuden tutkintaa, minkä seurauksena parhaillaan on käsittelyssä pari melko isoakin rakennusalan juttua. Nämä ovat tosin vain pintaraapaisuja koko vyyhdestä.

Maihinnousu kiihtyy?

– Torjuntaponnisteluista huolimatta työvoimakeinottelu on edelleen lisääntymään päin, ja uusi sysäys saattaa tulla jo tänä

keväänä kun EU:n uusien jäsenmaiden siirtymäsäännökset ilmeisesti poistuvat. Silloin ns. normaalityövoima liikkuu näistä maista täysin vapaasti, ja aliurakointiyritysten sekä vuokraväen maihinnousu jatkuu. Valmisteilla oleva EU:n palveludirektiivi saattaa vielä heikentää valvontamahdollisuuksia, jos siinä toteutuu ns. alkuperämaa-periaate.

– Suomalaiset rakennustyöläiset joutuvat joka tapauksessa kilpailemaan ulkomaisen työvoiman kanssa myös tulevaisuudessa. Millaisia ongelmia tästä aiheutuu, riippuu paljon siitä, kuinka hyvin onnistumme turvaamaan ulkomaisille työntekijöille heille kuuluvat täkäläiset työehdot.

– Juuri tässä on oma aktiivisuutemme avainasemassa. Tietysti vaadimme samalla, että eduskunta ottaa asian vakavasti ja säätää selkeät lait, erityisesti tiukan tilaajavastuun, jolla väärinkäytöksiä voitaisiin merkittävästi estää, Esko Auvinen sanoo. ■

Bandidos-jengi urakoi pääministerin virka-asuntoa

Helsingin käräjäoikeudessa käsitellään parhaillaan mittavaa veronkiertojuttua, jossa on syytettynä parikymmentä henkilöä, jotka pyörittivät kymmenkuntaa rakennusalan yritystä vuosina 2001-2204.

Firmat toimivat aliurakoitsijoina useilla pääkaupunkiseudun työmailla, joiden joukossa oli mm. pääministerin virka-asunto Kesäranta ja Kallion virastotalo.

Yrittäjiä syytetään mm. törkeistä veropetoksista ja kirjanpitorikoksista. Kaikki palkat maksettiin pimeinä. Syytettyjen saama rikoshyöty oli yli 800 000 euroa. Rahoja ei ole löydetty.

Rikospoliisi aloitti tutkinnan, kun Kesärannan vartijat tunnistivat erään aliurakoitsijan palkanmaksajan Bandidos-moottoripyöräjengin jäseneksi. Roikale marssi toistuvasti työmaalle mukanaan läjä kirjekuoria, jotka jaettiin vaivihkaa urakoitsijan työntekijöille.

Myös Espoon käräjäoikeudessa on esillä laaja petosjuttu, jossa on syytettynä joukko rakennusalan urakoitsijoita. Palkat maksettiin pimeinä, verot ja sosiaaliturvamaksut jätettiin maksamatta.

Poliisi tutkii parhaillaan myös pimeän työvoiman välitystä, jota on hoidettu Pohjanmaalta käsin. Noin kymmenen hengen kopla toimitti työntekijöitä rakennustyömaille eri puolille maata. Listoilla oli ainakin 120 työntekijää, jotka ovat kaikki suomalaisia. Työnantajamaksuja on maksamatta ainakin 680 000 euron arvosta. ■

Työvoimakysely:
Ulkomaista työvoimaa lähes viidennes

Ali- tai sivu-urakoitsijoiden palveluksessa olevien osuus on noin 57 prosenttia ja ulkomaisen työntekijöiden noin 17 prosenttia uusmaalaisten rakennustyömaiden työvoimasta.
Nämä tiedot käyvät ilmi Rakennusliiton Uudenmaan alueen työvoimakyselystä.

Työvoiman jakautuminen, syyskuu 2005:

	Henkilöä	Osuus työvoimasta %
Pääurakoitsijan palveluksessa	958	26
Ali/sivu-urakoitsijan palveluksessa	2 108	57
Ulkomainen työvoima	636	17
YHTEENSÄ:	3 702	

Aliurakoitsijoiden ja ulkomaisen yhteinen osuus oli noin 74 prosenttia työvoimasta. Pääurakoitsijoita oli kyselyyn vastanneilla työmailla 50 ja ali- ja sivu-urakoitsijoita 819. Kyselyyn tuli yli 50 vastausta pääasiassa talonrakennuksen ja talotekniikan sopimusaloilta. Valtaosa tuli työnantajaliittojen jäsenyrityksistä. Työnantajaliiton ulkopuoliset yritykset nostaisivat sekä aliurakoinnin että ulkomaisen työvoiman määrän huomattavasti suuremmaksi.

Aliurakointi johtanut tehottomaan rakentamiseen

Työmaatuottavuus alentunut 1990-luvulla

Vastoin työnantajien julistuksia, ”uusi tehokas rakentamistapa” on johtanut tehottomuuteen. Rakennusalalla työn tuottavuus ei ole kasvanut lainkaan viimeisen 15 vuoden aikana. Se on päinvastoin alentunut.

Kannattaa panna merkille, että rakentamisen tuottavuuskehitys taantui täsmälleen samaan aikaan, kun työnantajat ajoivat läpi rakentamistavan muutoksen, jolla perinteistä urakointia ja urakkatyötä on korvattu töiden osituksella ja aliurakoinnilla.

Näyttääkin siltä, että työn tehostamisen nimissä läpiajettu rakentamistavan muutos on johtanut rakennustyön tehostumisen sijasta tehottomaan työmaatoimintaan.

Kehittämisen sijasta rakentamisen laatua ja tehokkuutta on rapautettu. Kenties tämä ei huoleta suuryrityksiä, jotka ovat kasvattaneet voittojaan huonosta tuottavuuskehityksestä huolimatta. Siihen ne ovat kyenneet asuntojen ja muiden rakennusten korkeiden markkinahintojen turvin. Voitot on kiskottu korkeilla hinnoilla, vaikka työmaatoimintaa on kuristettu.

Pitemmän päälle tällä pelillä ei pärjätä. Suomalainen nykyrakentaminen on heikoilla, kun se joutuu kohtaamaan todellista kilpailua sellaisten yritysten taholta, jotka ovat huolehtineet työväkensä ammattitaidosta ja työmaaorganisaatioidensa toimivuudesta.

”Tärkein tekijä unohdettu”

– Tilanne on huolestuttava. Käsitykseni on, että monia suuria rakennusliikkeitä ei enää kiinnosta työmaatason toiminta. Rakennusbisnes on ikään kuin irronnut tehokkaan ja järkevän, laatua tuottavan työmaatoiminnan maailmasta. Rakentaminen nähdään enemmän hallinnointina, jolla urakoita pilkotaan, jaetaan ja ketjutetaan. Siinä vain sopimustekniikalla varmistetaan oma työmaakate. Mitä oikeasti tapahtuu työmaalla, ei sitten kiinnostakaan, kommentoi Rakennusliiton puheenjohtaja Matti Harjuniemi.

– Ongelma on se, että enää ei olekaan resursseiltaan sellaisia yritysorganisaatioita, jotka voisivat ja haluaisivat kehittää työmaatuottavuutta. Ei kädestä suuhun elävä pikkufirma voi sitä tehdä. Yhteispelistä on tullut urakoitsijoiden keskinäistä kyräilyä, jossa maksajaksi koetetaan pelata joku toinen. Kyllähän se maksaja aina löytyykin: ketjun viimeinen lenkki.

– Kuten Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto on toistuvasti esittänyt, urakkatyökunnat antavat mahdollisuuden tehokkaan ja laadukkaan rakentamisen kehittämiseen. Viime tes-kierroksella väännettiin hinnoitteluja eteenpäin. Talonrakennusalan koehinnoittelut valmistuivat sovitussa aikataulussa viime vuoden lopussa ja niitä testataan tämä vuosi Rakennusteollisuus RT:n jäsenyrityksissä. Ensi vuodenvaihteessa päätetään liittojen kesken jatkotoimenpiteistä. Rakennusliiton tavoite on entistä useampia töitä koskevan vähimmäishinnoittelun kirjaaminen työehtosopimukseen. Työnantajaliittokin on ilmoittanut tavoitteekseen tuottavan ja palkkausta parantavan urakkatyön lisäämisen.

– Alalla käytetään toki monenlaisia uusia koneita ja laitteita, jotka ovat työtä muuttaneet. Rakentajan tärkein ”tuottavuuskeskus” on kuitenkin aivot, työporukan yhteispeli ja tekemisen meininki, jossa lillukanjuuriin ei kompastella.

– Tätä pitäisi kannustaa rahalla, vaikutusmahdollisuuksilla ja aivan yksinkertaisesti reilulla kohtelulla. Parhaatkaan koneet eivät tehosta rakentamista eivätkä paranna rakentamisen laatua, ellei tekijän sydän ja mieli ole mukana, Harjuniemi sanoo. ■

Rakentamisen työn tuottavuus kehittyi pitkään koko talouden tuottavuutta nopeammin, mutta 1980-luvun puolivälin jälkeen koko talouden tuottavuus on kasvanut rakentamista nopeammin. Tätä selitetään mm. tietotyön lisääntymisellä.

Rakennustyön tuottavuus kasvoi kuitenkin suhteellisen vakaasti aina 1990-luvun alun lamavuosiin asti. Sen jälkeen tuottavuuskehitys taantui ja on jopa alentunut. Tämä kehitys poikkeaa täysin muiden toimialojen kehityksestä maassamme.

Rakennusliiton puheenjohtaja Matti Harjuniemi arvelee, ettei monia rakennusliikkeitä enää kiinnosta työmaatason toiminta.

Rakennustuote Oy
LUOTETTU RAKENTAJA VUODESTA 1945

Onnittelut 110-vuotialle
Helsingin Kirvesmiesten
ammattiosastolle

RAMIRENT

Onnittelut ja teräviä
työkaluja 110-vuotiaalle.

Ramirentillä on vasta 50
vuotta mittarissa.

YIT

YIT Rakennus Oy tervehtii
110 -vuotiasta
Helsingin Kirvesmiesten
ammattiosastoa.

Jatkukoon yhteistyömme
edelleenkin rakentavana!

Kirveskerho 55

Kirveskerhon toimintaa vuonna 2005

Juttutupa on kokoontunut perinteisellä tavalla joka kuukauden toisena tiistaina talvikaudella.

On oltu vaatimassa aina eduskuntaa myöten miesten eturauhassyöpätutkimusten saamista kaikille ikämiehille.

On oltu vastustamassa terveydenhuollon peruspalvelujen alasajoa Helsingissä.

Osallistuttu Rakennusliiton ja Uudenmaan aluejärjestön järjestämiin veteraanitapaamisiin.

Käyty lomamatkalla Pärnussa.

Uusia vetreitä veteraaneja toimintaamme mukaan toivoen!

Kerhon yhdyshenkilöt:

Pauli Hänninen 09-386 0299
Kalevi Sairanen 050-538 1783

Ay-tietoa liiton kursseilta

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston jäsenillä on mahdollisuus osallistua Siikaranta-opiston kursseille. HUOM.: Ammattiosasto tukee ay-kursseille osallistumista.

Siikaranta-opisto tarjoaa aikuisille kursseja ja linjoja sekä Internet-opiskelumahdollisuuksia. Opiskelu on yleensä sisäoppilaitosmuotoista sisältäen ruokailut ja majoituksen, mutta lähistöllä asuvat voivat asua myös kotonaan.

Opiston kurssiohjelmassa on lukuisia luottamusmies- ja muita ammattiyhdistyskursseja sekä yleissivistäviä ja erilaisia harrastekursseja. Opistolla voi myös suoritta rakennusalan ammattitutkintoja.

Lisätietoja:
Siikaranta-opisto
Naruportintie 68 02860 Espoo
puhelin (09) 867 971
faksi (09) 8679 7410
www.siikaranta.fi

Linjalanka

- Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston jäsenlehti
- vastaava toimittaja: Juha Partonen
- toimitus ja taitto: Risto Uljas
- toimituksen osoite: Mäkelänkatu 8, 00510 Helsinki
- painopaikka: Ykkös-Offset Oy, Vaasa 2006

Rakentaja ei huomioinut 110-vuotisjuhlaa!

Ammattiosasto moitti Rakentajaa

Rakentajassa oli loka-marraskuussa kolme maksettua ilmoitusta ja yksi itse tehty etukäteisuutinen 26.11.2005 pidetystä Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston 110-vuotisjuhlasta. Näin ollen oletamme lehden toimituksen tienneen juhlasta. Ilmoituksissa mainittiin myös juhlapuhujat Kyösti Suokas ja Esko Seppänen sekä esiintyjät KOM-teatteri ja Lassi Mettälä. Oletamme siis juhlan olleen kohtalaisen arvokas ja juhlallinen.

Miten reagoikaan lehtemme? Julkaisee seuraavassa numerossaan kaksi kokosivun sotakirja-esittelyä! Mutta ei sanaakaan ammattiosastomme juhlasta.

Näin todetaan ammattiosaston kannanotossa, jonka osaston edustajat ovat toimittaneet Rakennusliiton johdolle.

Osasto kysyy eikö Rakennusliiton toisen puheenjohtajan puhe juhlassamme ole tarpeeksi arvokas referoitavaksi? Onko Seppäsen EU-kriittinen linja liian tulenarkaa tavaraa lehdellemme?

Rakentajan palstoilla hekumoitiin mm. sissisotaa Vienan Karjalassa – samaa sotaa, jonka vastustamisesta ainakin 11 Kirvesmiesten ammattiosaston aktiivia virui keskitysleireissä. Kolme rauhanliikkeeseen osallistunutta ammattiosaston aktiivia teloitettiin.

Jo 90-vuotisjuhlistamme meidän oli itse tehtävä juttu lehteen. 100-vuotisjuhlastamme Rakentaja ei viitsinyt kirjoittaa muuta kuin osastomme kantaa loukkaavan jutun, jossa lainattiin silloisen puheenjohtaja Hynösen pitämää tupo-linjaa kehuvaa puhetta.

Emme me tälläkään kertaa purskahtaneet poraamaan, vaikka juhlaamme ei Rakentajassa huomioitukaan. Olemmehan jo siihen tottuneet. Mutta veteraanimme olisivat ansainneet edes jotain huomiota. Juhlassahan luovutettiin SAK:n kultaiset ansiomerkit osastomme 10 veteraanille.

Rakennusliiton toinen puheenjohtaja Kyösti Suokas huomioi juhlapuheessaan hienosti osastomme kunniakkaat perinteet, veteraaniemme tekemän työn ja tämän päivän kirvesmiesten ammattikunnan merkityksen. Siitä hänelle suuri kiitos.

Mutta tietääkö liiton johto mitä Rakentaja kirjoittaa? Onko näillä toimilla luotu rakentava perusta tulevaa Rakennusliiton liittokokousta ajatellen? osaston kannanotossa kysytään.

Osastomme ihmettelee myös päätoimittaja, valt. tri Markku Salomaan julkista ulostuloa Nato-keskustelussa 6.1. 2006 , jossa hän ei ollenkaan vastusta Suomen liittymistä Natoon, vaan lähtee opportunistiselle selittelyjen tielle! Onko Rakennusliiton johdonkin mielestä Suomen liityttävä Naton jäseneksi, ja vastaako Rakentajan omaksuma arvostelemattomuus EU:ta kohtaan liiton hallituksen ja johdon näkemyksiä? ammattiosaston hallitus kysyy. ■

Tapaturmat eivät vähene

Rakennusalan turvallisuustilanne ei ole parantunut lainkaan tapaturmatilastojen valossa pitkään aikaan. Tapaturmien ja ammattitautien määrä on lisääntynyt suunnilleen samaa tahtia kukin rakentaminen on vilkastunut.

Tapaturmataajuus on nyt suunnilleen samalla tasolla kuin laman lopulla vuonna 1993. Siihen asti tilanne parani parinkymmenen vuoden ajan.

Rakennustyöt ovat tällä hetkellä työtapaturmien määrällä mitattuna selvästi Suomen vaarallisin päätoimiala.

Vuonna 2002 vakuutusyhtiöt korvasivat rakennusalan työtapaturmia ja ammattitauteja yhteensä noin 18 500, joista ammattitauteja noin 400. Työpaikkakuolemia sattui vuonna 2003 ennakkotietojen mukaan lähes 20 eli selvästi enemmän kuin aiempina vuosina 2000-luvulla.

Aliurakointi syynä kattoromahdukseen

Sysmän S-Marketin kattorakenteiden romahduksen välittömänä syynä oli katon koolauksen ristikkorimojen virheellinen kiinnitys. Rimat oli ammuttu 90 millin nauloilla yksi liitosta kohti, vaikka rakenne olisi vaatinut vähintään kaksi naulaa tai mieluummin ruuvikiinnityksen. Onnettomuuden tutkijalautakunnan mukaan käytetyistä piirustuksista puuttui merkintä siitä, miten rimat tuli kiinnittää.

Tutkijalautakunnan puheenjohtaja Esko Värttiö näkee onnettomuuden liittyvän myös nykyiseen rakentamistapaan. Rakentaminen on hänen mukaansa pirstaloitunut osasiksi eri alan aliurakoitsijoille niin, että kokonaisvastuu on hämärtynyt.

Marketin katto romahti viime toukokuussa, mutta sisällä olleet ihmiset pelastuivat, koska romahtaneet rakenteet jäivät roikkumaan hyllykköjen varaan. ■

Ammattiosaston syyskokous:

Ulkomaisille työntekijöille alueen käytännön palkat

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosaston syyskokous pidettiin 26.11.2005 yksimielisyyden merkeissä. Osaston puheenjohtajaksi vuodelle 2006 valittiin edelleen Juha Partonen ja toimikuntaan 15 varsinaista ja yhtä monta varajäsentä. Osaston luottamusmiehinä jatkavat Matti Piirainen ja Esko Kokkonen.

Alkaneen vuoden aikana toimitaan edelleen rakennus- ja muiden työläisten etujen puolesta uusliberalistista politiikkaa vastaan. Työehtojen osalta halpatyön teettämistä on vastustettava entistä päättäväisemmin. Ulkomaisille ja muille halpatyöntekijöille on vaadittava ehdottomasti alueen käytännön ansiotason mukaisia palkkoja – vain siten voidaan torjua työnantajien palkanpolkemispolitiikkaa. Yhteydenpitoa ulkomaisiin työntekijöihin on lisättävä kieliongelmista huolimatta ja heidän järjestäytymistään on pyrittävä edistämään.

Urakkatilannetta ja muun muassa liitossa vireillä olevaa hinnoittelun uudistamista on seurattava tiiviisti. Osaston hinnoittelujaosto jatkaa toimintaansa. Muita jaostoja ja työryhmiä perustetaan tarvittaessa.

Linjalankaa kehitetään siten, että julkaistaan vuosittain vähintään yksi, mutta aiempaa perusteellisempi numero. Tiedostusta tehostetaan saneeraamalla osaston kotisivut toimivammiksi.

Yhteistoimintaa jatketaan edelleen Uudenmaan aluejärjestön kanssa ja kehitellään mm. opintotoimintaa. Kansainvälistä yhteydenpitoa jatketaan myös UITBB:n puitteissa.

Rakennusliiton tulevaan liittokokoukseen ammattiosasto päätti valmistautua vanhalta tasapuolisuuden pohjalta suhteessa eri työväenpuolueisiin.

Presidentinvaaleissa ammattiosasto tukee rauhan ja liittoumattomuuden linjaa ja toimii Tarja Halosen uudelleenvalinnan puolesta.

Työmaatoiminta aktivoitumassa

Syyskokouksessa tilannekatsauksen esittänyt Uudenmaan aluepäällikkö Urho Peltonen piti tervetulleena vuoden 2005 aikana elvytettyä kenttätason taisteluperinnettä. Menestyksellä käytiin esimerkiksi SOL:n kahdeksan viikkoa kestänyt lakko sekä Ämmässuon nelituntinen tukilakko puolalaisten työntekijöiden tueksi.

Halpatyön teettämistä ja työvoimarötöstelyä on vastustettu edelleen myös saarto- ja muin toimenpitein. Ulkomaisten yritysten valvontaa ja tietojen saantia on edelleen tehostettava.

Keskustelussa todettiin tilanteen kohentuneen sikäli, että työtilaisuuksia on tarjolla kohtuullisesti, ja rakentamisen ennakoidaan jatkuvan verraten vilkkaana myös tänä vuonna. ■

Osaston hallitus 2006

Partonen Juha, puheenjohtaja.

Varsinaiset jäsenet:

Alakoski Jorma, Aro Juhani, Eerola Seppo, Harmonen Martti, Heikkinen Pasi, Hirvonen Heikki, Jokela Markku, Jääskeläinen Jari, Kokkonen Esko, Nurminen Pentti, Piirainen Matti, Romo Esko, Siipilehto Ahti, Tolonen Antero ja Ursin Jorma.

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Louhelainen Raimo, Alakokko Tapio, Korpela Mika, Immonen Kalle, Lampio Juhani, Lytter Veikko, Nousiainen Markku, Junttila Lauri, Vehviläinen Jorma, Hurmerinta Kari, Junttila Jorma, Huuskonen Esko, Husso Aki, Koivu Seppo ja Muhonen Jari Pekka.

Hallituksen kokoukset avoimia kaikille jäsenille

Ammattiosaston hallitus kokoontuu osaston toimitilassa Mäkelänkatu 8, puhelin 714409.

Kokous on joka kuukauden toista keskiviikkoa edeltävä torstai, ellei toisin sovita.

Vuoden 2006 hallituksen kokoukset ovat seuraavina päivinä: 12.1., 2.2., 2.3., 6.4., 4.5., 8.6., 3.8., 7.9., 5.10., 2.11. ja 7.12. Kokoukset ovat avoimia kaikille jäsenille. Asioita voi toimittaa etukäteen myös osaston toimihenkilöille.

Ammattiosaston hallitus valitsi ensimmäisessä kokouksessaan osaston sihteeriksi edelleen Seppo Eerolan ja uudeksi taloudenhoitajaksi Pasi Heikkisen.

Onnea luottamustehtäviin 2006! ■

Ammattiosaston toimihenkilöt 2006

Puheenjohtaja Partonen Juha, Rantalantie 651 07150 Laukkoski, 040-5540339, perhe.partonen@kolumbus.fi
Sihteeri Eerola Seppo, Uomakuja 6 C 60 01600 Vantaa, 5662398 / 0400-612717, seppo.eerola@pp3.inet.fi
Osaston luottamuesmiehet:
Kokkonen Esko , Kesätie 3 B 01690 Vantaa, 8787372 / 040 5435881, esko.kokkonen@site.srvviitoset.fi
Piirainen Matti , Paasikuja 12 01700 Vantaa, 896884 / 050 5970911, matti.piirainen@kolumbus.fi

Osaston sähköposti: kirvesmiehet@kolumbus.fi
Osaston kotisivut: http://www.kolumbus.fi/kirvesmiehet

■